

72

B76

**НЕ КРИВИМ
ДУШЕЮ**

Сергій Воскресаєнко

Сергій Воскресенно

Сатира та гумор

**Видавництво
художньої літератури
„Дніпро“**

Київ—1966

Ні пуху ні пера! *

«Сергій Ларіонович Воскрекасенко, наш поет, сатирик і гуморист, не молодий поет і не початківець. Не думайте, що він уже й дідуган з отакенною білою бородою,— ні, він, що називається, тепер оце «саме враз», так би мовити, «у формі»...»

Остап Вишня. «Про Сергія Воскрекасенка»

Нашому другові-сатирикові справді не вісімнадцять літ, і він справді не початківець в літературі. У жовтні цього року минає рівно шістдесят літ, як появився він на білий світ і своїм дужим немовлячим вереском дав знати, що українська нація збільшилася на одного громадянина. Народився Сергій Воскрекасенко у селянській сім'ї; розуміється, уся його родина думала, що виросте з нього хлібороб, лише бабуся, яка знайшла малого Сергійка в капусті у 1906 році (капуста в жовтні ще на городі стояла), не поділяла цієї думки й божилася, що хлопчик неодмінно в сатиру піде.

— Хрест святий,— казала,— піде, бо як знайшла його на городі, то він страшенно пручався, не давався в руки брати.

Та як би воно там не було, але факт зостається фактом, що Сергій Ларіонович Воскрекасенко нажив уже солідну сатиричну бороду, майже сорок років плідно й мужньо працюючи на ниві рідної української радянської літератури.

Творчий шлях поета не завжди осявало ясне сонечко, не завжди він був торованим і ніколи не був гладеньким. Людям творчим,

* Стаття друкується в скороченому вигляді.

а тим паче людям, які всерйоз вирішили попрацювати в жанрі сатири й гумору, на віку буває всякого, тільки ніколи не буває легких і торованих доріг.

І якщо Сергій Іларіонович Воскресенко — автор багатьох сатиричних збірок — в день свого шістдесятиріччя оглядеться на пройдений шлях, згадає все передумане, все пережите за довгі роки роботи в «гарячому цеху» нашої літератури, то пригадаються йому не тільки пахучі квіти і вдячні усмішки прихильників його гострого, кукібно-веселого слова. Пригадаються йому й круті пагорби творчих шукань, і гіркоти невдач, коли часом сатиричні стріли не досягали обраної мішені, пригадаються синці й гулі — сліди критичної голублі, що завжди відзначалась нелюдською зневажливостю до сатири, її творців і ніколи не знала милосердя й пощади до них.

Та нічого не поробиш! Взв'язався за гуж, то не кажи, що не дуж. Став сатириком — звикай бути любим і нелюбим. Сатира перестала б бути сатирою, якби їй скрізь і всюди кричали славу, а її творців носили на руках. Треба прямо сказати, що ні один літературний жанр не мав і не має стільки недругів, як має їх сатира. І це цілком закономірне явище. Сатира бичує, сатира косить, сатира висміює, а «сміху боїться навіть той, хто вже нічого не боїться» (М. Гоголь). Бичує вона, висміює і косить всяку нечисть, всякий непотріб, який заважає нам, плутається у нас під ногами, який часто отруює, псує життя нашим людям. Та де ж це, справді, бачено, щоб бюрократ, шкурник, хапуга, пошляк, підлабузник, самодур-адміністратор, наклепник кричав сатири «ура!», сприймав її як ніжну ліричну пісню? Наївно було б навіть думати так.

Зброєносці «безконфліктності» чортом дивилися на всю нашу сатиру, зустрічали в багнети майже кожний значимий сатиричний твір. Кому-кому, а сатиричній літературі безконфліктники завдали найбільшої шкоди.

Партія, громадськість розбили «теорію» безконфліктності. Від неї зосталася тільки сумна згадка.

Тепер, як ніколи раніше, перед сатирою відкрито у нас вели-

чезні можливості для справжнього розквіту, для ідейно-художнього вдосконалення. Справа тепер виключно за творцями сатири.

Кажуть, що тільки гречана каша сама себе хвалить. Але слід віддати належне нашим сатирикам — за останні роки вони збагатили сучасну українську сатиру, гумор багатьма талановитими творами, які проклали собі дорогу до умів і сердець найширших читацьких верств, які допомагають радянським людям викривати й викорінювати з життя, з побуту все наносне, шкідливе, нездорове, міщанське.

Серед цих творів значне місце посідають сатиричні поезії Сергія Воскресенка. Тільки за післявоєнні роки видано півтора десятка його книжок. Отже, сатирик наш дуже плідний, він справді «що називається», тепер оце «саме враз», так би мовити, «у формі». Але діло не тільки в кількісних показниках.

Сергій Воскресенко у своїй творчості завжди пам'ятає, що сатира — це мистецтво пильності. Той, хто не усвідомив цієї істини, ніколи не стане справжнім сатириком. А Воскресенко усвідомив її глибоко, якщо так можна висловитись, усвідомив органічно. Це допомогло поетові добре відточити свій сатиричний зір, це дало йому гостре світосприймання. Він уміє не тільки бачити об'єкти, проти яких слід обрушуватися з усією сатиричною пристрасстю, він добре бачить «мімікрію» цих об'єктів, їх видозміну, їх уміння фарбуватися в захисний колір. Це надає його сатирам бойового гарту, гостроти, злободенності, високого ідейно-художнього звучання.

Один приклад. Ще й досі деякі письменники, малюючи тип бюрократа (бюрократи і бюрократизм — це найбільше наше зло, і правильно роблять сатирики й гумористи, що не обходять його своєю увагою), малюють отакенну страшну тумбу в рогових окулярах, яка навіть не вміє по-людському розмовляти, а тільки рикає полів'ячому: «Прийому нема!», «Без докладу не заходити!», «Відмовити!», «Не впускати!»

Ой, як це далеко від сучасної дійсності! Не ті часи, не той тепер бюрократ пішов. Такі бюрократи зникли ще в 30-х роках. Бюрократ змінив шкуру, перебудувався. Сучасний бюрократ строго

дотримується годин і правил прийому, з відвідувачами він чемний, добрий і навіть люб'язний. Ви не встигнете переступити поріг його кабінету, а він уже встає з-за столу, іде вам назустріч, тисне вашу руку й неодмінно попросить сісти. А далі, мов рідний батько, пильно вислухає вашу скаргу чи просьбу, а коли почує, що хтось скривдив вас,— страшенно обуриться, заспокоїть, запевнить, що все владає, на прощання знову потисне вам руку і... забуде про вас, як тільки ви зачините за собою двері. Тип саме такого сьогоднішнього бюрократа ми бачимо в творах С. Воскрекасенка:

Ах, чоловік! А що вже чулий!
Годину слухає й не дише.
— Згадайте, може, щось забули? —
Спита і все в блокнот запише...
Він руку щиро вам потисне,
Пообіцяє дати підмогу,
Під ліктик візьме, ненавмисне,
І проведе аж до порога.
За вас — так, так! — він битись буде,
Хай начуваються тетері!..
І все, що обіцяв, забуде,
За вами зачинивши двері.

«Обіцяльник»

Сергій Воскрекасенко у своїх поемах, віршованих памфлетах, фейлетонах, гуморесках, в сатирах-мініатюрах створив яскраву галерею сатиричних образів і типів. Його сатира на бюрократів, людей «з подвійним дном», хапуг, міщан, перестраховальників, самодурів, пошляків — войовнича, гнівна і нещадна. Дехто з критиків, посилаючись на те, що сатира перш за все має бути «изящной», говорив, що в творах поета занадто вже багато «грубої» злості і ненависті. Це звучало як докір, хоч для докорів тут немає ніяких підстав. Хіба можна говорити про зло без сатиричної злості; без гніву, без полемічного темпераменту? В. Г. Белінський казав, що «под сатирой надо разуметь не невинное зубоскальство веселых остроумцев, а громы негодования, грозу духа, оскорбленного позором».

Більше, значно більше маємо підстав докоряти нашим сатирикам і гумористам за те, що в багатьох їхніх творах не відчувається ненависті і гніву проти потворних явищ, проти фальшивих, лихих людців, не відчувається «громов негодования» і «грозы духа, оскорбленно-позором».

Я не погрішу проти правди, коли скажу, що в нашому сатиричному арсеналі є чимало прозових, драматичних і поетичних речей, що дуже схожі на соєву ковбасу — ні запаху, ні смаку, ні гостроти вони не мають і, розуміється, не помагають створювати атмосферу морального бойкоту навколо всього ворожого, потворного, віджилого, не виховують у читачів почуття ненависті і непримиренності до всіх і всяких проявів ворожої нам моралі, чужих нам нравів. А висока місія радянської сатири полягає перш за все в тому, щоб виховувати ці благородні почуття, ці дорогоцінні якості. Це її основна заповідь!

Сергій Воскресенко зарекомендував себе в нашій літературі визначним майстром політичної сатири. Наш талановитий гуморист Остап Вишня сказав якимось, що поет-сатирик у своїх політичних памфлетах не знає ніяких «цирліхів-манірліхів», що з своєї народної лексики він уміє вибирати для ворогів слова безжалісні, пекучі й жалючі...

Воскресенкова сатира на українських буржуазних націоналістів, гітлерівців, на паліїв війни, колонізаторів (це насамперед «Гетьманська булава з американської гуми», «Правда про фашистську біду», «Листи до президента») по праву може бути віднесена до кращих творів, написаних українськими радянськими письменниками в цьому жанрі. Вона сповнена високого сатиричного пафосу, народна за духом, колоритом, за звучанням, вона бойова і наступальна.

Творчий доробок Сергія Воскресенка великий, і важко в короткому нарисі зупинитися хоча б на найзначніших його творах. Але хочеться бодай коротко сказати про «Листи до президента» — політичний памфлет, написаний автором у той час, коли в Сполучених Штатах президентствував печальної пам'яті Гаррі Трумен і коли

американські гарматні королі особливо шалено розмахували кулаками.

«Листи до президента» Сергій Воскресенко написав від імені колгоспників артіль «Прогрес» — Юхима Самуся, Тронька Панаса та Оникія Колеси. І Самусь, і Тронько, і Колеса — це роботящі люди, які знають ціну мирові, бо вони проливали за нього кров на фронтах Вітчизняної війни, боролися за нього і вибороли його дуже дорогою ціною. Троє друзів-колгоспників віддають усі свої сили мирному будівництву, вирощують високі врожаї на ланах своєї артілі, випалюють цеглу і черепицю, зводять світлі, затишні будинки для колгоспників. Але колгоспники з «Прогресу» уважно стежать за подіями в міжнародному політичному житті і по-своєму сприймають воявничі базікання заморського президента.

Одного разу поет виступав з читанням «Листів до президента» перед читачами західних областей України, і коли він продекламував ці рядки,— в залі з усіх кінців пролунали голоси: «Підпишіть і мене!», «І мене підпишіть!»

Сатирик пережив тоді хвилини великої творчої радості. Приємно усвідомлювати, що твої думи, почуття ідуть на одній хвилі з думами і почуттями людей, що тобі пощастило написати художній твір, який може викликати таку реакцію.

Від душі, від усього серця побажаємо ж Сергію Іларіоновичу Воскресенкові багато-багато такої і ще більшої творчої радості, побажаємо нових успіхів у жанрі політичних і літературних епіграм, нових «Від душі», нових частівок, нових «Шахтарочок молодесеньких», що так полюбилися людям і так багато приносять насолоди і радості.

Багато-багато творчих йому успіхів, сильного променистого сміху. Ні пуху йому ні пера!

ФЕДІР МАКІВЧУК

**В И М У Ш Е Н І
П О П У Т Н И К И**

Подивись на себе збоку

Ти любиш себе,
І це зовсім не зле.
Як правду сказати тобі, голубе, щиро —
Властиво це кожній людині,

Але

У тебе любов ця розбухла надміру.
Із шури ти пнешся,
Щоб тільки себе
Начальству на очі як-небудь пропхати...
І поки воно не погладить тебе,
Догідливо будеш на лапках стояти.
А друзів нема в тебе, голубе мій.
Чи думав про це ти?
В нас люди ж — нівроку!
Подумай, як думати є чим,

Зумій

Тверезо на себе поглянути збоку!
Ти пнешся до слави,
І зовсім дарма,—
Вона йде туди, в кого помисли чисті.
Приходить вона непомітно, сама
До того, хто в праці горить без користі.

Ти брів своїх гнівно на мене не хмур,
А вийди на ниву,
Як нива наллється,
Й побачиш: стоїть вона вся, як під шнур!
Лиш колос порожній угору все пнеться.
Ти любиш себе,
І це зовсім не зле.
Як правду сказати тобі, голубе, щиру —
Властиво це кожній людині,
Але
У тебе любов ця розбухла надміру.

1959

В честолюбстві вся причина

Різні є людські натури:
Є веселі і сумні,
Є привітні і похмурі,
Є серйозні і смішні.

Заздрі є і є байдужі,
Є підступні, підлі й злі,
Є такі жінки і мужі
І на нашинській землі.

З щедрістю, бува, людською
В серце беремо своє
Ми людину не такою,
Як вона насправді є.

Добре серце — не провина,
А скоріше навпаки.
В честолюбстві вся причина,
Тут ми з вами слабаки.

І підмітить це, звичайно,
Гостре око ловкача,
Й підбере до вас негайно
Відповідного ключа...

Так чарівно посміхнеться
Зразу зубками всіма,

Так, що вам уже здається,
Що за вас ніде нема
Кращого на світі всьому.

Та медовеньких слівець
Капне в душу вам потому...
Тут вам, голубе, й капець!
Прибере вас в позолоту,
Залоскоче цей махляр.
Потім злупить за роботу
Відповідний гонорар.
А коли ще, не дай боже,
Ви й начальство на той час,—
Скільки людям лиха може
Наробить він через вас...

Пам'ятайте щохвилини,
Дорогі товариші:
Справжня добрість у людини
Не в усмішці, а в душі.

У зіницях пересвіти
Видно доброти її.
Отже, треба тільки вміти
Там розгледіти її.

А для цього нам не треба
Думати про те дарма,
Що неначебно за тебе
В світі кращого нема.

«Народ олюбець»

Людина вік свій почина
Беззуба і безлика.
Лише пізніш стає вона
Маленька чи велика.

В житті й такі випадки є:
Якимось робом диким
Великий муж малим стає,
Малий стає великим.

І так вони собі й живуть,
Змирившись із судьбою...
Але людина мусить бути
В житті сама собою.

Біда, коли високий чин
Та припаде малому.
Від цих, сказати б, величин
Добра нема нікому.

Скажи такому ти слівце
Напроти, не в догоду,—
Страктує він як випад це
Проти всього народу!..

«Бо я ж, мовляв,— уже не я,
А представник народу,

І що роблю,— то це в ім'я
Й від імені народу!..»

Навіть тоді, коли цей чин
Шампанське п'є чи брагу,
Це теж, еге, народ, не він,
Свою тамує спрагу!..

Якщо ж його начальство десь
Відзначить,— з факту цього
Народ радить повинен весь,
Бо він же вийшов з нього...

А щоб у скруті допомогти
Якійсь одній людині,
Такої він собі мети
Не ставив ще донині.

Та й нащо голову ламать,
Масштаб цей не по ньому...
Він має дбати, так сказати,
За весь народ в цілому!..

Признання це колись прорік
Один із тих безликих,
Дрібний, маленький чоловік,
Що випхавсь у великі.

Чужими руками

Є у нас начальник главку
Хекало — Вельможний Савка.
Він «с безоблачним челом»
За начальницьким столом
Без ніякої мороки
Вже досиджує два роки.

І несхибний він, як мур,
Бо в ділах його ажур!
— Впорається тут не кожний! —
Хвалить сам себе Вельможний.
Скажеш Савці: — Що ж ти, брат,
Про людей забув, про штат?

Хекало сміється: — Штати
Треба вміти підбирати.
На всі руки я мастак!

А насправді це не так.
Комара зігнать Вельможний
В себе з носа неспроможний.
Ліньки Савку сповили.
Мислі жаром запливли.
В чому ж справді він завзятий —
Це промови промовляти.

І лише тоді, коли
Референти подали
На машинці вже готову
Надруковану промову,
Візьме й гримне: — Гей, писаки,
Ставте скрізь умовні знаки!
Я, промовець, мушу знати,
Як що публіці «подати».
Де дошкульно, де лірично,
Де серйозно, патетично.
Де без винятку в усіх
Дружний викликати сміх.
Де зірвать аплодисменти...
Ви ж на те і референти!

Хекало як керівник
Так до їхніх послуг звик,
Що без цього волокитства
Не в'являє керівництва.
Має виступити десь —
Апарат скликає весь.

— Треба,— каже,— написати,
Що я мушу там сказати! —
Так і каже їм — ну да,
Без ніякого стида.

Штат і день і ніч мудрує,
Хекало і в вус не дує...
Для таких, як він, зручна
Служба тільки керівна.
Він двох слів зв'язать не може,
Як підлеглий не pomoже.

Постарався для нащадків

Дружно гнаний звідусіль,
На людей напавши зрячих,—
Він торік прийняв артіль
Забавок-цяцьок дитячих,

Де умільці-мастаки,
В чесній праці посивілі,
Роблять дітлахам хатки
Й заводні автомобілі.

Взяв у руки керівник
Хатку—іграшку дитячу,
Й сам прорік його язик:
— Згрохай з іграшок цих дачу,

Щоб не змалиться зовсім
На оцім дитячім тілі...—
І директор згрозив дім
В лісі коштами артілі.

«Це за стаж тобі й труди
Нагорода від народу!»
Притаївсь і ждав біди,
Наче кіт, що скоїв шкоду.

Притаївсь і нітелень,
А гризота рвала груди..
І в один погожий день
У палац з'явилися люди:

— Щоб не кидавсь ти вночі,
Щоб тебе не гризли муки,
Ти, мабуть, віддай ключі
Від будинку в наші руки.

Ми поселим тут малят,
Хай блаженствують малята!
І давай не будем, брат,
Часу гаяти в дебатах.

Ах, який зробив віраж
Бувший керівник артілі.
Мав чималий, видно, стаж
Чоловік у цьому ділі:

— Нащо вам з керівником
Удаватись до емоцій,
Ще й тоді, як він цілком,
В даний мент, на вашім боці!

Дача наша, не моя,
Не порушив я порядків.
Так її й задумав я
Для маляток, для нащадків...

Все добротне в хаті цій,
У яку не гляньте призму.

Це, сказати б, внесок мій
У скарбницю комунізму.

Людям корисно було
Ці слова почуть лукаві:
Знатимуть тепер, що зло
І в такій бува оправі.

1962

Круть

Так хто ж тут правий, добрі люди,
А правий всюди мусить бути:
Чи сам товариш Перегуда,
Чи зам його, товариш Круть?
Не Круть Панас,
Який рибалка,
Герой Івана Нечуя,
А зам начальника із главку,
На вдачу голуб і змія.
Він виявля до шефа свого
Стільки турбот і теплоти,
Що від тепла того
У того
Аж смалець почина текти
І заливає шефу очі,
Розгледіть зама не дає,
Яким для рядових робочих
Цей зам — «добряк» —
Зловредним є.
Круть якось сам таке підслухав,
Жалілись люди:
— Хам твій Круть! —
А зав розвісив жирні вуха:
— Щоб Круть та хам?..
Не може бути! —
Із рядових отих пізніше

Одверто вже глумився Круть:
— Так чули, га?
Згори видніше,
Яким таким я мушу быть.

1960

Дволикі

Не раз йому шипіли вслід:
— Правдоборонець наш, сірома...
— Хи-хи, простак...
— Хе-хе, Кандід...
— Та в нього просто не всі дома...—
І знов їдкий, хрипкий смішок
Не в вічі «простаку» — у спину.
А в вічі — лестоців мішок,
Обмащених в гадючу слину.
А глянеш — ніби ж чоловік,
Та стане ясно вже по всьому,
Що це лише слизький язик,
А чоловічок той при ньому...
На службі, на трибуні — скрізь
Він щирий патріот у всьому.
А дома в нього свій девіз,
Девіз падлючий в основному:
«Хапнути можна — не зівай!
А правда — в небесах жар-птиця...
В руках у наших буде хай
Бодай малесенька синиця!..»
Він не вип'ячує себе,
Навіщо шум, тихенько треба...
І пташить, пташить, не гребе,
Теж для нащадків — не для себе...
Онуки в нього є малі,

А з них же й людство виростає!
Тож про народ не взагалі,
Але конкретно зух цей дбає.
...Як бачте, є й така мораль,
І ті, що цю мораль плекають,
І в нашому житті, на жаль,
Вони частенько успіх мають.
А простаки оті, творці,
Що в помислах і праці щирі,
У поті тягнуть цих людців,
Що висять на ногах, мов гирі...

1956

Запеклі друзі

У Мошни злодійські очі,
У Калитки голубі.
Та однаке гасло в друзів:
«Ти мені, а я тобі».

Ти Калитці пудик масла,
Ящик «Тузиків» жоні...
А Калитка вже костюмчик
Якось вигада Мошні.

Друзі зроду не сварились
Ні в гешефті, ні в гульбі,
Бо дотримували слова:
«Ти мені, а я тобі».

У привітного Калитки
Вбільшки з міх була мошна,
А в Мошни була калитка —
Чорта з два дістанеш дна.

Так вони добром народним
Промишляли, далєбі,
Під девізом непорушним:
«Ти мені, а я тобі».

І один поперед одним
Не лишалися в боргу,
Та ніколи і нікому
Друзі чесні ні гугу.

Отакі були у клятві
І незламні, і тверді.
Розказали ж ці сіроми
Чисто все аж на суді.

— Ти мені підклав свиняку! —
Закричав Мошна в зlobі,
А Калитка відмовляє:
— Ти мені, а я тобі.

Чіп — людина перелітна

Споконвіку знають люди,
Що з найкращого чопа,
Як не бийся, а не буде
Й поганенького стовпа.

Це вже істиною стало.
Але є ще диваки
(Їх, на щастя, зовсім мало),
Що міркують навпаки.

Ці продовжують човпити,
Що з усякого чопа
Можна все-таки зробити
Ще й добрячого стовпа.

— Що за чіп? — мене питають.—
Не доводилось чувати!
Де чопів цих виробляють,
З чим їх, вибачте, їдять?

— Чіп — людина перелітна,
Нині тут, а завтра там.
Чіп — людина безклопітна,
Він багато шкодить нам.

Чіп за все береться сміло,
Майстер всяких теревень,
І найкраще, добре діло
Чіп завалить через день.

Проженуть з одного місця,—
Зникне Чіп, як та мана...
А за тиждень чи за місяць
В іншій місці вирина.

То начальником, то помом
Як не в тресті, то в млині,
То, скажімо, управдомом,
То в «Заготсировині».

Гульк! Сьогодні в Станіславі,
Завтра в Курську чи в Лубнах,
Післязавтра у Полтаві,
В Кременчуці чи в Ромнах.

І коли б шепнуть Чопові:
— Їдь послом у Парагвай! —
Він сказав би: — Ми готові,
Можна спробувать, давай!

Пожежна вежа

Вежа ця усюди є.
Мали й ми ту вежу.
Звідти хтось, було, й дає
Знати про пожежу.

— Десь пожежа, десь горить,
Чуєте, Євмене? —
А Євмен погляне й спить:
— Це горить не в мене...

Є й такі іще в наш час,—
«Тільки в мене б тихо...»
Та недавнечко і в нас
Скоїлося лихо.

Зайнялася вежа та,
Аж казати стидно.
Вартовому з-за борта
Вниз таки не видно.

Він же мусить, так сказати,
Дальні далі оглядати.
А пожежна каланча
Вже палає, мов свіча.

— Як же з вежею нам быть —
Другу будувати?
А пожежника, мабуть,
Доведеться зняти?

— Знять негайно, зараз знять,
Бо нема вже ради,
Зняти голову,— кричать,—
Голову міськради!

1947

Обіцяльник

Не чув я прізвища такого,
Хоч єсть і гірші у природі.
Це так презирливо про нього
У нас говорять у народі.

Він чемно вам назустріч встане
І вийде запросто з-за столу...
І вам одразу легше стане,
Мов з пліч упав тягар додолу.

Він запита вас: чи здорові?
Поможе вам у крісло сісти.
Ви стрілись вперш, а вже готові
Йому всі тайни розповісти.

Ах, чоловік! А що вже чулий!
Годину слухає й не дише.
— Згадайте, може, щось забули? —
Спита і все в блокнот запише.

Та він для вас — як рідна мати,
Він зна, коли вас приласкати,
Де слово добре вам сказати,
Де головою похитати.

Він руку щиро вам потисне,
Пообіцяє дати підмогу,

Під ліктик візьме, ненавмисне,
І проведе аж до порога.

За вас — так, так! — він битись буде,
Хай начуваються тетері!..
І все, що обіцяв, забуде,
За вами зачинивши двері.

1949

Назад повернутий очима

Він був не з тих богатирів,
А цілився у генерали...
Та надто рано застарів
І сам пошився в чинодрали.

Співіснують з таким — не мед.
Біда такого мати рядом,
Бо й він також іде вперед,
Але не так, як ми, а задом.

1959

С в и н я

Він і не рохкає, й не хрюка,
І не валяється в багні,
Та він, признаться, й не звірюка,
Якщо не згадують свині.
І голос має він медовий,
Надокучає ж, мов комар,
Бува чубатий, чорнобровий
Чи лисий, наче самовар.
Свиньми бувають різні птиці:
Малі, середні й чималі,
Його зустрінеш у столиці
І в найглухішому селі.
Такого скрізь одразу видно,
Бо він під себе все гребе.
Йому не совісно й не стидно
Ані людей, ані себе.
Подивися — пристойний зовні,
Міняє галстуки щодня,
Шкарпетки й запонки коштовні,
А пошкребеш його — свиня.

1939

Іменини директора Куті

У директора «Квас — пива»,
У товариша Куті,
Вийшла справа некрасива,
Хоч і руки золоті...
...Іменини в жінки близько,
Прийдуть: теща, кум, кума,
Тут би шику, шуму, блиску,
А цього-то і нема.
І сидить Кутя, мов ступа,
Та очима тільки лупа.
Застрекоче теща строга:
— У квартирі пустота,
Обстановочка убога,
Сервіровочка проста...
Що ж ти в біса за начальник —
Чи не телепень, сливе?
Квасу, пива постачальник
Краще в сто разів живе.—
Ще дружина встряне тут —
І директору капут.
Щоб насправді не попасти
У становище смішне,
Задніх щоб, бува, не пасти,
Тут директор і почне.
Кухню, ванну,
всі кімнати

(Будемо сумлінними)
Розпочне він фарбувати
Фарбами олійними.
Хоч один раз на віку
Зробить теці до смаку.
У блакитний колір — спальню,
В бірюзовий — кабінет,
У малиновий — вітальню,
Як у жінки он берет.
З комісійної крамниці
Мебля зовсім як нова.
В жінки блискають очиці
І хміліє голова.
«Лесик милий, Лесик любий,
Дай поцьомкаю у губи...»
...В рамках золотих картини,
Ще й доріжки, килими...
— Зараз можна іменини,—
Каже Лесик,— от так ми! —
«Все гаразд, минуло лихо»,—
Дума так цей молодець,
Запустивши лапу тихо
У державний гаманець.
Не помітив згаряча,
Запустив аж до плеча.
Схаменувся — так і сяк,
Та не витягне ніяк...
І сидить Кутя, мов ступа,
Та очима тільки луга.

Невдаха

Є й такі, що мріють тихо
Все життя прожити!..
Але, бий же його лихо,
Як-то це зробити?!
Мучить Васю це питання,
Розв'язать — несила.
Якось хлопця в час гуляння
Думка осінила,
Що піднятися на службі
Можна аж до неба,
Тільки жити в мирі й дружбі
Із начальством треба.
Треба вміти похвалити —
Де тайком, де гласно,
Поклонитись, догодити
З усміхом і вчасно.
Аж до ніг йому вклонились
Липи й клени в сквері,
І здалося — розчинились
Перед ним всі двері.
Гульк! Директора дружина
В липовій алеї.
Він розправивсь, як пружина,
І помчав до неї.
Усміхаючись привітно
(Мав таку вже звичку),

Вицілює тендітно
Білу рукавичку.
А затим почав співати
Пісеньку облесну:
— Ви покликана вкрашати
Все, і навіть весну!..—
Аж упрів, аж утомився,
А вона байдужа.
— Що за біс? — І заходився
Вихваляти мужа: —
Серце в нім таке привабне...
Всім би таку вдачу!
Як почую, що заслабне,
Вірите, аж плачу...—
Жінка вислухала й каже:
— Не старайтесь, Вася,
Хай він, клятий, камнем ляже,
Я з ним розійшлася!..

На полюванні

Виїхав Ступак Охрім
У неділю зрання
Із начальником своїм
В ліс на полювання.

Був начальник той лиш зам,
Зам — і то не перший.
Та й Ступак начальник сам,
Правда, значно менший.

Як до няньки, звик Охрім
До начальства свого,—
Все, було, погодить з ним,
Сам не втне нічого.

Отже, виїхав Охрім
У неділю зрання
Із начальником своїм
В ліс на полювання.

В лісі тиша-німота,
Вітерець лиш віє,
Скрізь така вже красота,
Аж душа радіє!

Пролітає сніг-сніжок
Над усім районом...

І мисливці на лужок
Рушили загоном.

Враз Охрім напав на слід
(Зайцю не до жарту!),
Звів рушницю, сам аж зблід,
Звісно, від азарту.

Серце в грудях так-так-так,
Не стає вже духу.
Й шепче сам собі Ступак:
— Ні пера ні пуху...

Раптом куць! За метрів п'ять
Сів, ушима водить.
«Треба б,— думає,— стрілять...
Але з ким погодить?!»

Заєць виждав і сказав:
— Та пішов ти к бісу! —
Язика ще показав
Та й подавсь до лісу!

Незламна вдача

В мене є один сусіда,
Тимофій Плакида,
Він без чарки не посніда
І не пообіда.

Між вечерею й сніданком
Також не зіває...
Одно слово, вдень і ранком
У чайній буває.

І завжди собі співає:
«Лугом, долиною...»
А чи вголос розмовляє
Із самим собою:

— Да, так ти говориш, значить,
Я пияк, ледащо.
П'ють усі, але пиячить,
Тимофію, нащо?

Ну, а я це одкидаю!
В мене інша гадка:
Я не п'ю, а випиваю
І в таких випадках:

Як у настрої хорошім
І як жінка лає,
П'ю тоді, як маю гроші
І як їх немає.

А візьмусь, то запевняю —
Вдержуся! Я ж бачу...
Бо тверду натуру маю,
Кремінь, а не вдачу!

Повз чайну іде й очима
На дверцята косить
І на себе грізно грима:
— На сьогодні досить!

Бо спущу я з тебе шкуру,
Як в чайній побачу!
Покажи свою натуру
І незламну вдачу!

Бо завдам тобі такої,
Кодло ти мізерне!..—
Йде помимо він чайної
Й голову одверне.

Пройде, спиниться й лукаво
Раптом зарегоче,
Потім скаже: — Їй же право,
Молодець ти, хлопче!

От за те хвалю, і славлю,
І люблю, й шаную!
Зайдем, чверточку поставлю,
Гайда, почастую!

Будуть люди з тебе,— каже,—
Будуть, я вже бачу,
Ну, так пий же, пий же, враже,
За незламну вдачу!

1949

«Відданий» друг

Гук і Гак в одній конторі
Третій рік робили,
Не були ж і разу в спорі,
Бо дружили і дружили
З усієї сили!
Вгору Гак ішов по службі,
Не щастило Гуку...
Але Гук був вірний дружбі,—
І ні дома, ні на службі
Він про це ні звуку.
Хоч у серці мав досаду,
Ляже спать, балака:
— Я дістав би ту посаду,
Щоб не було Гака...—
А йому вже Гук до того
Низько уклонявся,
Що боялися за нього —
Як би не зламався...
Якось трохи Гак прихворів —
Гук змінивсь в обличчі
І до друга біг з контори
В день по двічі й тричі.
Глянув Гук — температура
В Гака трошки вища.
Стурбувавсь... Така натура,
І подався, наче буря,

Гук на кладовище.
Місце вибрав, огорожу
Звів з якогось лому.
Плакав і просив сторожу
Не здавать нікому.
Сторож став його питати:
— Хто ж помер там, сину? —
Ридма Гук почав ридати:
— Нащо мертвих нам займати,
Ми повинні з вами дбати
Про живу людину!..

1946

Розмова Кліма-колісника з самим собою

Рідко це буває з ним —
Він умів мовчати.
Раптом сам з собою Клим
Почина дебати:
— Клим артілі виробля
Пісню — не колеса,
Пройде віз — співа земля!..
Чом же наша преса
Про твої оці діла
Не напише схвально?
Правда, звісточка була,
Ніби все нормально.
Я не проти, що вона,
Та статейка, скромна,
Але ж преса то стінна,
Ну, а де ж районна?
Є ж у неї свій поет
(Орган же солідний!),
Взяти й дати б мій портрет,
Віршик відповідний.
Хоч такий от: — Будь здоров,
Більше дай розгону!..—
Й засміявся Клим: — Ти знов
Про свою персону?

Ну, а ти коли-небудь
(Іноді це треба),
Ти, кажу, візьми й забудь
Хоч на день про себе.
Уяви собі на мить —
Дивишся ти з неба,
А життя собі шумить
На землі без тебе.

Як? Без мене світ жиє?
Ненько ж моя мати!
І волосся рвеш своє,
Коли є що рвати.
Але факт! Існує світ,
Навіть прогресує...
Значить, цілих сорок літ
Жив ти, Климе, всує!
Смішно, правда? Правоти
Ти не бійсь і трошки —
Бачиш, світ який!
А ти
В ньому вроді мошки.
І живе без тебе світ,
Жито зеленіє,
А на вишнях білий цвіт,
Сонце, вітер віє,
Райдуга після грози
Воду п'є із плеса.
Навіть є в людей вози,
А в возах... колеса.
Про твої вже, далєбі,
Вмерла навіть згадка.
Що ж залишив по собі
Ти своїм нащадкам?

Пнувся вгору, дувся вшир,—
Хто ж про тебе знає?
Булькнув, лопнув, як пузир,
І сліду немає...

З кожним так бува, сливе,
І було так зроду,
Задля себе хто живе,
Не задля народу.
Так у дощ, бува, збуя
Житечко зелене...

Що це значить?
Хто це? Я?
Ні, це не про мене.
Я маленький чоловік,
Це я знаю гарно,
Але свій короткий вік
Я живу немарно.
Хай помру в якусь я мить,
Не побувши в пресі,
Та й по смерті буду жить
У своїм «Прогресі»,
В клубі, в школі, у соші,
У ставках-озерцях —
Скрізь, де частку вклав душі
І живого серця.
Так чому ж мене не взять,
Стельмаха з «Прогресу»,
Скласти вірш, портрета дати
І в районну пресу?!

Щоб документ був, бо хтось
Поспита ж напевно:
— Жив такий?
— Аякже,— ось!
Жив і недаремно!

1952

«Б о ж о к»

Уся біда його у тому,
Що він себе, на людський сміх,
Вважає першим геть у всьому
І зневажає майже всіх.
Це вбили змалку ще втямки
Йому його ж таки батьки.
Їм помагали в цій турботі
Улесливі й дяді, й тьоті.
Отак він жив, отак зростав
І так «божком» домашнім став,
А на роботі цей сірома
Не виділявся анічим,
Та вимагав, щоб так, як дома,
І тут всі панькалися з ним.
Оскільки ж цього не було,
Його труїти стало зло.
«Божок» спалахував одразу,
Як десь відзначили кого.
Він успіх друга як образу
Приймав до серця до свого...
«Їм аплодують, відзначають,
Лише мене не помічають...
Та я держуся, не тужу,
Я вам себе ще покажу!..»
За лікті сам себе кусав,
На пні від злості усихав,

І от почав «божок» метати
З паперу блискавки й громи...
Став наклепи на всіх писати,
Став нишком діяти, з пільми...
Добивсь, нарешті, він свого —
Таки помітили його.
— Еге, — пішло серед народу, —
Таких не треба нам і духу! —
І витягли на чисту воду
Цього «божка» за свинські вуха.

1953

Один у двох лицях

Його ми чуєм дуже часто,
З промов його — вогнем пашить.
Доладно, пафосно, квітчасто
Уміє він поговорить.

Йому також не до вподоби
Фальшиве все, нечесне все...
Він не зважає на особи,
Всіх розметає, рознесе:

І прибиральницю, й кур'єра,
Нічного сторожа. Або ж
І люксембурзького прем'єра,
І папу римського також,

Свого начальника, без страху,
Розіб'є в пух і прах, коли
Узнає, що того невдаху
З посади вчора вже зняли...

1953

Зав і зам

В головконторі «Лісосплав»
Настало справжнє свято:
Прибув сьогодні новий зав
(Старого вчора знято).
А заму знову повезло,
І зам ходив, пишався:
Трьох завів знято вже було,
А він собі лишався!
Цей зварить кашу з усіма
І сам себе погладить...
«Тут треба, голубе, ума,
Щоб всі минуть завади...
На службі,— каже,— гріх дрімать
І діять на халтуру,
Ти примхи зава мусиш знать
І всю його натуру.
Тримай про себе гонор свій,
За зава стій горою.
Коротше кажучи, зумій
Стать правою рукою.
Годи, лести йому стократ,
Лестивість рани гоїть...
Супроти влєсливості, брат,
Не всякий зав устоїть».
І приглядатися почав
Зам до начальства свого.

Та встигнув першим новий зав
Приглянутись до нього:
«Чи цей догідливий суб'єкт,
Буває, не з балету?
Навшпиньках входить в кабінет,
Навшпиньках — з кабінету,
Ще й набік голову держить,
І гнеться, мов лозина,
І ладен тут же кожну мить
Упасти на коліна.
А глянь, які у дивака
Гримаси, вихиляси...
А посмішка нудна така,
Як в ляльки із пластмаси».
Здвига плечима новий зав:
«Не чоловік — потвора.
Я про таких колись читав
У старовинних творах...
А може, й він старий як світ?..»
І зама зав питає:
— А скільки вам, шановний, літ?
— Ще й п'ятдесят немає...—
І — закаблук об закаблук —
Пристукнув і вклонився.
Тут зав поклав на стіл мундштук,
Спідлоба подивився:
— Скажи, чи змалечку в панів
Ти не служив лакеєм? —
І вперше зам почервонів:
— Придумали ж такеє...
Я мов кришталь... Товариш зав,
Візьміть мою анкету...—
З-за столу вийшов зав і став
Посеред кабінету:

— Тоді признайся, звідкіля
У тебе стільки лепу,
І як тебе трима земля,
Такого недотепу?
Звідкіль душа раба в тобі
І ця духовна бідність?
А де ж здобута в боротьбі
Людська, радянська гідність?
Мета ж у нас яка! Збагни!
А ти пошився в таргани...

1952

Добряга

Іван Семенович Підкова
Такий, хоч до зубів клади...
Насупроти нікому й слова,
Лише підтакує завжди.
В Підкови є своя платформа,
Про неї чули ви, мабуть:
«Завжди і скрізь рішає форма,
У ній, у формі, сила й суть!..
Людина, так сказати, критична
Мені зовсім не симпатична».
Він шию випне, мов гусак,
І зашипить приблизно так:
«Нащо перечити? Не треба,
Здоров'я треба берегти,—
Однак все вирішать без тебе
Нічого сам не вдієш ти,
А кине напроти слово
Когось вкольне або вшибе...
І хтось колись обов'язково
Згада про це й кольне тебе.
Таке стрічаєте й тепер ви,
Бо чоловік є чоловік...
Тоді нащо ж тіпати нерви?
У нас такий короткий вік!..»
— А правда? — Хтось пита.—
Їй-богу,

Я в неї вірю, правда є,
Як вірю в те, що в нас дорогу
Вона сама собі проб'є.
«Нащо ж один в одного з праці
Дошкульним словом улучать?
З людьми взаємини найкращі
Доцільно всюди зберігати —
Тоді і все останнє буде
І для душі, й для плоті, да!
Бо добрих всюди люблять люди,
А з непокірними — біда».
Отак філософ цей Підкова
Частенько твердить сам собі:
«От я ніде лихого й слова
Не чув про себе, далєбі!»
Він задоволений собою,
Мов кіт на теплій черені:
«І людям затишно зі мною,
І комфортабельно мені».
Та й справді, при такому гаслі
Катаються, мов сир у маслі:
Пройдисвіти і шахраї,
Хапуги з вічками змії,
Що коштом нашим і держави
Золотять власні, шкурні справи
Та набивають без угаву
І пельки, й гаманці свої.

Спритник

За всі свої діяльні літа
Юхим Наумович Нехай
Уздовж і впоперек півсвіту
Сходив і з'їздив з краю в край.

І все це з власного бажання
(Товкущий чоловік, як бач!..).
Недарма ж звалася остання
Його професія — штовхач.

Вірніш, вона була єдина,
Він присвятив їй все життя...
І не життя було — малина!
Й прожив його він до пуття.

Про нього я ще б так сказав —
Він спритно вмів ловити гав,
Що мали вигідні посади:
Начальників, директорів...

Таких він боже як любив,
Біля таких він «руки грів».
А сам, жартуючи, казав:
— Наш брат не з тих, що ловлять гав!

І девіз був скрізь один у нього:
«А я що матиму від цього?»

І ним він користавсь уміло,
І часто досягав мети.
Коли ж ускладнювалось діло,—
То вмів і слід він замести.

Фортунило цьому хапузі,
Та й люди скрізь були «свої»,
Не просто люди — вірні друзі,
Такі ж, як сам він,— шахраї.

Та почуття тривоги й страху
Йому вже билося з очей:
Все менше й менше його фаху
Лишалось своїх людей...

Той невідомо сам, де змився
(Такий словник у шахраїв),
Той «завалився», той «накрився»,
А той і зовсім, кажуть, сів.

А він на даному етапі
Ще хуру підпира плечем...
Ще при директорові-шляпі
Працює тим же штовхачем,
Хай не на велетні заводі,
Та дещо має... при нагоді.

Директор-гава в позу стане,
Хлисне води та як почне:
— Юхим Наумович дістане...
Юхим Наумович пропхне!
Де він,— нікого там не треба,
Я в нього вірю, як у себе!..

Юхим Наумович вклонявся,
На знак подяки руку тис,
Сльозу втирав та увивався
Біля директора, мов лис.
Та підбирав слова вітальні
За щедрі й часті преміальні.
Служив, годив, старавсь надміру,
Щоб тільки виправдать довіру...

Дістане смушка в Казахстані,
З Ростова привезе рибця,
Хапне тарані в Астрахані
Своєму шефу до пивця...

Дружині та дочці — окремо:
То рукавички, то духи,
То модну сумочку, то крему,
Щоб приховать свої гріхи.

Юхим Наумович до струнок
Сердець вразливих дістає:
Нехай дешевий подарунок,
Та діло зробить він своє...

Одне тут тільки треба знати:
Піднести як його й коли!
І він це знав. Сімейні дати
Відомі всі йому були.
Коли чиї там іменини,
Він міг спросоння вам сказать...
Ну, як такої от людини
Директору не шанувать?

Й з державних грошків охоче
Він преміальні видавав.

Юхим Наумович регоче:
— А ми не з тих, що ловлять гав!..

В чім сила цих людців облесних?
А в тім, скажу я пару слів,
Що всі приймають їх за чесних,
Вони ж усіх — за шахраїв.

1953

Сам себе перехитрив

Був у нашій установі
Поцілуйко Филімон —
Сильний парубок у слові,
Абсолютний чемпіон.

На трибуну вийде, стане,
В губи сам себе лизне,
На президію погляне
І вже потім як почне!..

Все до ладу та до шмиги,
Та все ж правда золота...
Слово честі, другий з книги
Гладко так не прочита.

Тільки рота, шельма клята,
То стуля, то розтуля,
А слова, як чортенята,
Вилітають звідтіля.

Надзвичайна в слові сила
В чоловіка отого.
Шанувала і любила
В нас дирекція його.

Із червоної він дошки
Не зірвавсь за рік і раз,

Мав у премію гармошку,
Мітив ще й на керогаз.

І нагода урочиста
Трапилась йому була:
Фахівців прохали з міста
Для колгоспного села.

...Мітинг.

Слово від профкому
Поцілуйкові дають
(Фахівцеві — агроному),
Цей розкаже, в чому суть!

Збіг на сцену легко, звично,
На трибуні закріпивсь,
Рішуче й категорично
Як почав, як заходивсь!

— На лани, в степи, на луки!
В путь-дорогу!
В добрий час!
Засівальники науки,
Там чекають вже на нас!..

Ні ячменю, ні пшениці
Не збереш за цим столом,
Як не знищиш і різниці
Поміж містом та селом!..

Хоч директор був і новий
І в житті набачивсь див,
Та й його умілим словом
Поцілуйко захопив.

Наше перше діло — маси
В рукопашну підіймать!..

Тут директор хлопця оком
Зміряв з ніг до голови:
— Надто, друже, однобоко
Дивитесь на маси ви.

Майстер ви точить баляси,
Та скажу я вам од мас:
Не допустять наші маси
У свій дім таких «окрас».

Двійники

Є в нашім тресті плановик,
Зірок він не знімає з неба,
Проте бундючний, мов індик,
Закоханий у себе.
Але які поклони б'є
Начальнику контори!..
А рядових не визнає:
Яка йому з них користь...
Аж ось і новий працівник
З'являється у тресті,
І теж такий, як плановик,—
Без совісті й без честі.

І плановик наш новака
За це втопив би прямо...
За що й новак плановика
Вознелюбив так само.

Стовбурчаться, мов ті півні,
Що збіглись на дорозі.
В чуби вчепитися ладні,
Та жаль, що голомозі.

.

Ніхто з людей не без гріхів,
Та тільки справа в тому,
Що спершу треба реп'яхів
Позбутися самому.

1960

У колисці з компліментів

Лесь Дудар уже відколи
Думу дума наодинці,
Про яку й слівця ніколи
Не промовить навіть жінці:

«Інженер ти, і не з гірших,
А підвищення не чути...
На твоєму б місці інший
Вже міністром міг би бути.

А тебе не помічають,
Не дають талантам ходу...»
Раптом Леся призначають
На директора заводу.

Вголос він сказав: — Та що ви!
Краще Голуб чи Нетреба...—
А про себе так промовив:
— Це зробить давно вже треба!

Був із тиждень доброзичним,
Чемним, чулим, аж ліричним,
Із півтижня був критичним,
Трохи менш — самокритичним.

Потім дещо трохи в нього
У натурі одмінилось,
І з'явилось більш такого,
Що другому і не снилось.

В кабінеті все частіше
Став директор пропадати,—
Заводським поетам вірші
Став про себе замовляти.

Од випадку до випадку
Звав на раду тих робочих,
Що сміливо правду-матку
Різали начальству в очі,

Вимагали збільшити плани,
Наполігши на резерви...
Нащо Лесю критикани,
Що сотають тільки нерви,

Що на серце тільки діють?
Що кричать отут даремне?
Він покличе тих, що вміють
Щось йому сказати приємне.

Й закрутилось біля нього
Досить різних елементів.
І колишуть Леся того
У колісці з компліментів.

Лесь уже не вдовольнявся
Прохідними похвалами —
Більше того, ображався,
Хто звичайними словами

Скаже й добре хай про нього.
Він завжди таку промову
Досить сухо й досить строго
Обірве, як пустакову,
Оскальнеться, ніби щука,
У дзвінок закалатає,
Олівцем в графин постука,
Про регламент нагадає...

Ну, і зовсім інша справа,
Як промова та не проста,
А солодка й кучерява,
Пишна, ще й золотохвоста.

Він одразу з тим подружить,
Руки згорне на животик,
Очі масляні примружить
І мурличе, ніби котик.

Наче він лежить в колисці,
Що літає аж під стелю,—
І плигають променисті
З вікон зайчики в постелю...

Він їх ловить і сміється,
Пнеться, верхи хоче сісти.
В мить оту йому здається,
Що добувся він в міністри...

Одного лиш не здається,
Що затишна та колиска
Незабаром обірветься —
І наб'є директор писка.

«Б а з и с» і «н а д б у д о в а»

Факт оцей з колгоспу взято,
Де керує Савка Лось.
Готували місяць свято,
А воно й не відбулось,

Хоч з'явилося душ триста —
Керівні і рядові,
Трактористи, мотористи,
Бригадири й ланкові.

Тільки Ус не рушив з дому,
Обліковець Ус Іван,
Що в оркестрі духовому
Вибиває в барабан.

Не покликали... забули.
Ус прослав кожух в саду,
Ліг і жде.— Я гордий, чули?
Сам до вас я не піду!..

Веселіться без Івана,
Якщо вийде це у вас...

Та який без барабана
Краков'як, .гопак чи вальс?

В барабані, любі браття,
Чародійницьке щось є...
Людям жару і завзяття
Він у танцях піддає.

Ось чому без барабана
Те гуляння не вдалось.
І подався до Івана
Голова, товариш Лось:

— Ти ж зірвав нам, хлопче, свято! —
Закричав він через тин.—
В мене ж вас таких багато,
Ну й забувсь, бо я ж один...

Всіх до серця не притулиш,
Не згадаєш вас усіх.
— Трактористів не забули ж!
Бригадирів, ланкових?!!

— Не забув, бо то ж основа,
Тобто базис наш вони,
А музики — надбудова,
Це ти, голубе, збагни.

Ус на голову образивсь
І сказав такі слова:
— Ну, то знай же, що на базис
Надбудова теж вплива!..

М е д а л ь

(Ж а р т)

Трактористи віншують Івана Костиру.
Трактористи — одвертий, сердечний люд.
Та й як не радіти,
Коли бригадиру
Вручили медаль за труд!
— Медаль не моя, товариство,
А й ваша! —
Сказав бригадир.
— На всіх це, атож...—
Плескав у долоні старий Андріяша,
Бо членом бригади вважався також.
Возив трактористам у поле він воду
Зажуреним сірим волом.
Хвалився народу
Про ту нагороду,
В думках віддавав бригадиру чолом:
«Медаль не моя, товариство, а й ваша...» —
Згадав він слова бригадира свого,
Значить, медаль та і Андріяша,
Тобто й його!..
Медаль не для хвастощів та церемоній,
Для діла вона у хазяйських руках...
Ну, скажем, без черги дістати в районі
Шифер чи бляхи на дах!

Саме для цього вона Андріяшу
Зараз потрібна вкрай...
Іде до Івана і каже: — Раз наша,
То ти на сьогодні мені її дай! —
Розстроєний геть від Костири вертався,
Потилицю чухав і гірко всміхався.

З півроку по тому ще до Андріяша
Заходила в гості печаль...
— Ти ж сам говорив: «Моя, але й ваша...»
Найкраще, як є в тебе
Власна медаль.

1962

Мартин Лахва

Активістом-оптимістом
Славився Мартин Лахва.

— Цей,— казали люди,— з хистом!
— В цього варить голова!

Справді, голова в Мартина
Слушним органом була.
Винахідлива й активна
На корисливі діла.

За весь час головування
У колгоспі наш Мартин
Від начальства нарікання
На район не знав один.

Хитрувато-діловитий,
Знав, коли співать яку...
Одне слово, вмів ходити
По тоненькому льодку.

Він не рвався у передні
І не плентався в хвості,
А любив щаблі середні,
Сам же звав їх золоті.

Тож, як бачите з усього,
Був Лахва Мартин цей зух.
Але, крім усього того,
Мав ще й особливий нюх.

Ну, а це важлива штука,
Можна жити ним одним...
Часто навіть і наука
Уклякає перед ним.

Той, хто штуку цюю має,—
Тільки носом поведе,
Так уже одразу й знає,
Звідки дух який іде...

Отже, штука ця й Мартина
На висоти підняла...
Відставав район. Картина
Сіруватенька була.

Зваживши на обстанову,
Створює Мартин нову
В себе ланку показову,
З перших днів — передову!..

Він плекать їй доручає
Кукурудзу й буряки.
Все село про ланку дбає,
І ніяких навпаки...

Так зробив собі він славу,
Вийшов на передову.
Підхопив район цю справу,
Ну, а з нею і Лахву.

— На Лахву рівнятись треба!
— Вчітьсь в цього голови!
Постарайтеся і в себе
Так зробіть, як у Лахви!..

На нарадах і на зльотах
Похвальби гучні слова...
Сам почав собою потай
Милуватися Лахва.

«Волгу» справив і не дуже
Вже й вітався з усіма...
Що артіль слаба — байдуже,
Він все ланку підійма.

Та почув нову він мову,
Що була як в око сіль...
— Маєш ланку показову,
Значить, можна всю артіль

Підійнять на той же рівень,
Заходився б і зробив!? —
Став Мартин, немов той півень,
Що його другий побив.

Зажурився... як же бути?
Тільки ж мусить якомсь бути!..
Завжди з будь-якої скрути
Він собі знаходив путь.

Думав день він і дві ночі,
Подріма і дума знов...
Аж почервоніли очі,
Вихід все ж таки знайшов.

«Підійнять до рівня ланки
Всю артіль? Ну й диваки!
Надто жирні забаганки...
А не хоче навпаки?

Значно легше вниз стягнути
Показову ланку ту!..»
Тут ми можем певні бути —
Здійснить він свою мету,

Як побуде в тій артілі
Головою ще хай з рік...
У такім важливім ділі
Це надійний чоловік.

Слово дав, то вже ніде
Він себе не підведе...

1960

Совість

Були собі дід та баба —
Дід здоровенний, а баба мала.
Проте ця мала нахаба
Старша над дідом була.

Всяк помічав це зразу,
Хто там хоч раз побув.
Раз до свого перелазу
Дід і мене гукнув.

Сіли собі та й курим,
Судим про те, про се,
Раптом шарахнулись кури.
— Бабу,— дід каже,— несе!

Але в бабуні й замашки!..
Суче кулак аж під ніс
І верещить: — А шабашки
Знову мені не приніс?!

Де твоя совість, враже?
Глянь, як он птащить Тягно...
— Так я не можу,— дід каже,—
То, бач, колгоспне ж майно.

Баба тоді шаленіє:
— Грицьку, покайся хоч тепер!..
Що, твій колгосп обідніє?
Він же у нас мільйонер!

Дід одступа від старої.
— Ти,— каже,— знаєш сама,
Совісті в мене такої
І на копійку нема!

Чують такі ще дебати
Деколи наші хати.
Тяжко старим цим дибати
До однієї мети...

Рясно в бабуні пороків.
Скільки ж їй літ? Овва!
Кажуть, всього тридцять років,
Дідові — тридцять два.

На пташарні

В «Перемозі» на пташарні
Сильно дуже кури гарні.
Тьотя Мотя при народі
Гордо мовила мені:

— У хорошій цій породі
Трохи я повинна вроді
Та породисті півні,
Котрих я тому три роки
Добула в Лебедині.

Скільки клопоту й мороки
Завдало все це мені!
Не для себе — для народу
Я плекала цю породу.

І замовкла молодиця,
Потім сумно додала:
— Гарна, дуже гарна птиця,
А несучість от мала.
Тридцять крашанок знесе
За весь рік — оце і все...

Червоніє молодиця,
Але пісню ту ж співа:

— Може бути, що й лисиця
Ті яєчка попива...

Ну, а кури, що зійшлися
Й слухали промову цю,
Тут же сіли і знеслися
Чесно кожна по яйцю!

Мов хотіли цим сказати:
«Стидно, кумонько, брехати!
Яйця крадеш ти сама,
Не викручуйся дарма,
Бо в курей, нарешті, є
Честолюбство і своє!..»

1959

Добра Горпина

До Горпини Ворохоби,
Що в колгоспі «Світла путь»,
Де які не є хвороби —
Всі до неї пристають.

Просто нападсть на людину:
Не пройшов іще пристріт,
Як уже і колька в спину,
Під лопатку і в живіт.

Чи стріляє в правім усі,
Чи закрутить у плечі...
І Горпина у кожусі
Ціле літо на печі.

Не минуть одні недуги,
Як уже під ворітьми
Товпляться у черзі другі,
Лізуть крадькома з пільми

І тихцем заводять мову...
Непомічений, зблизька
Я підслухав їх розмову,
А вона була така.

Говорила Колька в спину
Кольці тій, що у живіт:

— Я люблю за те Горпину,
Що, сходявши цілий світ,

Ще гостинності такої
Не стрічала я ніде:
То горілочки настоїть
І до тебе прикладе,

То якоюсь маззю змаже,
Обігріє на печі.
То примовить, то прикаже,
Ще й погладить уночі.

То зіб'є масельце свіже
У вишневім холодку,
То курча тобі заріже,
То дістане десь медку...

А до іншої заблудиш —
Вирвешся ледь-ледь жива:
Спопаде тебе за груди
Та — на поле у жнива!..

Не присяде й на хвилину,
Всюди ж спека, пилюга...
Ну, то як же цю Горпину
Не полюбите ви, га?

Де ще краще може бути?
Ось які воно діла!
Жаль, що цього всього чути
Та Горпина не могла.

Екзамен у короварні

Арнольд Іванович Кисіль
Був чоловік із жаром...
Аж з Києва до нас в артіль
Прибув ветеринаром.
Не пив, не їв,
Халат надів
(Халат, мов сніг, був білий!),
Надів халат, і до корів!
Корів якраз доїли.
Вказав перстом на перших п'ять,
З рюкзака витяг здобу
І молока звелів подати
По двісті грам на пробу!
— Але,— сказав він,— без крутні,
Не треба хитрування.
Давайте молоко мені,
Котре вже останнє...

Доярка, Настя Воловик,
Балакала з собою:
— Культурний, мабуть, чоловік,
І, видно, з головою!

Усім прибульця вихваля...
Сама пишатись стала.
А потім бачить — в Киселя

Є вада, і чимала:
Багато «проби» спожива —
Три рази в день по літру!..
І очі від людей хова,
І ніс трима по вітру...

— Давай простежу я за ним,—
Говорить Настя Ганьці.
В Арнольда на щоках, між тим,
З'явилися рум'янці.
Засяли бісики в очах
І всякі такі речі.
Почав тріщати піджак в плечах,
Вростала шия в плечі.
Коли ж, буває, нападе
Нещастя на худобу,—
На ферму він тоді не йде,
Додому носять пробу...
І каже Настя: — Далєбі,
Сьогодні знов те саме!
Чекай, влаштую ж я тобі
На атестат екзамен!

...(Тут скаже й автор кілька слів,
Він ждав на цю нагоду:
Що у корів вгорі зубів
Нема й не було зроду!)
Впіймала Настя Киселя,
Чіпка, гостроязика,—
Роти коровам розтуля,
У ясна пальцем тика:
— Як годувать тепер їх? Чим?
Кисіль робить, лемішку?!—
Отак вона говорить з ним,

Ковтаючи усмішку...
Ветлікар ледве не зомлів:
Дивись, яка рахуба!
Вгорі у роті в ста корів
Ані одного зуба...

— Моя вина у тім,— сказав
Кисіль від страху сірий,—
Що я, коли корів приймав,
Зубів не перевірів...

— Погані, брат, твої діла,
З моєї точки зору! —

Сказала Настя й повела
Дурисвіта в контору.

1956

Дідусь та онук

1

Ви не знайомі з дідом Гуком?
Ну, як же,— знаменитий дід!
Той самий, що своїм онуком
Вже вихваляється п'ять літ.

Та як! І гаряче, і шумно
Розповідає все про те,
Що там уже ж таке розумне,
Таке кмітливе там росте!

Немає в діда у Микити
Межі захопленню дитям.
І все ж не цим він знаменитий,
Не тільки цим, а всім життям,
Що гартувалося у січах,
Що не здавало у труді,
Що заглядало смерті в вічі,
Що не згиналося в біді.

Був дід ще й вусами відомий,
В яких порошею цвіло.
Він часто сам на себе дома
У люстру милувавсь було:

— Як генерал!— І сам сміявся,
І підбивав їх так і сяк.
На людях злегка хизувався,
Бо втриматись не міг ніяк.
Ішло гаразд життя в старого,
Та хмурич часом він чоло:
Було аж п'ять онучок в нього,
А от онука не було...

А він плекав надію красну:
Онука все-таки діждать
І шаблю, знамениту, власну,
У мужні руки передать,

Яку йому ще в громадянську
Подарував Боженко сам
В боях за владу за радянську:
«На страх і гибель ворогам».

І ніби помолодшав Гук,
Як народився той онук.

Лише з'явивсь на світ він божий,
Як дідова рідня уся
Зійшлась на тім, що дуже схожий
Онук на свого дідуся.

І що творилось з дідом Гуком!..
Він марив, жив і снів онуком.

Бувало, візьме в сповиточок
І страшно важно йде селом.
І вже не скаржиться на дочок,
А вихваляє загалом:

— Хороші в мене ви, Гуківни,
Таких не знала ще земля...—
Іде і, наче рівний з рівним,
З онуком любим розмовля.

2

Так рік за роком, день по дневі
Над ними час і проліта...
Онук напам'ять дідусеві
Дитячі віршики чита.

А зараз, нагостривши вуха,
Уважно діда хлопчик слуха,
Забравшись йому на плечі,—
Так «їздить» він любив, до речі.

Дідусь «везе» селом онука
І розмовляє: — От, брат, штука!
Ні, ти ж подумай тільки, воду
У Каракуми поведуть.
Колись басмачеську породу
Я там ганяв. І зацвітуть
Левади, луки в тій пустелі,
Суцільний заквітує сад,
І зашумлять хліба веселі,
Бавовна, рис і виноград...
Або (та не па́цай ногами!)
Візьми, кажу, таке, Дмитро,—
Де ми, де Крим той за горами,
І раптом у Криму — Дніпро!
Лише б дожить... Та хто ж те віда?
Досадно буде, як здамо...—

Онук сидить на шиї в діда
І запевня: — Доживемо!

Та страшно стало враз малому:
«А що, як справді дід помре?..»
І всю дорогу аж до дому
Він кулачками очі тре...

Дідусь у хаті на годинку
Приліг на лавці відпочить.
— А ти,—сказав Дмитрові,— синку,
Гуляйся сам, та тільки цить!

Куди ж гулятись, як не кида
Митька й на мить ота печаль...
Він позира тайком на діда,—
І так йому старого жаль!..

«Ну, як би так його зробити,—
І внук наморщує чоло,—
Щоб дід його міг жити й жити!
З ним завжди б весело було».

Дід спить собі, не зна нічого
І смішно вуса роздима.
Тут несподівано малого
Здогадка, наче струм, пройма:
«А в татка ж вус таких нема?
І татко молодий тому...»
І стало весело йому.
Всміхнувся сам собі лукаво:
«Ану ж, попробую, цікаво!»
Взяв ножиці, підкрався тихо,
Примірявся, та раптом — чик!

Дід як не схопиться: — Ой лихо! —
Як гляне в дзеркало та в крик:

— Ах ти ж сякий-такий, которий,
Сто сот рублів тобі під бік,
Отак старого взяв спотворив,
Хіба ж тепер я чоловік?!

Що заспіва мені сім'я вся?
На глум підніме загалом...—
А Митька весело сміявся,
В «окіп» сховавшись під столом.

— Знайшов товариша, ти бачив,
Ах, розбишака ж ти малий!
Так діда рідного позначив,
А дід твій знаєш хто такий?!
Він воював з Боженком вкупі,
Громив Антанту, Колчака,
Товк ворогів, як просо в ступі,
І в Ковпака й до Ковпака,
А не було б його, клянуся,
Що Гук і Ковпаком би став!..
А ти мені одрізав вуса,
Не будучи у курсі справ.—
І сам утяв другого вуса,
В люстерко глянув і сказав: —
А й справді я молодший став!

І внука хвалить загалом,
А внук сміється під столом.

Правда

Скривдив яюсь дука Клим
Удову Кирюшу;
Одхвaтив шмaтoк гoрoду
І родючу грушу.

Мoлoдиця в плач тa в кpик:
— Щo ж я діятъ буду! —
Узялa тa й пoдалa
На дуку дo суду.

Климoвa кумa вдові
На вушко шептaлa:
— Ти, сестричко, в тих судах
Збудеш те, щo й мaлa.

Він маєтний, закaтa
Тебе, недоріку.
Так було колись, так є
Й буде так довіку.

Мoлoдицю на куму
Узялa дoсaдa:
— Тo було так за панів,
Зараз нaшa влaдa.

Пoтім oкoрoк взялa,
Вбгaлa в пeрeвeслa

Й на квартиру до судді
Нищечком понесла.

Аж розсердився суддя
І не в жарт, як видно:
— Так робили за панів...
Стидно, каже, стидно!

Жінка дума: «Бісів Клим
Загодив. Морока...»
І дрижить, тремтить в суді,
Аж зубами цока.

Потім, наче сонце, враз
Обдало Кирюшу—
Суд схвалив вернуть вдові
І город, і грушу.

І дарма, що Клим учвал
Гнав коня по тому,
Баба все-таки прийшла
Першою додому.

Кликнула свою куму,
Та кивнула Варці.
Їли окорок утрюх
І пили по чарці.

І вдова сказала так:
— Де пани — нам вада.
Суца правда тільки там,
Де радянська влада.

1947

Чорт

Поховала баба діда,—
На душі така печаль...
З нас ніхто того не віда,
Як старого бабі жаль.
Сорок років, що це — шутка
Без розводу жить разом!
І зосталась тільки дудка
На цвяшку під образом.
У кутку лампадка блима,
В хаті тиша й темнота.
Поминає баба Клима,
«Да воскресне бог» чита.
— Хто ж мене, як ти, бувало,
Так полає, ще й поб'є! —
І згадок таких чимало
Бабі в пам'яті встає...
Візьме Клим її за косу
Та з розгону об поріг,
Потім майже голу й босу
Виштовхне, було, на сніг...
«Б'єш, так нащо ж було брати?» —
Часом думала сама,
Але мужу краще знати,
Лупить, значить, не дарма.

«Царство боже бідоласі,
Але жити добре вмів».
Вмер, лишивши в ощадкасі
Бабі тисячу рублів.
Що ті гроші нам? Полова!
Краще б хай жили діди!
В баби свинка є, корова,
Ну, а ці ж тепер куди?..
Батюшку вона спитала,
Той сопів, мовчав як пень.
«Добре,— каже,— що придбала,
Хай лежить про чорний день».

У кутку лампадка блима,
В хаті тиша й темнота.
Поминає баба Клима,
«Да воскресне бог» чита.
Але раптом замість бога
Чорт з'явився на весь зріст:
Без одного, правда, рога,
І не зовсім цілий хвіст.
Подивився пильно в очі,—
Взяв тут бабу переляк.
Чорт, до витівок охочий,
Промовля до неї так:
«Не трясися, грішна бабо,
Не лукав і не мудруй,
Чуєш ти, зелена жабо,
Завтра гроші приготуй!..
Віддаси, то будеш жити,
Якщо ж ні, то завтра й смерть».
Став копитом землю бити,
Стіл поставив шкереберть.
Ввергло бабу в лихоманку,

Оком за ніч не звела.
В ощадкасу на світанку
Прилетіла — не прийшла.
Не призналася нікому
Про свою біду тяжку.
Тільки нищечком одному
Розповіла скарбнику.
Одлічив скарбник бабусі
Точно тисячу рублів;
Загадково посміхнувся
І бровою не повів.
А в призначену годину
Чорт вночі з'явивсь-таки.
А за ним через хвилину
В хату вбігли й парубки.
Мав скарбник круту натуру,
Як гукнув: — Ану хрестись! —
Потім здер із чорта шкуру,
Чорт похнюпивсь, нахиливсь.
«Подивіться, добрі люди!..
Скрізь цю шкуру я шукав —
Це ж у нашому сільбуді
В драмгуртку її ти вкрав!»
Баба кліпала очима —
В ноги впав їй, наче сніп,
Той самісінький, що Клима
Поховав учора, піп.

Директива

Вже пора розкути й коні
І посіяти просце,
Та команди, бач, з району
Не дали йому про це.

Ліг під вишнею в садочку,
На кожусі в холодочку,
В небі хмарка де-не-де,
Він лежить, «команди» жде.

Почалися літні зливи,—
Попливло з луки сінце..
Міг звестися б, та директиви
Не знайшов ніде про це.

«Якщо Київ не завбачить, —
Мовить сонно голова,—
Не вгадати нам тим паче,
Що там небо затіва!!!»

Сиплеться достигла нива,
Жати проситься — дарма!

«Мусить бути директива —
Ну, а поки що нема.

За немає ж, як відомо,
Людям суду не бува.
Пересидим з тиждень дома»,—
Сонно мимрить голова.

Це не тільки вам слова,
Так подекуди бува.

1940

Філька

В дуже добрих татка й мами,
Що жили собі в селі,
Був синок такий, що прямо
Розлюлі, люлі, люлі!..
З хрому чоботи на рипах,
Музикальні, я б сказав.
Кучері ж такі в Пилипа,
Що не видно й картуза.
На смугастих на підтяжках
Галіфе в червоний кант,
Ще й блискуча мідна пряжка...
Глянеш збоку — Філька-франт!
Сам красунь, мов на портреті,
Ще й рум'янці на щоках.
Бо з дитинства на дієті...
На пупках та на верхках.
Дома Філька вверх ногами
Походив — і на бочок!..
Через те, що в татка й мами
Він синок-одиначок.
Тільки що — вже Філька й хлипа,
Ще щось трохи — вже й реве...
Мати Фількою Пилипа
З пелюшок іще зове.
Правда, в Фільки на сьогодні

Не дискант уже, а бас,
В нього й вусики вже модні,—
Він скінчив десятий клас.
А щоб мати білі руки,
Цей дієтний чоловік
Дунав, думав та науці
Й присвятив увесь свій вік...
Вже три роки Фільку мати
Виряджає в дальню путь...
Вже три роки поступати
Їздить Філька в інститут.
Ломле з жалю мати руки:
— Ой дитино золота!..—
Через місяць із «науки»
Син додому поверта.
— Зрізали? — питає мати.
— Зрізали! — відповіда,
Та спішить мерщій до хати,
Й за дієту знов сіда.
— Де колгоспникам пробиться
(Мати в клубі завела)!
— Що ви, тьотю, скільки вчиться
Хлопців з нашого села! —
Хтось озветься.
— Ет, доволі! —
Мати зразу «на ура»: —
Знаєм, вчаться ті у школі,
Хто підсуне хабара!..—
Про одне не скаже тільки
Мати Фільки, не з руки,—
Що з усіх наук у Фільки
Завше тільки трояки.
Ця відмітка в сина й неньки
Стала «штатна», так сказать.

Фільці тільки за брехеньки
Сміло можна ставить «5».
В цій «науці» він професор,
Поза конкурсом він тут.
Ну, а в іншому прогресу
Хай від Фільки і не ждуть.
Скільки в парубка скорботи!..
За душею ні гроша,
До фізичної роботи
Не лежить його душа.
— Закінчити десять класів
І ходити у ріллі? —
Каже Філька «темній масі»
Зокрема і взагалі.
А ріллю та маса знає
І докласти вміє рук —
Часом лекції читає
В Академії наук.
Філька ходить-бродить, наче
Одірзався від гіллі.
Чим і як себе, козаче,
Ти прославиш на землі?..
Мати синові туркоче:
— Ти б женився! А чого?! —
Тільки ж ті, що Філька хоче,
Не хотять ніяк його.
Починає Філька злиться:
— Більше я не буду вчиться,
Краще буду я жениться!..—
Так колись давно, я знав,
Митрофанушка казав.
І шукає Філька пару,
Бродить, ніби манія,

Та виводить під гітару:
«Де ти ходиш, де ти бродиш,
Сербіяночко моя?!»

1954

Колядка молодих дармоїдів

Він

Коляд, коляд, колядин,
А я в батька один.
І ніколи хіть моя не знає,
Що таке «не можна» чи «немає».
У буденні і святкові дні
Все дозволено мені.
Коляд, коляд, колядин,
Бо я в батечка один.

Вона

Коляд, коляд, колядина,
А я в матері єдина.
І хоч вийшла я з народу,
Не ходила боса зроду.
І в які завгодно дні
Все дозволено й мені.
Коляд, коляд, колядина.
Я в своїм роду єдина...

Він і вона

Коляд, коляд, коляда,
Нащо нам ота біда,

Тобто праця і навчання.
Ми родились для кохання!
Хай розкажуть світу всьому
Драматурги і поети,
Що і в нас у ділі цьому
Є Ромео і Джульєтта.
Будем так і ми кохати!
Тільки ньеньки наші й тати
Нас повинні калорійно годувати
І по моді одягати.
Ми ж за це їх, браття й сестри,
Похоронимо з оркестром!

Коляд, коляд, колядні,
В світі ми такі одні!

Хор

Ой же, ні, та ой же, ні!
Трафаретні ви й дрібні.
Вже були такі, як є ви,
За Адама ще і Єви...
І не знати взагалі,
Нащо ви на цій землі.

Колгоспні музики

Голову й правління ми
Не збираємось тут гудить.
Тим, хто обраний людьми,
Правду в очі скажуть люди.

І сказали все вони:
— Діло так не піде далі!
Добрі ви хазяїни,
А в культурі ще відстали.
Тільки ви ж керівники,—
Вам тягнути б нас за чуба!

Он які корівники
Збудували ви! А клуба
Й досі путнього нема!
Та ж стара куркульська хата...
І частівки не дарма
Склали вже про вас дівчата.

А запеклі парубки,
Вашу маючи натуру,
Сходяться на колодки
Піднімать свою культуру.

Дибки голова стає:
— Що за люди, їм все мало!

Чоботи, одежа є,
Білий хліб є, масло, сало!..
Тут безвусі юнаки,
Що на витівки багаті,
Це почули і дядьки
Лисі вже, але вусаті.

Їм давненько вже кортіло
Взятися за справжнє діло...

В нас в оркестрі духовім
Грають люди ці хороші.
Голова вже років сім
Заробляє ними гроші:

То на свайбу грати їх,
То на похорон запрода.
Лупить гроші і з своїх,
І з чужих, була б нагода!

А зростати оркестрантам
Не було зовсім коли.
Тож правлінцям-комерсантам
Так музики утяли:

Не говорячи нікому,
Розібрались по одному
Мастаки-жартівники
Й після збору пізнім часом,

Хто з кларнетом, з бубном, басом,
Подалися на кутки
До сільських керівників,
Під заснулі їхні хати...

Незабаром з тих кутків
Стала музика лунати.

Кожен грав собі осібно,
Але грав сумлінно й здібно.

.
Грали день, декаду, дві.
Грали чесно цілі ночі.

Від безсоння голові
Запахати стали очі.
Головиха знов і знов
Напихала в вуха вати,
Люмінал пила, все дно
Не могла ночами спати.

А вже інших розпекли
Так, що, кажучи між нами,
Вже вони ладні були
Взять розвод з керівниками —
Власними чоловіками...

Дорікати був би гріх
Музикантам за недбальство:
Охопили геть усіх,
Тобто все сільське начальство.

Де ж струментів духових
Не хватило, під ті хати
Регулярно слали тих,
Що на бубон вчилися грати.

Грали хлопці всі жнива,
Вдосконалюючи вміння...

Перший здався голова,
А за ним уже й правління.

Гарний клуб тепер в нас є!
І книжки єсть, і газети.
Є щодня кіно своє,
Навіть є свої поети.

Вигнали нудьгу з села:
— Нагулялася, доволі! —
А тепер ця зайда зла
Виє десь в снігу на полі.

1960

Від душі

Я те знала, що вугілля по війні, як хліб, для нас,
Через те і намовляла подруг їхати в Донбас.
А вже чим я захоплюся, дорогі товариші,
Те роблю я неабияк, а від самої душі.

Чи працюю, чи кохаю,
А кохаю вже давно...
Все одно,
Дорогі товариші,
Все роблю я від душі!

Цілих три дні не ходила, а літала я в селі.
Сорок душ загітувала і себе в тому числі.
Ми пишалися й раділи, від'їжджаючи в Донбас,—
Тільки хлопці спопідлоба подивлялися на нас...

Розставатися, звичайно,
Тяжко й нам було воно...
Все одно,
Якщо хлопці люблять нас,
То приїдуть і в Донбас.

Як приїхали на шахту, як добралися туди,—
Скрізь руїни, купи цегли, будяків та лободи.
Де не станеш, де не глянеш — ні кола, ані двора,
Чи як кажуть в нас в Донбасі: ні ствола, ані копра.

Ми і там не розгубились,
І сказали всі водно:
 Все одно
Буде краща в нас пора,
Піде вугіль на-гора!

Бо приїхало чимало нас туди з усіх країв:
Із Чернігова, з Полтави, з Коломиї, з Чернівців.
А машини з Ленінграда і з Уралу тут у нас,—
Всі радянські народи відбудовують Донбас.

На клич партії ми стали
Під єдине знамено:
 Все одно,
Хай там злива, буря, град,
Піде діло в нас на лад!

Засукали ми рукава, подались на пустирі,
Тридцять місяців робили від зорі і до зорі.
І нова красуня шахта підвелася, як жива,
З попелища, з румовища. Тільки в казці так бува!

А хіба ж ми не казали?
Говорили, і давно
 Всі водно:
Незабаром, як жива,
Шахта стане тут нова!

А коли вугілля перше подали ми на-гора,
Заплескали у долоні, закричали всі «ура!».
Хлопці ж наші ще весною теж приїхали в Донбас,
Бо, як видно, совість мають і кохають міцно нас.

Чи кохаємо, чи робим,
Що робити нам дано,
 Все одно,
Дорогі товариші,
Все іде в нас від душі!

1947

С л а в а

Про хороші, гарні села
Слава котиться весела,
А про наше Молоде
Не почуєте ніде.
Стали радити ми раду,
Як розвіяти досаду.
— Гей, подруженьки, дівчата,
Працюватимем завзято,
Що б там тільки не було,—
Вславимо й своє село!
Зліквідуєм наше горе! —
Ланкова до нас говорить,
І рішили ми на ділі
Показать себе в артілі —
На буряк цукровий ми
Налягли іще з зими.
Кожна тут за двох робила,
Бо в гурті наснага й сила.
Рано вдосвіта вставали,
Пізно ввечері лягали.
...До півночі хлопці любі
Марно ждали нас у клубі.
Свайбу ж ланкової Фросі
Ми відклали аж на осінь.
А в буряк не тільки мрію —
Вклали всю агрономію.

В липні кожен бурячок
Був уже фунтовичок.
Ми дали, й не на папері,
По сімсот його центнерів.
Гарні стали наші справи.
Зажили дівчата слави,
І про наше Молоде
Слава скрізь тепер іде.
Пийте ж, друзі, чай на згадку
Не вприкуску, а внакладку!

1947

Новосільна

Ой Меланка, ой Меланка,—
Поза всяким планом
Заручилася смуглянка
З їзовим Романом.

— Він без хати! — плаче мати.
Дочка й каже мамці:
— Буду милого кохати
Навіть у землянці!

— Хай не журиться Меланка,
Ми її розрада! —
Так сказала її ланка,
А його бригада.

І рукава засукали,
Й даром — не за плату,
Поза планом збудували
Їм за тиждень хату.

Заспівали у суботу
Дружки пісню гарну:
— Це за щиру вам роботу,
За роботу вдарну!

Два оркестри в хаті грали,
Як зайшла неділя,
Три дні свайбу там гуляли,
Два дні — новосілля.

1947

Будеш вік парубкувати

Гей, а хто в кохання грає,
Той приносить людям зло,
Той душі, мабуть, не має,
І, напевне, серце в того
Остюками заросло.

Нашій Марті не до жарту,
Полюбив Данило Марту.
Потім з неї став сміятись
Та до Галі залицятись.

Галя подругу любила
І зальотника Данила
Після вмови, після спору
Вигнала сапою з двору.

Він од Галі до Надії,
Від Надії до Марії...
Та зальотника Данила
Кожна з двору геть гонила.

В другі села біг Данило,
А дівчат як одмінило:
— Є в нас хлопці наші, гарні,
Будем, кажуть, солідарні!..

Говорили всі без жарту:
— Це тобі за нашу Марту!
Як не вмієш покохати —
Будеш вік парубкувати!

Гей, а хто в кохання грає,
Той приносить людям зло,
Той душі, мабуть, не має,
І, напевне, серце в того
Остюками заросло.

1947

Роботяги

Лежить Химка на лежанці, а Савка на лавці.
— Вставай, муже, півні піють! — каже Химка
Савці.

Савка вкрився з головою ковдрою на ваті:
— Зовсім, — каже, — то не півні — комарі
прокляті.

Гарний сон я бачив, мила,
А ти розбудила.
— Я ж не знала, не сварися,
Лягай додивися! —

Вранці Савка із-під ковдри носа висуває
Та й говорить Химці: — Кицю, вставай, бо світає!
— Спи, мій котику руденький! — Химка Савці
годить.—

Зовсім, — каже, — не світає, місяць, — каже, —
сходить.

Щось приснилось, як заснула.
Встала та й забула.—
Савка каже: — Гайда спати,
Треба ж сон згадати! —

Повернулись на другий бік, та й хропуть
тим часом,

Химка — високо і тонко, Савка — низько, басом.
Летить утка через хату та й пада на воду.
— Хропака такого, — каже, — я не чула зроду.

Химка стогне: — Ох, морока,
Змуляла вже бока! —
Савка грима на дружину:
— Ну, то ляж на спину!

1956

Катрусеня

Є в маленької Катрусі
Татко, мама, дві бабусі,
Та ні брата, ні сестри,
Ну, а тьоть — аж цілих три!

Всі Катрусю дуже люблять,
Вицілюють, голублять,
Що захочеться Катрусі,
Зроблять тьоті та бабусі.

А Катруся губки дує
Та все більше вередує:
— Чом це лялька, любі тьоті,
Язика не має в роті?

Бабо перша, бабо друга,
Де мій слоник? Де папуга? —
Тупа ніжками та злиться:
— Де мій бантик? Де лисиця?

Всі під ліжками зникають
Та цяцьки її шукають.
Втихомириться на мить,
Потім знов як закричить:

— Зашнуруйте черевички!
Пошукайте рукавички!

Надягніть мені калоші!
Ох, які ж ви нехороші!

Так Катрусенька оця
Вередує без кінця.
На бабусь, на тьоть кричить,—
Замова ж тоді, як спить.

А бабусі, тьоті, мати
Вже не можуть навіть спати.
Так ухоркує щодня
Їх оце Катрусеня.

А як стане підростати?
Прийдеться подвоїть штати
ТЬоть, звичайно, та бабусь —
Ми вже знаєм цих Катрусь.

Мудрі люди приповідку
Склали ж, мабуть, не дарма:
«Котика чим довше гладиш,
Вище хвіст він підійма!»

Строго кажучи між нами,
Винні тати тут і мами,
ТЬоті, звісно, та бабусі,
Що такі ростуть Катрусі.

Марта

Будем щирими у всьому,
Нічого таїть гріха:
Наша Марта в основному
Підбирала жениха.

Дівці був з усіх найкращий
Ну, звичайно ж, Гриць Довгаль.
Хлопець справді підходящий,
Із професії коваль

Тут признатися я мушу,
Дорогі товариші,
Марті Гриць запав у душу,
Але в Грицевій душі

Вже звила собі кубельце
Мотря, славна ланкова,
Полонила душу й серце.
...Так не тільки з ним бува.

Мотря Марту розізлила:
— Ах, так он якої ти!..—
Марта ланкову рішила
Спритністю перемогти:

Навела шнурочком брови,
Плаття скинула старе,
Одягла шовкове. Й знову,
Але й знову не бере!

Накрутила пишні кудрі,
Зіллячком злупила вид,
З Києва помади й пудри
Їй привіз Сахно Демид.

В хаті тижнями сиділа,
Не виходила надвір.
Личко стало ніжне, біле,
Тонше за тонкий папір.

Не бере!.. І Марта тліла,
Ні спокою вже, ні сну.
Так просиділа без діла
І весну, і посівну.

Гриць вже в'ється біля тої,
Що як та жива вода,
Біля Мотрі-ланкової.
І вона за ним впада.

Все тут Марта зрозуміла,
В Марти варить голова,
І собі взялась за діло —
Вийшла дівка на жнива,

Запалилася на сонці,
Стала вся, як золота.
Придивились краще хлопці:
— Е, та Марта вже не та!..

Серце ожило дівоче,
Нічого таїть гріха.
І тепер, якого схоче,
Знайде Марта жениха!

1947

Тоня

Десь на березі Росави,
Може, Росі, може, Псла,
Як у бога за дверима,
Донька в матері росла.

Та й купала мати дочку
У медочку, в молоці...
Наливалась, рожевіла
Донька Тоня на лиці.

— Ну, картиночка ж, ну, лялька,
Що там лялька — янголя!..—
Найніжнішими словами
Мати доньку вихваля.

Що б їй тільки не схотілось
Зокрема чи взагалі —
Мати витягнеться в нитку,
А дістане й з-під землі.

Ну, а слів таких, наприклад,
Як «не можна», як «нема»,
Доня змалку не сприймала
Взагалі і зокрема.

В школі що б не натворила,
Завше винні вчителі —

Тоня скрізь і всюди права
Зокрема і взагалі.

Вісім літ сиділо в школі
Й не збагнуло янголя,
Що не сонце круг землиці,
А круг сонця йде земля.

Розумнішої ж для мами
Не було ніде дочки...
Так вбивалась, як то кажуть,
Дівчина в колодочки.

І за двадцять майже років
Хати й раз не підмела.
Дівка в пору ту вагою
До центнера вже була...

Мати ж все купала дочку
У медочку, в молоці,
Хоч сама вже подалася,
Помарніла на лиці.

Може б, трохи пособила
Мамі донька дорога?
Мало що там хтось придума,
А жара, а пилюга?!

Все при люстрі, на голівці
Крутить пишні кренделі
І нічого більш не знає
Зокрема і взагалі.

І єдина тільки мати
Тут нічого не вбача.

Чи й зовсім не бачить, може,
Чи, гляди, й не поміча.

Та видніше завше збоку,
Це повинен кожен знать,—
І рішили добрі люди
Дочку й матір врятувать.

У бригаду на пораду
Запросили їх обох
І сказали Тоні строго:
— Вибирай одно із двох —

Або ж завтра зранку в ланку,
Або ж,— вигукнули з місць,—
Хто, голубко, не працює,
Той, пробач нам, і не їсть!

Та й нащо, сама подумай,
По землі ходить дарма
І нудити білим світом
Взагалі і зокрема!

От бабусям — інша справа,
Їм сидіти в холодку,
А тобі, Антосю, сором!
В силі, в тілі, у соку.

Стала дівчина на дибки,
Але це не допомгло.
Супроти, як мур, стояли
Вся артіль і все село.

— Та й навіщо,— їй на вухо
Шепче лагідно стара,—

Люди ж нам не зла бажають,
А найкращого добра!

Так на цьому й порішили.
Так на цьому й розійшлись.
Слово честі, дівка людям
Ще подякує колись,

Як походить літо в поле
На просапку та в жнива,—
Зробиться струнка й граційна,
І весела і жива.

Значно легше буде спатись,
І виводить горяка,
І полоти, і в'язати,
Й танцювати гопака.

Одне слово, легше буде
Їй ходити по землі.
Це вам, друзі, чиста правда
Зокрема і взагалі.

— Та й закон, закон ми ж маєм,—
Ще раз вигукнули з місць,—
Золоті слова у ньому:
«Хто не робить, той не їсть!»

Янгол молодиця

Химка — жєнщина плоха,
Серце добре в неї...
Якось чув я, як вона
На весіллі в Мовчана
Привертала жениха
До дочки своєї.

— Будеш,— каже,— все життя
Дякувать, Євмене.
Вік звікуєш до пуття,
І не буде каяття:
Катя — янгол, не дитя,—
Вся пішла у мене.

Ну, а я то вже ж така
Делікатна й тиха.
...А от Настя у Божка
Так вогнем і диха —
Перед нею укляка
Навіть Соболиха.

Або та, що на моржа
Страшно схожа — Ніла.
Та заріже без ножа,
Їсть і їсть, як та іржа.
Трьох зятів із'їла

Й двох своїх чоловіків...
Ну, а Соломія
Переспорить всіх чортів,
Ніби в неї сто ротів,
Як у того змія.

Всі мене як опадуть,
Просто з ніг валюся.
Горла не порву чуть-чуть,
Ледве одгризуся...

Щоб не було каяття,—
Сватайся, Євмене,
Вік звікуєш до пуття.
Катя ніжна, мов дитя,
Вся, як єсть, у мене.

Підхопився Химчин зять,
Та мерщій із хати,
Й картуза забув узять,
Кілометрів, мабуть, з п'ять
Лопотіли п'яти.

Шахтарочка

Я шахтарочка сама,
Звуть мене Маруся.
В мене чорних брів нема,
Та я не журюся.
Не красуня я — дарма,
Та до праці звична.
І дружу я з усіма,
Бо я симпатична!

Машиністом я роблю
На електровозі
І лінивих не люблю
В себе на дорозі.
Хтось мене, бува, лайне,
Скаже: — Ти сварлива.—
Але люблять всі мене,
Бо я справедлива!

Вдача вже така моя:
Мамці, друзям, татку
І начальству в віці я
Ріжу правду-матку.
Критикуй мене й саму:
Критика — не сварка,
Я свою вину прийму,
Адже я шахтарка!

А коли вини нема,
То скажу — доволі,
Бачу правду я сама,
Бо я в комсомолі!
Не красуня я — дарма,
Але симпатична.
Знаю добре це сама,
Бо самокритична!

1952

Хвостата красуня

Сигнал за квартал ще
шофер подає,
Машина під самим театром стає.
З машини виходить,
ба ні,
вплива,
Як з піни морської, богиня жива —
Дама,
красуня така, що овва!
Що за мана?
Здивуєтесь ви:
Дама одна,
А три голови!..
Лисячих дві
(З чорнобурок, авжеж),
А третя — її,
І лисича теж.
Зубки однаково шкірять всі три,
Усмішки й очі схожі у всіх.
Можна подумать,
що то дві сестри,
А третя — то мати їх.
Шепіт навколо зашелестів.
Вона пропливає, середня на зріст.
Заду в красуні — вісім хвостів,
З-під шубки — дев'ятий,
панбархатний, хвіст.

Може, й десятий ще був?
А чому ж,
Був — її муж.
Дама шоферу:
«Ванько, ми йдемо,
Витри машину і жди нас там-о!..»
Мужа її засліпило, коли
Хутра на вішалці з неї зняли:
Пряжка гранатова на животі,
Персні, браслети —
та все золоті.
З сережок рубіновим сяєвом лле,
На зморщеній шиї —
брильянтне кольє.
Золото пальці її роздуло,
Перснів у носі лише не було...
Хто ж вона, хто вона,
ця одна?
Жона.
А він же хто буде,
той муж-марнотрат?
Не знаю, хто він,
але видно, що хват!..
Сіла у крісло, у п'ятім ряду,
Більш, аніж певна в своїй красі
І в тім, що вона у всіх на виду,
Що нею одною любуються всі.
Сидить і позує,—
чорт побери! —
Як перед люстром робила стократ.
Враз спалахнули прожектори,
В красуню націливсь кіноапарат.
— Боже,— шепнула,— мене для кіно!
Я ж про це мріяла, снила давно...—

Смажили страшно прожектори.
Фарба, що в дами на личку була,
На віях, бровах,—
Від тієї жари,
Як штукатурка,
По зморшках текла.
Шкірила лисячі зуби свої,
Позу прибрала, всміхнулась
комусь...
Гульк! аж знімають зовсім не її,
Жінку звичайну знімають якусь.
В жінки на грудях блищать ордени,
Зірка, мов квітка, Героя Труда,
Ще і медаль «За відвагу» з війни.
Я знаю цю жінку, я слухав її,
Вона робітниця заводу «Світ».
Крім власних дітей,
На кошти свої
Утримує ще вона п'ять сиріт.
Руку такій цілувать не гріх
При всіх!
Фиркнула дама:
«Здуріли всі,
Не бачили дива... псі!..»
За горло здавила її хрипота,—
Як пробка, з театру вона виліта.
У дами нервовий шок,—
Впала в машину, як вовни мішок,
Ваню лукавий давить смішок.

У селі Береговім

Над Росавою-рікою,
У селі Береговім,
Проживає баба Кудря,
Чи, як кажуть, баба Грім.

Хтось дотепний молодицю
Громом-бабою нарік.
Так це прізвисько за нею
І лишилося навік.

В баби є онучка Леся,
Кругла сирота вона.
В дівчини батьків забрала
Ненависна всім війна.

Стала баба Кудря Лесі
І за ньеньку, й татуся.
І в самої та онучка
То й рідня її уся...

Тож як вечір, баба Лесі
Казку-правду й почина:
Як спиналася на ноги
І як падала вона...

І не диво, що онука,
Бувши зовсім ще мала,
Бабине життя тернисте
Вже тоді пережила.

Ось чому своє вже, власне,
Жити легше їй було.
Через те вона любила
І артіль свою, й село.

І коли скінчила школу,
То сказала: — Хліб і сіль
В баби я колгоспний їла,
Тож піду і я в артіль.

В ту, яка бабусю й неньку
По звитяжній праці зна,
Тільки щедрості й моєї
Потребує ще вона!..

...Вговорила подруг Леся.
Ланку їй дали-таки,
Дві взяли собі культури —
Кукурудзу й буряки.

— Ну, давайте, білоручки,
Десять років не дарма
Гризли ж ви граніт науки...—
Підкидав не жартома

Чоловік один лукавий,
Скоса в їхній бік глядів,
А траплялися невдачі,—
Зловтішавсь і злорадів.

А невдач та неполадок,
Як на гріх або на зло,
Чималенько напочатку
В ланці Лесиній було.

Може, хто з дівчат подушку
Уночі й зросив слізьми,
Та тримались молодята
Гідно й гордо між людьми.

Допомоги не просили
І давали лад всьому.
Сильні й щедрі духом стали
За два літа. І тому,

Як дівоча їхня ланка
Стала прикладом для всіх,
Осоромлені зловивці
Гірко свій ковтнули сміх.

А дівчата на підмогу
Відстаючим скрізь ішли.
Старші люди чудували:
— Чи було таке коли!

Але ось у нагороду
За звитяжний, чесний труд
Ланці видали медалі,—
Святкував той день весь люд.

Ввечері зійшлись до клубу
Нагороджених вітатъ.
Скоро там не те що сісти,
Не було де навіть стать.

У президії, крім ланки,
В око це запало всім,
Сім бабунь іще сиділо,
А між ними й баба Грім.

Всі повдягані в святкове,
Тихі, щирі трударі,
Наші дорогі бабуні,
Невсипущі матері...

Почали дівчат вітати,
Промовляли, як хто вмів.
Тільки хитрих і нещирих
Не було в промовах слів.

І дівчата хвилювались,
Пломеніли на лиці
Та в хустках своїх квітчастих
Шарпали весь час кінці.

Ось дали і Лесі слово:
Вийшла сміла, бойова,
Склала щиру всім подяку
Щиросерда ланкова.

Потім каже бабі Кудрі
І ровесницям її:
— Вам ми кланяємось в ноги,
Рідні й дорогі мої!

І цілуєм ваші руки,
Трудові та горьові,
Перші в нашому колгоспі
Ланкові і рядові...

І дівчата тричі в ноги
Поклонилися тоді
Тим, що щастя їм здобули
У звитяжному труді.

Дві сльозини-намистини
Впали й бабі на лице...
Баба Кудря на онуку
Аж розсердилась за це.

Бо на людях плакати зроду
Не любила баба Грім.
А за все останнє Лесею
Вихваляла скрізь і всім.

Іноді медаль у неї
Брала у святкові дні,
Надівала і казала:
— Двом дали ж: тобі й мені.

Відтоді помолоділа
Баба Кудря, ожила.
Не давали знову спати
Їй колгоспівські діла,

А вона вже не давала
Спати ледарям усім...
Знову стали бабу Кудрю
Називати баба Грім.

Кажуть, полюбила діда

Тільки двічі, може, тричі
Вгледіла Ванюшу,—
Та й запала йому в серце,
Він мені — у душу.

Тут суперницю Наталку
Узяла обида.
Ходить, каже: — Наша Галя
Полюбила діда.—

Так за те його назвала
Вчора при народі,
Що за рік він п'ятирічку
Скінчив на заводі.

П'ять разів на рік вітають
Ваню з новим роком.
Кажуть: — Скоро до ста років
Прийде він цим кроком.

Ось чому Наталка дідом
Ваню називає,
А моєму дідусеві
Й двадцяти немає!

І як підемо гуляти
Ми за місто, в поле,—

Він мене цілує в губи,
Борода не коле.

І мене на тих суперниць
Не бере обида —
Всім бажаю полюбити
Отакого діда!..

1952

Чарівниця

Веселим лугом у село,
Заплетену в одну косицю,
Весіннім вітром занесло
Оцю маленьку чарівницю.

Бджільничий технікум вона
На тому тижні закінчила,
В контору вбігла,
Мить одна —
Й рахівника приворожила.

Розглянув пильно голова
Її чистенькі документи:
— Бо,— каже,— інколи бува,
Снують усякі елементи...

Вона усміхнена була
І по-дитячому премила,
Оформивши свої діла,
Уже на пасіку спішила.

Ще де та пасіка була,
А дівчина усе вже знала.
На груди впавши їй,
Бджола
Про все, ридаючи, сказала.

Що ні туди, ані сюди
Дали їм пасічника знову.
Спішила дівчина туди,
Бо знала їх бджолину мову.

На пасіці ж такий був стан:
Один сумлінно бджіл ганяє,
Другий, Микола Басаман,
Льоток у вулику справляє.

На те, що гнівались бджілки,
Завжди була одна заява:
— Ти не зважай на пустяки,
То їхня особиста справа...

Що тут звичайна річ — війна,
Говорять гулі під очима
У Басамана і Тягна,
Помічника його, Трохима.

Махрою друзі затяглись,
Тут і насіла їх дівчина.
Їй цигарки оті здались
Не менші як по пів-аршина.

Із рук їх вирвала вона
І мовчки кинула додолу.
Микола глянув на Тягна,
А той поглянув на Миколу.

«Не може бути! Га? Невже?
Щоб так ото у їхній хаті?»
А дівчина стояла вже
У сніжно-білому халаті.

Трохим всміхався сам собі,
Микола звівсь і став у позу,
Та в гості очі голубі
Не жарт таїли, а погрозу.

— Здорові будьте, ви і ви!
Махри палити тут не можна,—
І старший кинувсь:
— Ти диви!
Кури «Казбек», ясновельможна...

— Бджола, кажу, від тютюну
Нервує, знайте хоч тепер ви.
— Бджола нервується? Та ну,
В бджоли, виходить,
Є ще й нерви?

А дівчина своє вела:
— І нерви, й серце є у бджілки,
Не терпить грубості бджола,
А також запаху горілки...

Скипів Микола:
— Це вже ні.
Яке тобі до цього діло?
Сам лікар приписав мені
Для апетиту,
Зрозуміло?

А ти взялася відкіля,
Що кидаєш мені огуду? —
Всміхнулась, наче немовля:
— Я тут за пасічника буду!

І, брови скинувши круті,
Стоїть насмішкувата трошки,
А бджоли — наче золоті
На білому халаті брошки.

І на руках, і на лиці
Зумрили, весело співали.
Микола здавсь: комахи ці
Її своєю вже вважали.

І, очі втупивши у діл,
Подавсь лужками-бережками,
Весь час одмахувавсь од бджіл
Не в міру довгими руками.

А що затримало Тягна,
Про це не скаже він ніколи.
Вона? Можливо, що й вона,
Але ж можливо, що і бджоли.

Трохим натуру мав, як сталь,
З кишень повивертав махорку,
На другий день надів медаль
На чисту, нову гімнастьорку.

Вона помітила це враз,
Схвалила все лише очима:
— Так от, бджола, кажу, для нас,—
Звернулась ніжно до Трохима,—

Не тільки мед, запам'ятай,
Це факт, тут зайві суперечки,
А ще й високий урожай
Садів, і клеверу, і гречки.

Вона достатки нам несе,
А що було в твого Миколи? —
Трохим на вус мотав усе,
Уважно прислухались бджоли.

Своє збагнучши завдання,
Забувши про старі клопоти,
Звідтого пам'ятного дня
Дружніше брались до роботи.

Хвалили дівчину: яка!
А скільки ж ми терпіли муки...
Відчули в ній представника
Мистецтва й справжньої науки.

...На кого ж очі голубі
Хоч раз устигли подивиться,
Той всім казав і сам собі:
— Не дівчина, а чарівниця!

Лише Микола Басаман
Не міг простити їй огуди:
— Пускає в очі нам туман,
А їй знічев'я й вірять люди.

Хіба ж то пасіка,
То гроб!
Не цього клімату ці бджоли.
Вари всю зиму їм сироп,
Ще й силують ходять до школи.

Коли ж артільці восени,
Чого ніколи не чекали,

На вироблені трудодні
Медку солодкого дістали,

Коли ж та дівчина мала
На зібранні оголосила,
Що їм за літечко бджола
Сто тисяч грошей наносила,

Що сад і гречка врожаю
Дали їм більше майже вдвічі,—
То пасічницю всі свою,
Хто й раз не бачив її в вічі,

Розцілувать ладні були
(А хлопцям це частенько сниться).
Усі їй слали похвали
І звали:
— Наша чарівниця!

І дженджуристі парубки
Готові все до ніг їй скласти,
Щоб хоч на день в помічники
До дівчини цієї попасти.

Один Трохим між усіма
Тримався, наче він із криці,
Хоч був, як кажуть, без ума
Від оцієї чарівниці.

Пісня про Смерть та діда коваля

Дід Василько занедужав,
Смерть-карга зайшла до хати:
— Так що, значить, любий друже,
Будем,— каже,— помирати?!
— Я не звав тебе до себе,—
Дід говорить. — Вийди з хати!
Ач яка, мені он треба
Трактори ремонтувати.—
І додав лукавим басом: —
Прийдеш, мабуть, іншим часом...

Дід у кузні пісню зводить,
Дід обковує колеса.
В кузню знов-таки заходить
Смерть-карга довготелеса.
Нахилилась аж до вуха:
— Ну, то як? — прошепотіла.
А коваль і каже: — Слухай,
Так що знов не буде діла.—
І сміється хитро, басом: —
Прийдеш, мабуть, іншим часом...—
Смерть прийшла у листопаді
І сама далася диву:
Дід Василь був у сільраді

На засіданні активу.
Смерть киває: — Я по тебе!..—
Дід їй пише: — Як же бути?
Нам фашистську танку треба
На турбіну перекути.—
І сміється дужим басом: —
Прийдеш, мабуть, іншим часом...—
Знов прийшла: — Збирайся, враже,
Аж тепер тебе я візьму...—
Дід сміється: — Дудки,— каже,—
Буду жить до комунізму!
В нас тобі не буде діла,
Ти не здійсниш свого плану,
Подалась би та й підсіла
Чан Кай-ші чи Лі Син Мана.

Смерть зітхнула: — Ну, доволі,
Дід цей, певно, в комсомолі...

Смерть від «культури»

Шумейко Лаврін передчасно помер,
Дарма що було йому сімдесят років,—
Він правив би скирти в колгоспі й тепер,
Бо мав дід здоров'я, як кажуть, нівроку.

Та десь його раптом грипोक підстеріг
(Колись би не визнав таке за недугу,
Не раз у двобої він смерть переміг,
Оцю знахабнілу, підступну хапугу).

Була його хата у центрі села,
А тут гучномовця вчепили напроти...
Шумейкові тиша потрібна була,
А слухати мусив футбол і фокстроти,

Та вісім дошкільних на день передач,
Та лекції різні з культури й науки.
У хаті в Шумейка був власний приймач,
Та чхати зв'язківцям на згадані штуки...

Не витримав бідний старий хлібороб
Незвичної кінської дози культури.
Безжально загнала вона його в гроб,
Додавши рідні і жалю, і зажури...

— Три тижні тримавсь? — Здивувався представник
З контори зв'язку Фемістоклій Рахуба.—
При добрім здоров'ї, видать, був старик,
Бо інші за три дні дають у нас дуба.

1959

Учений

У вченого помер його колега й друг.
Як друзів, знали їх по всій окрузі.
Так, так, і в стариків, окрім недуг,
Бувають інколи ще і хороші друзі.

До вченого прийшла покійного дочка:
— Скажіть на панахиді двоє слів про тата.
— Без підготовки? — Вчений здивувався.—
З кондачка?
Про це хоча б за три дні треба
нас попереджати!..

1954

«Верхоглядство»

Ніч з нахмуреним чолом
Думу дума про сатиру...
Сяє місяць над селом,
Як медаль за службу щиру.

Сяє лисий, та чому
В нього усмішка лисиці?

Чи, буває, не тому,
Що відомі і йому
Наші з вами таємниці?

Верхоглядство довело
Тут старого до смішного.
Ми ж, якщо на те пішло,
Більше знаємо про нього.

1962

Злодій на сповіді

Піп злодію говорить строго:
— Ти крадеш в ближніх у своїх,
А в церкву ходиш, віриш в бога,
А бог сказав, що красти гріх...

Священник-злодій по тій мові
Відповідає так попові:

— Але ж бо, ну, в письмі святому
Написано таке для всіх:
«Хто щиро молиться,
Бог тому
Проща його найтяжчий гріх».

Та й ви ж у церкві на покрову
Казали нам таку промову...

Піп злодія перехрестив
І з миром в світ його пустив.

1962

В перукарні

В районний центр із слободи
Прийшли постригтись два діди.

В Кіндрата чуб — як дим з труби!
В Панька ж — хоч глобуса роби,
Так облісів уже голубчик...
Тільки з боків лишився чубчик.

Тому з Панька й рішили взяти
За стрижку голови півплати.
Старий пита: — В чім річ, дівчата?
— Та голова в вас лисувата!..

Скипів Панько: — Це що, насмішка? —
І вже кричить на перукарок: —
За цюю голову в афішках
Фашист давав п'ять тисяч марок!

1954

Кмітливість

Як працівник Матвій Нудота
Ні в тин, як кажуть, ні в ворота.
Тому й старались добрі люди
Нудоти спекатися всюди.
Подумавши, знайшов Матвій
Супроти цього метод свій:
Влаштується десь в установі,
Нагострить добре язика
Й на перших зборах у промові
Розпушить вщент керівника...
— Тепер до нас,— Матвій всміхається,—
Начальник цей не підкопається,
Бо кожен скаже: «Ясна справа,
Що то за критику розправа».

1954

Чиношанування

Спорудив дачу в нас торік
Один прекрасний чоловік.
Були незручності у нього:
Він мав усяких звань премного.

Василь Трохимович Сікач
Був і заслужений діяч,
Був і в райраді депутатом,
І на конгресі делегатом,
Якогось конкурсу лауреатом...
І членом домкому
І профкому,
Учасник одної наради,
І член агіт- і культбригади...

І раптом на таку персону
Біда! Будиночок горить!..
Кербуд побіг до телефону,
Став до пожежників дзвонить.

— Гало-о-о!.. У члена, в делегата...
В учасника... у депутата...
У лау... лав... лауреата...—
Перелічивши все, кербуд упрів.
Тим часом і будиночок згорів.

1954

Западливість

— Я чув на зборах ваше слово,
Як ви сказали пречудово-о-о!!!

На зама подивився зав:
— Та я ж нічого не казав.

Тут зам почав аж присідати.
— Але ж ви можете сказати,
Це знаю я вже пречудово,
Завжди найкраще ваше слово!!!

1954

Господар свого слова

— Я давно тебе, Іване,
Запитати хочу:
Нащо ти, як п'єш горілку,
То й заплющиш очі?

— Бо дружині дав я слово
Серед всього люду:
Що й дивитись на горілку
Більше я не буду!..

1954

Заява чесного касира

Люди добрі, помагайте,
Заберіть од мене касу!..
А мені вже службу дайте
Не таку занадто ласу.

Пробачайте, що тривожу,
Що поробите, як треба.
Більше в касі я не можу,
Не ручуся я за себе...

1954

Бюрократичний телеграф

(За народними мотивами)

Прибіг юнак на телеграф
І всіх розніс він в пух і в прах...

— Ну, скільки ж можна ще терпіть,
І доки все це буде?..

— В чім річ? Ви толком розкажіть! —
Говорять йому люди.

— Я телеграму татку дав,
Щоб сто карбованців прислав,—
Два тижні вже ходжу дарма,
Грошей і досі ще нема!..

1954

Завбачливий начальник

Не вподобав зама зав
І рішив з роботи зняти:
— Я його боюсь,— казав,—
Надто він уже окатий,
Все він бачить, що й не слід
Заму бачити по штату...

Зам розсердився, аж зблід,
Вбіг до зава й став питати:
— Може, зло я вам зробив?

Зав тут зама перебив:
— Тільки, прошу, не крутити,
Якщо я, скажімо... ну,
Щось казенне потягну.

Словом, я себе вже знаю,
Через те вас і звільняю.

1954

Виняткова хоробрість

Один хвалько шептав другому:

— Ти ж тільки не кажи нікому,

Як я піймав його на слові

І трахнув у своїй промові!

Я в порошок розтер його!

— Кого?

— Ну, та начальника ж свого.

Йому тепер уже не встать!

— Коли ж це сталося з тобою?

— А вчора,— каже,— як ліг спать

Та вкривсь кожухом з головою...

1954

Товариш з характером

Шлють Грицька Богемію
Вчитись в академію.

— І поїду! І піду! —
Сердиться Богемія.—
Тільки я вам доведу,
Що мені не допоможе
Навіть академія!..

1954

З а є ц ь

Зелено в полі уздовж і вшир,—
Спокій в вагоні щасливий.
Трапився тільки один пасажир
Надто уже галасливий.

Вказує кожному, і з усіма
Спорить, і тикає пальцем...
Чуєм, а в нього квитка нема —
Їде, нахаба, зайцем...

1954

«Переконливий» аргумент

Один начальник рангу обласного
Хотів позбутись одного працівника
За те, що працівник той був тямущіший за нього
І мав-таки гостренького товариш язика.
Щоденно згарячу начальник за перо хапався
Та в запалі про звільнення накази все писав,
А потім, прохолонувши, од них він одрікався,
Бо не було в наказах тих підстав.
Та ось з'явивсь-таки наказ глибокодумний:
«Звільнити, щоб не був такий розумний!..»

1954

Слизькоязикий

— Яку почув я новину-у!..
Всі ахнуть, як узнають:
Того нікчому, Сарану,
Завторгом призначають...

— Чому ж? Хороша новина,—
Тямущий хлопець Сарана!

— Путящий хлопець, далєбі,
І я ж про це кажу тобі...

1954

«Благородний» хабарник

Жалівсь дочці кравець Хома:

— Який глитай Гамарник —

І крихти совісті нема!

— А в чому річ?

— Хаба-а-арник!

Дочка всміхнулася:

— А хто

Брав хабара сьогодні?

— Так я ж, голубко, за пальто

Беру усього тільки сто,

А він гребе дві сотні!

І я беру з того, хто дасть,

А він з усіх, і шито-крито...

І де на нього тільки власть?

Кравецькі ножиці Хома

Рішуче з долу підійма

І кидає на стіл сердито.

1954

Залізна логіка

Вся артіль «Водоканалу»
І врочиста, й рада, й горда —
Їхній токар по металу
Вчора встановив рекорда.

З главку їдуть делегати
Токаря преміювати.

— Ну, а я? Мені нічого? —
В них питає голова.
— Але ж ви тут ні до чого, —
Чує він такі слова.

— Це де-юре, а на ділі, —
Голова почав сичать, —
Я як керівник артілі
Міг би той рекорд зірвать!

1954

Перукар-підлабузник

Почну я вірш з того моменту,
Як перукар свого клієнта
До половини вже достриг,
А тут начальник на поріг!..
Голяр, мов дзига, закрутився
Й під ноги шовком простелився:
— Сідайте, прошу! Я вас вмить!..
— Та в тебе ж чоловік сидить?
Голяр догідливо прорік:
— То маловажний чоловік...

1954

Проговорився

Ванько робив у класі «рибку»
І висадив у дверях шибку.
Довгенько винного шукали
(Його дружки не видавали).
Директор був у курсі справ,
На збори він дружків зібрав.
— Чи всі,— питає він,— прийшли?
— Усі-і-і! — дружки відповіли.
— І той прийшов, що вікна б'є?
Ванько гукнув:
— І той тут є!

1954

Спостережливе хлоп'я

(За народними мотивами)

Мати хлопчикові каже:
— Будь хорошим, Котю,
Ввічливим, привітним будь —
Поцілуй-но тьотю!
— Я не буду, — каже Котя. —
Тьотя Мотя дуже зла:
Таткові за поцілунок
Вчора ляпаса дала.

1954

«Культурні» батьки

В дитсадку маленька Тала
Подругам своїм казала:
— Ох, які у Слави й Груні
Тато й мама некультурні!..
Де не підуть — заведуться,
Як не лаються, то б'ються.
Нас же хвалять всі й недурно,
Бо живемо ми культурно.
Татко мій моїй мамулі
Мовчки б'є миски й каструлі.

1954

Чесний Мишко

(За народними мотивами)

На базар приніс Мишко
Продавати молоко.
— А налиј мені дві пляшки! —
Каже тітонька одна.—
Наварю я діткам кашки,
З молоком вона смачна.
Буде мало, ми туди
Ще добавимо води.—
Тут Мишко додав од себе:
— Більше лить води не треба,
Бо матусенька туди
Вже добавили води.

1954

Пережитки

Грала з нашого двора
У ларьочок дівтора.
Всіх обурила там Оля,
Що за стойкою була:
Трьох вона обрахувала,
Двом ситра не долила...
І Васько подав ідею —
Влаштувати суд над нею.
— Ти ж нам,— кажуть,— робиш збитки,
Це ж у тебе пережитки...
Де ти,— кажуть,— їх придбала?
Де вони тебе знайшли? —
Оля плакала й казала,
Що від татка перейшли...
Запитали в Олі тої:
— Де ж працює татко твій?
— Татка вигнали з чайної,
І тепер він у пивній...

1954

Міська дитина

Довелося вперше Прісі
Дятла вгледіти у лісі.
— Що воно таке за штука?
Нащо дзьобиком він стука? —
Потім Пріся засміялась: —
Догадалась, догадалась!
Він сидить собі в хатинці
І друкує на машинці!

1954

Мамина мазуха

В школу йти пора вже Нелі,—
Неля ніжиться в постелі,
Кличе мамоньку ласкаву,
Щоб дала в постелю каву,
Щоб умила, зачесала,
Ще й задачу розв'язала.
Гульк, а в школу запізнилась
І на маму обізлилась:
— Що ти робиш? Що ти дієш?
Виховать мене не вмієш!..
Ось я зараз побіжу
Та все татку розкажу!..

1954

Ласун

Ласий Петрик наш до меду,
Любить Петрик мед, як муха.
І коли вже допадеться,
Не відтягнеш і за вуха.
Раз він так його наївся,
Що аж спать схотілось наче.
Взяв макітру між коліна,
Обійняв її та й плаче.
— А чого ти? — дід питає.
Петрик плаче іще гірше:
— Ме-еду, — каже, — хочу ще я,
А не можу їсти більше...

1954

Директор - «оптиміст»

Завод наш плану не давав.
— Бува ще й гірш на світі...—
І наш директор приписав
Ту недостачу в звіті.
— Кого ж ти дуриш? — каже бух.
Того як підмінили:
— Еге-е, так ти, брат, слабодух,
Не віриш в наші сили?!
Дивись, а я й не знав об тім...
Ти ж на чиєму боці?
Те, що не додано у цім,
Дамо в наступнім році!
Я вірю в робітничий клас
Не менше як у себе!..—
Такому скаже кожен з нас:
— Ви не чіпляйтеся за клас,
Таких, як ви, йому не треба!

1956

Мініатюри

* *
.

Хто покриває наші вади,
Той не цінує ані влади,
Ні тих, що голови поклали
За наші спільні ідеали.

* *
.

Такого шанувати треба,
Хто в очі каже правду всім,—
Цей не вигадує для себе,
А ризикує ще й своїм.

* *
.

Це справжній туз
Між підлабуз.
Тому на рядових підлиз
Він дивиться
ізверху
вниз.

Людська натура

І нехороша і хороша
Людська натура — вічна ноша.
Вона і шию, й спину милить
Нам аж до самої могили.
Тоді вертається й шука
Собі нового ішака...

* * *

Життя — це ріка бистроплинна, жива, —
У нього по вінця роботи-турботи.
Одного від бруду воно обмива,
На іншій лишає свої нечистоти.

* * *

Є боягузи дуже вперті.
Я знав такого сіромаху.
Він так уже боявся смерті,
Що і помер від того страху.

* * *

Я знаю бідака й такого —
Без доброти і без пороків,
Який живе лише для того,
Щоб якнайбільш прожити років.

Ювілейне

Півсотні років, а не кроків...
Не сподівався, не гадав...
Насправді жив я тридцять років,
А двадцять літ прозасідав.

. .
.

Пожадливий все загрибає, що бачить,—
Такому нічого й ніхто не настачить.
Звільняють зажеру від цього ярма
Смерть та тюрма.

Хабарник

Хабарник — грабіжник!
Одна в них мета.
Жадоба наживи — їх спільна прикмета.
Різниця між ними хіба тільки та,
Що діє хабарник без пістолета.

. .
.

Цей може так, а може й так...
Було б собі на руку.
Він перевтілення мастак,
Найперше — у падлюку.

«Широка натура»

Таку вже кум цей має зроду
І скромну, і широку вдачу:
Він цілий світ віддасть народу,
Собі ж...

Хапне лише на дачу.

Девіз чревоугодника

Життя не звільниш від пороків,
Допоки цей існує світ...
Отож девіз його — це спокій
І добре напханий живіт!

* *
.

Він з голоду вмирав,
Всихав, неначе пень,
А гроші заховав
Про чорний день.

* *
.

Мені і нудно, і марудно,
І завше вдивовижу
Від тих, що лижуть всіх прилюдно,
Й від тих, которих лижуть.

* *
.

Ті, що доходять до глибин буття,
У міру оптимісти й песимісти.
А дурень реготатиме усе життя,
Лише давай йому удосталь їсти...

* *
.

Хто чесно вказує на вади,
Той помагає збутись їх,
А хто цього робить не радить,
Той б'є з-за рогу по своїх...

* *
.

В начальства ласки він зазнав
Не за пряме лизунство чи кадило —
За те, що тих критикував,
Кого начальство не любило.

* *
.

Хто надумав сам щось мати
Від начальства від свого,
Той навчивсь не помічати
Шахермахерства його.

* *
.

Щось у натурі свинське є
У цього чоловіка:
Весь час навшпиньки він стає
І без кінця кувіка...

* *
.

Такі жили ще в сивій давнині
І, може, теж ходили в шляпах...
Сидить по вуха у багні
Та ще й кричить:
— Ану, не ляпай!..

* *
.

Лестивець щирим не буває,
Ним вигода повсюдно двига.
Душа його глуха й черства,
А серце у лестивця — крига.

* *
.

Він безкебетний і невдатний,
А що хвастун — на всю контору!
У нього, бачте, дядько знатний,
А носа він дере угору.

Я смерть люблю...
У тім випадку,
Коли ця дядина стара
У позаплановім порядку
Падлюк на той світ забира.

Начальник цей людей жалів,
За них весь час він у турботі.
Від цих турбот вже мозолів
У нього повно в роті.

Вони на череві, мов гади,
Звиваючись,
повзуть
до влади,
Ладні спалить отруйним ядом
Все,
що не є
повзучим гадом...

Його платформа

Не честолюбець я, о ні.
І не печусь я надто дуже
Ще й за якісь прийдешні дні,
Бо те, що буде по мені,
Було завжди мені байдуже.

. .
.

Користолубець щохвилини
Торочить про свої права,
А от про те, що сам повинен
Зробити людям, забува.

Золота людина

У молоді свої літа
Він був людина золота.
Тепер уже літа не ті...
Лиш зуби в нього золоті.

Лементування підтоптаного парубка

Як розіграв мене ти, любий тату!..
Куди ж візьму дружину я тепер?
Пообіцяв мені поставить хату
І взяв помер.
А був би справді добрим ти,—
Ще б років з п'ять міг протягти.

* *
*

На зборах критику так радо він прийма,
Як дитинча прийма гостинці...
А після зборів тайкома
Тих критиків з'їдає поодинці.

* *
*

Ви ганьбите підлизу всує!
Він слуха вас і в вус не дує...
Мовляв, усякому своє.

Плазун-лакуза гараздує
Там, де на нього попит є.

* *
*

Він стойку вам зробить,
Впаде на живіт,
Попискуватъ буде в догоду, вищати...
Він буде вам тертись об ногу, мов кіт,
Щоб тільки ласенький шматочок дістати.

* *
*

Лестивця бійся,— залоскоче
А чи приспить у похвальбі,
Занадто вже добра він хоче,
Але... єдиному собі.

* *
*

Сусідам плачеться завжди
Він про свої дрібненькі біди,
Але ніколи сам біди
Не помічає у сусіди.

* *
*

Бундючність, братці, явище старе,
У верхоглядства давня теж хвороба,
Чванько, що кирпу догори дере,
Наб'є обов'язково лоба.

* *
*

Тоді людина пізнається,
Коли на смерть вона нарветься:
Титан у вічі їй глузує,
Пігмей на животі плазує.

* *
*

Ти хвалишся собі самому,
Що не сподівав зла нікому,
А ти його таки вчинив,
Якщо вже правду говорити,
Вчинив тому, що не зробив
Добра того, що міг зробити.

Із Сааді

Дорвавшись до багатства і до слави,
Він забува, що друзі в нього є,
А полетить з високої посади —
Несе до друзів «горенько» своє.

* *
*

Служить народу — перше діло!
Тож треба так життя прожити,
Щоб нам його не закортіло
На старості переробить.

* *
*

Туди негайно шліть мітлу,
Де завелись непротивленці злу.

* *
*

Павич шукав собі подругу,
І що ж, знайшов-таки... папугу.

* *
*

Той правди у житті ніколи не підслуха,
У кого в'ється біля вуха
Лестива муха.

* *
*

Людина без мрії,
Мов колос без зерна,—
Мізерна.

* *
*

Лукавий нещирість хова
В закучерявлені слова.

* *
*

Вельможі тільки той угодний,
Хто з ним у всьому завше згодний.

* *
*

Людці дрібненькі і нечесні
Завжди угодливі й облесні.

* *
*

Дурень тоді досягає мети,
Як упаде з висоти...

Перед слабішими позує,
Перед сильнішими плазує.

Про нього так сказати треба:
Він дуже чулий був... до себе.

1956—1964

За голубим парканом

(Поема)

I

Не буде тут ані прикрас,
Ніже тієї тіні...
Я про село вам Білий Ряст
На нашій Україні.

Зовсім недавно це було,
І не з вікна в вагоні
Примітив я оте село,
Мандруючи в районі.
Не знаю, чим воно мені
До серця так припало?
Стою, милуюсь в стороні,
І все, здається, мало.
Я раєм би його назвав,
Підстав для цього маса...
Але й не менш було б підстав
Сказати, що це прикраса.
Та й слово ж дав я щойно вам,—
За нього я в одвіті.
Крім того, я не знаю й сам,
Чи є той рай на світі.
Якщо ж і є він загалом,

Його там
ті поети
Порівнюють з оцим селом,
Складаючи сонети.
Чому б не так! Погляньте-но:
Простори сині-сині.
Гаї, діброви, а воно
На сонечку, в долині...
Де глянь — сади, в садах плоди
Аж розхиляють віти.
Хати — сюди, хати — туди,
Усміхнені, мов діти.
Попід хатами квітники:
Горицвіт, маки, рожі.
А соняхи взяли ціпки
І стали на сторожі.
Так влітку, друзі ви мої,
У пору косовиці...
А навесні, як солов'ї
Та всякі інші птиці
Утнуть, мов дружні скрипалі,
На торжестві де-небудь,—
Не знаєш, де ти — на землі
Чи, може, вже й на небі?..
А щедрі серцем юнаки,
На диво мужам вченим,
Знімають зорі залюбки
Із неба нареченим...

І бороди свої діди
Кудлачать, мов куделі,
Думки їх теж несуть туди,
А ноги у постелі...
Та нас, либонь, убік звело —

То мова вже окрема.
Давайте заїдемо в село,
Як і велить нам тема.

2

І коло першого ж двора,
Злетівши з тином врівень,
Зустрів мене своїм «ура-а-а!»
Яскравобарвий півень.
Який зухвалий гребінець!
Яке вогнисте пір'я!
Зальотник цей і стрибунець
Тут жив на два подвір'я.
Оте його вбрання мені
Не йде й тепер з уваги,—
У Києві в такому вбранні
Хизуються стилиги...

Так от, зайшов я у село
Не так собі, для втіхи.
Село солом'яне було,
Куди не глянеш — стріхи.
Ті самі стріхи, це вони,
Що їх в літературі
Заборонили крикуни,
Фальшиві по натурі.
Колись воно в огонь складе
Солом'яні папахи...
Уже й тепер он де-не-де
Залізні видно дахи.
І черепичні. Та мені
Одразу впали в око:
Високі стіни кам'яні,

Будиночок нівроку!
Безжурно дивиться на світ,
Упевнений у всьому.
Але ж нащо колючий дріт
Навколо того дому?
Колючий дріт, ще й хрест-навхрест,
На голубій горожі.
А там, за нею, чути, пес
Гарцює на сторожі.
Дивлюся — збоку гурт людей
Про щось своє мудрує:
— Ти ба, а це що за Еней
Полкана в нас дратує?! —
Розлігся калорійний бас.
І знов тим самим басом: —
Що зацікавило тут вас?
Ви не до мене часом? —
І тон, і вигляд його, й бас —
Це все мене заїло.
— До вас, кажу, якщо у вас
До мене буде діло.
— Щоб тут без мене обійшлись!..
Такого не бувало,
Якщо й було ж, то це колись,—
Сміється він зухвало.—
Хто я?.. Мудрак я, голова
В тутешньому колгоспі! —
І не говорить, а співа.—
А ви до когось в гості?
Я попрошу ваш документ! —
Сказав він громогласно.—
Із Києва?! Коре-еспондент!..
Так це ж, їй-бо, прекрасно!
Ну, щоб же взять і подзвонить,

Навіщо ж пішки, в спеку...
А подзвонили б, ми за мить!
Тут кіньми недалеко.
Й машина є, та грузова,
Моя «Побєда» — коні!..
Хоч я, признатись, голова
Не гірший у районі.
Щоб ми попереду, так ні,
Але ж і не позаду.
І всі ми будем, як рідні,
Такому гостю раді.
Таких, як ми,— Мудрак притих,
Щоб слово підібрати: —
Чимало є ще. От про них
І треба вам писати.
А в нас, хто має все, йому
Ще й слава на придачу!
У цьому ділі я тому
Несправедливість бачу.
В слабому й гарне щось бува,
Що варто описати...—
Та схаменувся голова: —
То прошу ж вас до хати,
Бо тільки стрілися, а я
Вже вивернув кожуха...
Даруйте, слабість це моя,
Та ще й люблю, хто слуха.—
І все чомусь ніяковів,
Мов провинився в чому.
Так насторожено й привів
Мене до свого дому.
А дім — новий, той самий дім,
Із голубим парканом,
І з дротом на паркані тім,

Та злим-презлим Полканом.
На домі цинковий був дах,
Той дім, зарослий садом,
Зухвало позирав на шлях
Завоїстим фасадом.
В садибі цій усе як слід:
Движок біля будинку.
Електрика, водопровід
(Це на селі — новинка).
Радий в душі був чоловік,
Всміхавсь і ждав, звичайно,
Того, до чого так він звик:
Ждав похвали й негайно.
Чи ж міг я гудити цей дім?
Було б це проти серця,
Я трударям бажав би всім
Мать отакі «кубельця»...
А от колючий дрiт — це зле!
Це вже дикунство просто,
Так думав я сказати, але...
Я був у нього гостем.
Трапляється таке з людьми,
Де прямо варт сказати,
Там почнемо виляти ми,
Як спритні дипломати.
І я підтакував йому,
Щоб винятком не бути!
Ні, правду кажучи, тому,
Що більш хотів почути.
...Під час вечері, як бува,
Пригубили для штуки.
Тут і повідав голова
Мені про власні муки:
— Я в керівництві весь свій вік,

І, склавши все до купи,
Я в основному чоловік,
Як бачите, не глупий.
І так у мене єсть усе!
А от сказати мушу —
Якась мене там п'явка ссе
Всередині за душу...—
Дивився він кудись убік,
На мене зиркав часом.
І говорив цей чоловік
Зовсім уже не басом,
А драматичним тенорком
Із нотками благанья...
Все розраховано цілком
Було на співчування.—
Нелегко нам, керівникам,—
Послухати правду хочеш,
А от її-то люди нам
І не говорять в очі.
Ну, в місяць раз тебе райком
На бесіду запросить...
Але, щоб бути керівником,
Лише цього не досить.
У нас тут глушина, шосе
Немає до району.
Начальство не буває, все
Лише по телефону.
Отак навгад собі й бредеш
Крутою цілиною.
Ну, був би сам, а то ж ведеш
І масу за собою.
Аякже, як же, ти вожак,
У тебе вірять люди.
Ти спершу покажи їм, як

При комунізмі буде!
Тепер,— говорить голова,—
До фактів маса звикла,
Тепер давай їм не слова,
А особистий приклад!
От я і дію саме так,
Виходить дещо путне!
Тепер наочно бачить всяк,
Яке воно, майбутнє.
Не так-то просто керувать,
Про це б вам написати...
Тепер добраніч, будем спать,—
І він пішов з кімнати.
«Еге-є, так ти не ватажок,—
Подумав я в тривозі.—
Ти тут справжнісінький божок
В уже застиглій позі!
Ну що ж, добраніч! Напишу!»
Всміхнувся я про себе.
Нам про таких, як ти, кажу,
Писати конче треба!..

3

На другий день я завітав
В садибку теж пригожу.
Хазяїн цього дому мав
Зелену огорожу.
Хоч дроту тут і не було,
Та інше все не гірше
(Таких садибок на село
Хотілось бачить більше).
Тут жив колгоспний комірник.
Він знав, звичайно, хто я,

Бо вже нагострений язик
Був у цього «героя»...
На запитання: — Як живем? —
Одмовив: — Так, як люди,
Ще зуби є, то хліб жуєм,
А помремо — не будем...—
Зирнув на мене крадькома,
Насупив дужче брови,
Мовляв, стараєшся дарма,
Не вийде в нас розмови...

Я знов спитав: — А люди ж як? —
А він тієї ж піє:
— В житті доводиться усяк,
Живуть, як хто уміє.—
Я не вгавав: — Ну, скажем, ви
Умієте, здається?..—
Мою він шпильку цю вловив,
Про щось міркує, мнеться...
— Куди мені! — відповіда.—
Про це я тільки мрію.
А от Сахно й Мудрак, ті да!
Ті хлопці жити вміють!..

Він про суперників своїх
Розповіда охоче.
Як видно, до гріхів своїх
Сліди замести хоче...
Він, бач, простий собі пішак,
В тіні ізроду-віку...

Він і сказав про себе так:
— Таких, як ми, без ліку!
Весь розум наш — у мозолях,

Куди нам мудрувати.—
І тут же в мене на очах
Зник непомітно з хати.
Зоставсь я з жінкою. Вона
Розмову нашу чула.
Поглянувши у двір з вікна,
Хустину перепнула,
Була вона, усмішка та,
Така ж привітна й щира!..
У ній світились теплота,
І доброта, й довіра.
— Він,— каже,— зовсім не такий,
Не вір йому ти, хлопче.
В одному тільки він чудний —
В керівники не хоче.
А розібратись, так йому
Нема рівні на ділі.
Їх три таких, що лад всьому
Дають у нас в артілі.
Це — рахівник, і мій-таки,
Мірошник — третій буде.
Всі — головаті мужики.
Їм заздять наші люди.
Мудрак, він сильний в язиці,
В райцентрі руку має
І горланів у кулаці
Таки як слід тримає.
А дай їм волю на розгін,
І піде веремія!
Усяк подумає, що він
Найбільше розуміє,—
За день сколотять все село,
Із крикунами лихо.
Колись у нас таке й було,

А зараз гарно, тихо.
Тут голова наш — просто змій,
Не пощадить нікого.
І треба нам, говорить мій,
Триматися за нього.

Уважно слухав жінку я
І милувався нею:
З якою ж, горлице моя,
Ти щирою душею!
Щасливий муж повинен быть
З дружиною такою.
Тут тільки комірник, мабуть,
Не згодиться зі мною,
Якщо, звичайно, він узна
Колись із вірша цього,
Як щиро нам його жона
Розповіла про нього.
Вона б іще ладна була
Мені розповідати,
Та донька тут її зайшла
І з хлопчиком до хати.
У доньки — зонтик, ридикюль,
На голові-макітрі —
Ну й зачіска! Соломи куль,
Розкудланий на вітрі.
Це, мабуть, був найвищий шик,
А звався він «знай наших»!..

Мов одібрало тут язик
В щасливої мамаші.
А донька зразу на «ура»:
— Ну, як тобі не стидно?!
Я ж не могла прийти... жара.

Забула нас, як видно.
Я тиждень на супах жила,
Вже захлявати стала,
А ти підкинуть не могла
Медку, масельця, сала?..—
Хлоп'я, розбещене украй,
В зухвалу позу стало
І гримало: — Бабò, давай
Наш мед і наше сало!

Коли б отак дочка моя
Чи внучок мій балакав,
На людях, може б, стерпів я,
На самоті б заплакав.

Вона ж до серця пригорта
І доньку, і онука.
В очах любов, і теплота,
І покаяння мука.

Іде вперед життя нове,
Та є й такі ще доні.
Вона вже третій рік живе
У городі... в районі.
Жила б в селі, в один момент
Втелющили б їй ланку...
Хто муж її? Інтелігент,
Службовець у райбанку.
А хто ж вона в житті оцім
І що для Батьківщини?
Ну, як!.. Виконує при нім
Обов'язки дружини...
Години вільної нема —
То з мужем, то з синочком!

А то таких, як і сама,
Перетира з пісочком.
Одна їм дошкуля біда:
Не вистача зарплати,
Та ще нема свого гнізда,
Нема своєї хати.
Тут, ледве стримуючись, я
Спитав цієї сіроми:
— А це ж «хатиночка» чия?
Чиї ж оце хороми?
Чому б не жити в цім раю?
Не рай хіба, їй-право?! —
Стара за донечку свою
Вступилася ласкаво:
— Воно ж як жити у селі,
То це ж, як звіку-зроду,
Копатись треба у землі
В годину і в негоду,
Як я копалась вік, дурна,
Не знаючи просвітку.
Вона ж у нас одним одна
Й скінчила семилітку...
Нема й не буде вороття
Режимові старому!
Не діждуть, щоб моє дитя
Нуждалося у чому.
То ми в лихий, у кривдний час
Все мусили терпіти.
Тепер нехай уже й за нас
Порозкошують діти!

Стривай, голубонько моя,
Таку ж, або й цю саму,
Серед людей «культурних» я

Не раз чував програму:
«Колись ми горя напились,
Собі були не раді...
Тож поживемо й за «колись»
Тепер, при нашій владі...»
Такі добродії ладні
Все підгорнуть під себе.
В них тільки й чуть: — Хіба мені
Від когось менше треба!..—
І вже не совісно йому —
Греби, мовляв, що бачиш!
Хто в глитаї пошивсь, тому
Нічого не настачиш.
Такий уболіва й стражда,
Як хтось там десь пролізе...
Такого заздрість роз'їда,
Як та іржа залізо.
А на словах він патріот,
Найбільший друг комуни.
Він ладен лопнуть за народ,
Не сходячи з трибуни.

Чи відає про це вона,
Тієї доньки мати,
Що, мила, тиха й чарівна,
Стоїть он серед хати
І щастя свого не хова,
Що б'є з очей сльозою,
Онука й доньку осява
Святою добротою.
Онук гука: — Іди сюди,
Бабусенько Одарко,
У холодильник переведи,
Бо тут страшенно жарко...—

То сонечко через поріг
Заглянуло в кімнату,
Мазунчик сам ніяк не міг
Зійти з того квадрату.

В одному впевнений, пішов
Я далі з того двору:
З дітей завжди сліпа любов
Виліплює потвору.

4

Мене вже більше не тягло
За голубі горожі
(Їх дві, здається, ще було
На попередні схожі).
«Майбутнє» те мені ясне:
Побільше заглитнути!..
І потягло чомусь мене
В «минуле» зазирнути.
Воно стоїть он при шляху
І має вигляд хати,
Де безшабашно на даху
Сміються голі лати.
Ну що ж, кажу собі, зайдім,
У чім там справа, власне?
Заходжу, а в музеї тім
Буття цілком сучасне:
У небо планер запуска
Малюк з тієї хати.
Переживають за синка
Внизу татусь і мати.
Господар, глянувши в мій бік,

Зрадів, занепокоївсь.
І я побачив: чоловік
Жде новини якоїсь.
А в жінчиних очах давно
Зачахли біль і мука.
І ще змішалися водно
Надія і розпука.
— Літаємо?
— Та вже літа! —
Всміхається господар, —
Таким, як він, у їх літа
Не заважа погода.

Господарю здалось, що я
Дивлюсь на тії лати...
— Тут,— каже він,— вина й моя...
Оце ж почну вшивати.
Бо ласки кращої вона,
Ця хижка, заслужила,
Злизала все село війна,
Одну її лишила.—
Так скоромовкою іде
У нас із ним розмова,
Я відчуваю, що він жде
Весь час од мене слова.
Коли ж почув, що в Мудрака
Я ночував,— всміхнувся.
Усмішка та була гірка...
Він хутко обернувся
До мене і якийсь момент
Щось міркував про себе.
І, розчарований уцент,
Сказав: — Ідїть, не треба! —
Біль засвітивсь йому в очах,

Він став їжакуватий.
Взяв куликів, поліз на дах
І став його вшивати...
А я ні в сих ні в тих стою,
Ну, що це за глумота?

Отак скінчив я інтерв'ю
І вийшов за ворота.

Ще більш допитливість моя
Спахнула після цього.
І, трохи згодом, ось що я
Довідався про нього.

Колись гримів, і довгий час,
Терешко Баришполець.
Він до війни в селі у нас
Був перший комсомолець
І дуже добрий голова
У цій-таки артілі.
Він завше всі свої слова
Підтверджував на ділі.
За це в район на керівну
Забрали хлопця далі.
Провоював усю війну,
Приніс рубці й медалі...
І в труд тяжкий поринув знов,
Не дбаючи про себе,
На поклик совісті ішов:
«Раз треба, значить, треба!»
Відповідав він так завжди,
Не встряючи в дебати.
І, як солдат, ішов туди,
Де треба «витягати».

За що вже бравсь, то недарма
Не спав було ночами...
Таких в районі жартома
Прозвали «тягачами».
І років кілька так було,
Усе йому вдавалось.
Нарешті йде в своє село,
Де все, як кажуть, рвалось.
Він в самий раз до нас прийшов.
Щасливі і зраділі,
Обрали ми Терешка знов
На голову артїлі.
І тут пірнув наш голова
В роботу з головою.
Ніколи сам не спочива,
І нам нема спокою.
...В той рік, уперше по війні,
У кожна чесну хату
Принесли людям трудодні—
Сяку-таку оплату.

Минає ще якийсь там час,
Ми в самому розгоні!
Такі в нас плани!.. Раптом нас
Помітили в районі.
— Ого-о,— сказали,— молодці!
У них учитись треба! —
І кличуть тії мудреці
Терешка знов до себе.—
У тебе,— кажуть,— урожай,
А в нас такі нестачі...
Так ти за інших трохи дай
В рахунок хлібоздачі.
— Та в мене ж план,— Терешко їм,—

Ну, що ви, громадяни!
— Стривай із планом ти своїм,
У нас державні плани,
Не треба сварки, лайки, сліз...
Колись повернуть люди.

Запріг в ярмо корів, одвіз
Під людський шум огуди...
А потім зерна на сівбу
Кричать, благають пробі!
Туди — картоплі дай гарбу,
Туди — сінця худобі!
Тут став Терешко на диби:
— Кормити лежнів? Буде!
Живеш на світі, так роби,
Як роблять чесні люди.—
І більш давати не схотів,
Бо ж був, як бачте, правий.
А от не вдержавсь, полетів...

Такі-то в нас тут справи.
Погрожував, писав комусь,—
І лютий став, прелютий!
Ні, правди, каже, я доб'юсь,
Бо так не може бути!..
Два роки він війну веде
За саме найпосутнє.
Але Мудрак собі іде
В оте своє майбутнє.
А це такий, що не схибне.
Така ж у нього й бражка...
У цього зуха головне
Не люди, а бумажка...

Побігла стежка польова
Ген-ген між осоками.
Мене туди десь голова
Запрошував на збори.
І рушив я охоче в путь,
Зрадівши цій нагоді.
Хотілося мені побуть
Сьогодні на природі.
Терпким повітрям, аж хмільним,
Подихати, і тільки,
Як пастушком я дихав ним
Удосталь, без путівки...
Пішов я стежкою з села
Поміж зелені гори.
Мене та стежка привела
На згадані вже збори.
Сиділи просто на траві,
І я сідаю скраю.
Навколо далі степові,
Яким немає краю...

Президія біля пенька,
Що правив замість столу.
Мудрак, спогорда й звисока,
Цідив слова додолу:
— Мене як голову весь час
Займає це питання.
І от я з ним прийшов до вас,
Одкинувши вагання.
Погляньте в яр оцей сюди...
Ми зробимо тут гатку,
Весною нанесе води,

І все, кажу, в порядку.
І Чорне море в нас своє,
За п'ять хвилин од хати.
І це пропозиція моя
Пропоную прийняти! —
Мудрак негайно пересів
У звичну колісницю: —
Як розведемо ж карасів
Та плаваючу птицю!..
Вся область буде, так сказати,
Сидить на нашій рибі,
І на перинах наших спати,
І говорить спасибі!
Воспряне духом наш народ,
Бо зменшиться турботи.
І хлопців більше йтиме в флот,
Не тільки до піхоти.
За допомогою води
Піднімем гігієну!
І вийдемо колись, гляди,
На світову арену!..

Він витер лисину, й затих,
І жде аплодисментів...
...Ще не було скрутних таких
У Мудрака моментів.
Тут несміливих кілька слів
Неждано пролунало:
— Ти ба, арени захотів,
Йому села вже мало!..—
Мудрак оглянув злісно всіх:
Це що, мовляв, за речі?
Та вже людей веселий сміх
Почав трясти за плечі.

Іноді репліка одна
Більш скаже, як промова.
Хвилинка, друга вже мина —
Ніхто не просить слова.
Ну що ж, часом і так буває,
Хай поміркують люди...
Поблід оратор-голова
І жде, що далі буде...

Лише в блакитній вишині
Шум літака десь чути.
— Тоді давайте вже мені! —
Підвісь Гарасько Шутий.—
Ставок чи море — все одно,
Не в назві сутність діла,
Аби вода, а вже давно
Проблема ця назріла.
Полегша й справді нам тоді,
Вода, вона — багачка.
Як кажуть люди, на воді
І качка навіть прачка!
Та тільки ж знов Мудрак почне...
У нього є те вміння.
Ні, краще виведіть мене
Із нашого правління!..—
Гарасько тут запнувся на мить,
Тоді махнув рукою: —
Та що там більше говорить
З громадою такою!..—
І став подалі од пенька.
Та ждуть чогось артільці.
І ось я бачу моряка
В Балтійській безкозирці,
Що до Гараська поспіша:

— Скажи нам просто, друже,
Чого це так твоя душа
З правління рветься дуже?
Ти не вагайся, давай про все
Одверто, щиро, з перцем!
Ми ж бачимо, що п'явка ссе
Тебе за саме серце.—
Гарасько мулиться, вихля
І знов відставки просить:
— Здоров'я вже не дозволя,
Та й наробився досить...

Сміються всі, Гарасько теж,
А хтось кепкує з нього:
— Кажі мерщій, а то ще вмреш,
Ніхто й не зна нічого...
— Чому ж це саме мушу я
Один за всіх казати?!
— Така вже доля, брат, твоя.
Почав, давай кінчати! —
Гарасько бачить: все село
Надіється на нього.
І це Гараська підняло
На боротьбу самого.
— Питаєте мене, чому
Я так з правління рвуся?
По-чесному скажу — в тюрму
Попасти я боюся.
Не вмю я, не можу так,
Щоб цупити в народу...
А от Сахно, Тягно й Мудрак —
Ці в будь-яку погоду!..
Про це говорять їх двори.
Чи ще казати, чи буде?

— Усе, Гараську, говори! —
Гукали звідусюди.—
Хоч моря в нас іще й нема,
Усіх на чисту воду!..

Гарасько руку підійма
Так, ніби він ізроду
Те і робив, що промовляв
З трибуни до народу:
Ану лиш замовчіть, мовляв,
Коли вже дав я згоду.
— Тут наш, пробачте, голова
Наговорив такого,
Що хто й не вірив у дива,
Повірить після цього.
Та ми вже знаєм, раз Мудрак
Затіяв нову штуку,
Тут щось не те,
Тут щось не так...
Вона йому на руку.

Мудрак прорвався наперед:
— Це що за наговори?
Зривать мені авторитет?
Я закриваю збори!..

— Е-е, ні! — озвався тут моряк,
Випростуючи плечі,
І Мудрака одсунув так
Коректно і до речі
Набік.— А збори,— він сказав,—
Продовжим безвідносно.
Проголосуємо, хто «за»?
Ну от, одноголосно!

І тут побачив голова —
Нема йому пощади!
Й спромігся на такі слова:
— Ви що ж це, проти влади?..
— Так точно! Проти!
Якщо там
Нема порядку й ладу.—
Підсумував моряк: — Ти нам
Давай радянську владу!
Та ба! Рильце й твоє в пушку,
Й діла твої солоні...—
І щиро збори моряку
Заплескали в долоні.
Мудрак змиритися не міг,
Що він уже не сила...
Ходив по ньому тут батіг,
А звук він до кадила.
І стало вперше за життя
Так жаль себе самого!..
Але ні в кого співчуття
Тут не було до нього.

І люди впевнитись могли
У мудрощах науки:
Що сила їх тоді, коли
Всі візьмуться за руки.

В ту мить Гарасько теж відчув
Згуртованість в громаді.
Тепер уже йому не був
Страх більше на заваді.
І він всміхнувся: — Пішло на лад!
Якщо ж таке стремління,
Беру свої слова назад,

Не хочу йти з правління!
Тепер іще про Мудрака
І членів його свити.
Пора цього керівника
Рентгеном просвітити...
Страшенно любить наш Мудрак
В колгоспі будувати,
І от колгоспне сяк на так,
А в Мудрака — палати.
Зробили клуб убогий страх!
А був який за планом?
Зате з'явивсь залізний дах
За голубим парканом.
Комору й стайню спланував,
Зробив кормозапарник.
Тут не ловив, як кажуть, гав
Тягну, його напарник.

І саме тут в комірника
Почервоніли вуха.

— Оце до діла,— хтось гука.
— Це вивернув кожуха!..—
Гарасько ж думав: «Я вам дам!
А дати давно вам треба».
І розходився так, що й сам
Не ждав того від себе.
— Ми робим день за двісті грам,
Для Мудрака ніщо ми,
А він собі, в насмішку нам,
Споруджує хороми...
І це, як часто він співа,
В державних інтересах,
Мовляв, коли чужа, бува,

До нас нагряне преса.
Я покажу їм на село
Й скажу: «Дивіться, люди,—
Таке воно колись було,
Таке в майбутнім буде!»
А я,— Гарасько каже,— так
Порадив би зробити:
Хороми, де живе Мудрак,
І ті, що в його свити,
Перетворити сей же час
На здравниці, курорти
Для наших же колгоспних мас.
Нема нікого проти?

Цей жарт припав до серця всім.
І хтось озвався не жартом:
— А що ти думаєш, над цим
Всерйоз подумать варто!..

Мудрак злякався, хоч одвик
Уже давно від ляку.
Тут вихопився комірник,
Немов Кузьма із маку...
Обійдений колись в дільбі,
Він мстився при нагоді:
— Мудрак? Це правда, він собі
Нагріб по саме годі...—
І про Сахнів ішлось тут дім. —
Сахно — це справді шкура!..
Але до чого тут, скажім,
Моя кандидатура?
Мене й дочка винить моя,
Що я плетусь позаду...
А все чому? Тому, що я

Болю за громаду...—
Зчинився шум:
— Жиган!
— Шахрай!
— За нас убопіває!..
— Ану, кінчай!
— Ану, сідай!..—
І комірник сідає.

— Хто скаже ще? — спитав моряк.—
У кого накіпіло?
— Та годі!
— Досить!
— Ясно й так!
— Усе вже зрозуміло!..—
Завирували голоси.
Тут комірник благально
Говорить Мудраку: — Преси,
Преси людей негайно!..—
Мина хвилина в тишині.
— Не зовсім ясне діло,—
Моряк говорить.— От мені
Не все тут зрозуміло.
Загляньмо до своїх сусід,
Що зліва в нас і справа:
Все, як у людей, усе як слід.
У чому ж, братці, справа?
Там і електрика в селі,
Людина там — фігура!
І трудодень... І взагалі
Зовсім не та культура.
А в нас? Як статися могло,
Щоб ції торбохвати
Вмудрилися геть усе село

У свій кулак узяти
Й завдати стільки вам образ,
І кривди, і глумоти?..
Чи пробував хто-небудь з вас
Сказати хоч слово проти?
Чинили явні хапуни
Сваволю в нашій хаті,
А ви й здалися?! Без вини,
Виходить, винувати?!
Е, ні! Ми всюди будем бити
Оце поріддя враже.
Так рідна партія нас вчить,
І так нам совість каже.
Ганьба тому, де він не єсть,
Хто по своїй охоті
Людське достоїнство і честь
Дає топтати в болоті!
І всім, хто повзає, ганьба!
І в кого совість спляча,
І тим, в яких душа раба,
І в кого плюскла вдача!
Шануймо, друзі, тільки ту
І тільки ту людину,
Що бореться за правоту,
Не гне ніколи спину.

«Він каже істину святу,—
Подумав я про себе,—
У боротьбі за правоту
Більш прямоти нам треба.
Ми ж часом терпимо вельмож
Двоєких по натурі,
Що люблять прямоту також,
Лише... в літературі».

На другий день з того села
 Ішов я в інше пішки.
 Земля у сяєві була
 Ранкової усмішки.
 Ще сонце тільки запрягло
 Золотогриві коні...
 З-під хмарки глянуло в село,
 Неначе з-під долоні,
 І, підкрутивши світлий вус,
 Зробило хитру міну,
 Немов помітило якусь
 В селі у тому зміну.
 А зміна відбулася там,
 Таки на тих же зборах,
 Про неї розповісти вам
 Я мусив був ще вчора.

Мудрак нарешті впав-таки
 Й дружків потяг з собою.
 І знов Терешка земляки
 Обрали головою.
 Тому-то радісним смішком
 І сяють очі в сонця...
 Гарасько ж став помічником
 В Терешка Баришпольця.
 Мудрак озлоблено поник,
 У вічі глянуть сором...
 А друг, колишній комірник,
 Сичав йому з докором:
 — Ще взяв та запросив сюди
 Представника з газети
 І в тому морі без води
 Втопив мене й себе ти...

...Нехай не море,— все одно,
Хай озеро, а буде!
На зборах дружно, всі водно
Так висловились люди.
І сонце бачило все те
Учора наостанці.
Тому таке і золоте
Воно сьогодні вранці,
І посмішка тому ясна,
Й саме воно веселе,
І, мов сувої полотна,
На землю радість стеле...
Раділа, видно, зміні тій
Чутлива тополина.
І в сміх червоний смуток свій
Перелива калина...

Тому й була така вона
Сьогодні голосиста,
Йдучи від серця, аж хмільна
І пісня тракториста:

— Щодня я вранці на зорі
У поле йду безкрає,
І жайворонки угорі
Мені в дзвіночки грає.
 З вітром, із квітами,
 З зорями я.
 Цвіте мій, світе мій,
 Земле моя!
Дивлюсь в ясну я долину
Без смутку і тривоги.
Я підіймаю цілину,
Я краю перелоги.

З сонцем, із квітами,
З зорями я.
Цвіте мій, світе мій,
Земле моя!
На тій одвічній цілині,
В степу, слідом за мною,
Встають жита і ячмені
Зеленою стіною.

З сонцем, із квітами,
З зорями я.
Цвіте мій, світе мій,
Земле моя!
А де я трактором пройду,
Там радість я посію.
Приорю горе та біду
Й збуджу крилату мрію!..
З вітром, із квітами,
З зорями я.
Цвіте мій, світе мій,
Земле моя!

І я на той привабний спів
Подавсь ріллею прямо.
А трактора і пісню вів
Козак-моряк той самий.

Він на підводному човні
Пробув свої п'ять років...
Й щоночі бачив уві сні
Оці степи широкі,
Які босоніж він сходив
З дідами-сівачами,
А потім трактора водив

Під теплими дощами.
Орав, скородив, засівав,
Ростив лани пшениці...
Пив з насолодою в жнива
З холодної криниці...
Звідціль юнак пішов у флот,
Скінчив і став гадати,
Чи не лишиться там... І от
Листа прислала мати:
«Поліг татусь твій на війні.
І ти мене покинув...
Самій так сиротно мені.
Вертайсь додому, сину!»

І він вернувся, він прийшов,
Так совість повеліла.
Над степом пісня його знов,
Як птиця, полетіла:
— А де я трактором пройду,
Там радість я посію,
Приорю горе та біду,
Збуджу крилату мрію!
З сонцем, із квітами,
З зорями я.
Цвіте мій, світе мій,
Земле моя.

Син матері не послухав

1

Бродить Ваня вздовж села,
Опустивши руки.
Тінь в очах йому лягла
Від нудьги й розпуки.
Все тепер йому дарма —
І добро й пороки...
А самому ще нема
Й дев'ятнадцять років.
Надокучило усе —
І життя, і люди.
Здався хлопець —
Хай несе!
Якось там та буде.
Потім жаль його пройма —
Виплакаться треба...
Ціль була в житті — й нема
Більш її у тебе...
Сниться університет,
Чується зусюди:
— Як не вчений, то поет
Із Ванюші буде! —
На екзаменах юнак
Спростував «пророків» —
Взяв і зрізався, бідак,

Впав на перших кроках.
Недовитяг, недобрав
Двох нещасних балів.
І тепер учених мав
Всіх за канібалів.
Врізались найбільше два
Утямки Ванюші:
Зовсім лиса голова
І ослячі уші.
Лисий з фізики вліпив
Трояка хлопчині,
А вухатий «посадив»
На Павлі Тичині.
Наче трути хто ввілляв
В хлопцеву натуру.
Він і фізику прокляв,
І літературу.
Впізнавати юнака
Люди перестали.
Так «зарізали» Ванька
Вчені канібали.
Фізика іще сяк-так,
Не шукав там долі.
Але скільки літ юнак
Був поетом в школі!

Так безжалісно Ванька
Підвела наука.
Ось чому в очах така
В юнака розпука.
Запустив свої діла,
Звівся геть хлопчина.
Хоч, признатись, тут була
Ще одна причина.

І причина та — любов,
Угадать неважко,
До душі Ванько знайшов
Маньку Семиряжко.
Дівчину з того ж села,
З восьмого «Б» класу.
Таємницею була
Їх любов для маси.
Розробили план вони,
Знов-таки в секреті,—
Буде Ваня восени
В університеті.
Розписали всю сповна
Й Маньчину історію:
В Київ їде і вона,
У консерваторію.
Він поет... вона гримить
В опері солісткою...
Раптом Ваня приїздить
З отакою звісткою.
Що ж тепер, куди тепер?
Хоч кричи тут пробі!..
За два дні Ванько натер
Мозоля на лобі.

2

Щоб збагнуть як слід Ванька
І Ванькову драму,
Скажем про його татка,
Але більш про маму.
Хоч батьки й жили в селі,
Й числились в колгоспі,
Та були учителі,

Хоч з людей і простих.
Татко вів свої діла,
Вверх не пнувсь ніколи,
А мамуня та була
Ще й директор школи.
Й дома справи так пішли,
Як вона вказала.
І незчулася, коли
В мужа культом стала.
Чоловік сміявся тихцем:
«Нбва в жінки цяцька!..»
Тож його застало це
Зовсім не зненацька.
Навпаки, він сам сприяв
Жіноччиній славі.
Бо думки про себе мав
Потайні, лукаві:
«У житейській суєті
Треба мудрувати,
Щоб ні за що у житті
Не відповідати...»
І здобув він чималі
Успіхи в цім ділі...
В інших руки у землі,
А у нього білі.
І в сім'ї він був такий:
Бачить прикрі справи,
А не скаже, хоч убий,
Зроду не поправить.
А була в сім'ї отій
Прикрість лиш єдина —
У любові у сліпій
Матері до сина.
Не жаліла для Ванька

Матінка нічого.
Тільки з птаха молока
Не було у нього.
«Через те, що, гляньте ж, гей,
Мій найкращий в світі!
Тільки він для всіх людей
Всюди на приміті.
Не лише одну мене
Все чарує в ньому,
Бачать всі щось неземне
У синочку мому».

Так собі Ванько й зростав.
З мамчиної волі
«Надлюдиною» він став
У сім'ї і в школі.
Трохи згодом мамин син,
Вверх піднявши палець,
Сам віщав уже, що він
Вундеркінд, обранець...
Не спиняли мазуна
Вчителі ніколи.
Мати в хлопця... А вона
Ще й директор школи.
Ну й лукавили ж, мабуть,
Щоб минути спірку.
Там, де мала трійка будь,
Ставили п'ятірку.
А Ванько вже кирпу гнув,
Чванивсь, вихвалявся.
Тільки в Києві збагнув,
Як він помилявся.
Там розвіяв він пітьму,
Що його сліпила.

Стрів таких... Куди йому!
Люди мали крила...

.
От і бродить вздовж села,
Опустивши руки.
Тінь в очах йому лягла
Розпачу і муки.

3

Раз Ванюшу повело...
Утікає рішився.
Вибіг вранці за село,
Став і розгубився.
Розійшлися перед ним
Три шляхи у полі.
Та потрапити ж яким
До своєї долі?
Три шляхи у світ лягли,
Але де ж надія?
Той, хто мандрував коли,
Хлопця зрозуміє.
Знає той, що три путі
У широкім полі —
То — у кожному житті —
Три несхожих долі.
Де підстерігає зло,
Де всміхнеться щастя?
Вперше Вані повезло;

Першим шляхом мчаться
Дві машини. В тишині
(Це почути б треба!)
Вибухли дзвінки пісні

Від землі до неба.
Попливла удаць луна
Молодо, завзято.
Там, де юність, там — весна,
Там і в будні свято!
І шофер біля Ванька
Зупиня машину.
Дверці відчиня, гука:
— Підвезися, сину!
— Глянь, Ванько!
— Звідкіль? Куди?
— Сам, як у пустині.
Не вагайся, давай сюди! —
І Ванько в машині.
Хлопця дружні і міцні
Підхопили руки.
Знов полинули пісні
На поля, на луки.
Світла стала голова,
Одлягло від серця,
І Ванько також співа,
Аж душа сміється.
Не питав, по що, куди,
Хто, в якій там справі?
Біля річки Баланди
Стали на заплаві.

.
І взялись наводити лад,
Спориться робота.
Тут колись цвістиме сад,
Де тепер болото.
Вже сплигло чимало днів,
Як утік він з дому.
Татко трохи побубнів

Та й замовк на тому.
А матусенька од сліз
На виду опухла,
На виду, кажу, а скрізь
То помітно стухла.
І далеко не така
Гонориста стала.
Обшукала скрізь Ванька,
Всіх перепитала...
Чи живий?
Чи п'є, чи їсть?
Де лягає спати?
І зривала люто злість
На таткові мати:
— Скільки я з тобою літ
Мучуся, Семене!
Жалюгідний сателіт,
А не муж ти в мене.
Безкебетне та нудне,
Як без хліба сало...
Хоч би ти побив мене,
Може б, легше стало.
Що ти, справді, за один? —
Загриміла басом.—
Син пропав десь...—
Ну, а син,
Їх Ванько, тим часом
Спав блаженно й міцно так,
Як ні разу дома.
Хоч у головах — кулак,
А в боках — солома.
З ким було таке, тоді
Може той збагнути —
Що то значить по труді

Впасти і заснути.
Зрозуміє той, звідкіль
Апетит береться.
Чом так їсться хліб та сіль
І вода так п'ється
При лужку, із джерела,
Добра та студена.
Дома ж не така була,
Тричі кип'ячена.
Житній хліб в гурті за торт
Хлопцеві здавався,
Борщ і кашу на весь рот
Їв і сам сміявся!
Мамку згадував синок,
Річ її ласкаву:
«З'їж пупок, візьми жовток,
З хрущиками каву».
Знов сміється від душі:
— Їжа,— каже,— наша:
Борщ, та м'ясо у борщі,
Та гречана каша!

...А вже сила ж то яка
Привалила зразу!..
Під сорочкою в Ванька
Вигравають м'язи.
Скільки світла із очей
Проміниться в нього.
Він тепер пізнав людей
І себе самого.
В нього небо на плечах,
Богатир він з виду.
Муки й розпачу в очах
Вже нема і сліду.

Хоч одежина й була
Вся брудна на ньому,
Сам, як крапля з джерела,
Він з'явивсь додому.
Мати вгледіла Ванька
Та й оторопіла.
І зробилася така,
Ніби глина біла.
Син сміється, а вона
Має гнів на нього.
І простить йому ладна,
Й покарати строго.
Потім сіла край стола
Честолюбна мати
І «дитині» почала
Знов мораль читати:
— Втішив маму, синку, ти.
Подивись на себе!
З тебе бруд і леп шкребти
Цілий місяць треба.
Гарно платиш за любов
І за всі турботи...
Взяв та в грабарі пішов,
Чи, признайся, хто ти? —
Син загрозово мовчав,
Потім каже: — Буде!
Я виводити почав
Сам себе у люди.—
І Ванькова мама тут
Як не заголосить:
— Ну, а Київ? Інститут?
Зрізався, і досить?!
Лямку вирішив тягти,
Ритися в землиці?..

Ти збagni, таких, як ти,
В світі одиниці...
І покликання твое
Інше, вища сфера...—
Тут Ванько блідий стає,
Повторяє ще раз:
— Перестань тягнути мене
В маньяки, в надлюди!
Кинь заняття це нудне,
Діла тут не буде.
Я її насилу здер,
Ту фальшиву маску,
Й не надіну вже тепер
Ні за яку ласку.
Навела ти і на мене
Тоту позолоту.
Позолота, люба нене,
Затяга в підлоту.—
Син ступив до мами крок: —
Вам такого треба?
Не дозволю більш цяцьок
Клеїти на себе! —
І по тім, як наш герой
Вибліснув очами,
«Ні, Ванько уже не той!» —
Зріла думка в мами.
Слухала його сумна,
В муці й без надії...
— Значить,— мовила вона,—
Підеш в гречкосії?

Син змінився на виду
Од важкої скрухи.
— Я туди,— сказав,— піду,

Де нема задухи!..
У такий натхненний час
Скніти і стогнати?
Я поїду на Донбас
Шахти будувати!
Там і долю я свою
У труді здобуду.
Я цвяшок і свій заб'ю
У нову споруду.

Мати крах своїх ідей
Вгледіла у цьому:
— Геть тоді з моїх очей,
Не приходь додому...—
Як прорвались ці слова?
Як назад їх взяти?!
Ще про це не раз, не два
Пошкодує мати...
Син від слів цих аж знеміг.
Склав дорожні речі
І, як вийшов за поріг,
Зважився у дечім:
Рідній нені освітить
Суть її платформи.
Став її режим трощить,
Форми всі і норми:
— Іншим дітям ти не раз
Інше говорила:
«Будете в колгоспі в нас
Як культурна сила...
Труд фізичний? Ну, то що ж,
Труд потрібен всюди...»
Ці твої слова також
Чули й інші люди.

Зрозумів пізніше я,
В чім була причина —
То була, бач, не своя,
А чужа дитина.
Що, мовляв, вона мені?
Є своя там мати...
Отакі, як ти, ладні
Тим чужим орати.
Це мені не раз, не два
Виказать кортіло.
Розбігаються слова
В тебе, мамцю, з ділом.
Все, що робиш, ненько, ти,
Робиш задля себе.
Тільки ж іншої мети
Прагнуть, мамцю, треба...—
Дещо він іще хотів
Матері сказати,
Та забракло раптом слів.
Хлопець вибіг з хати.
Обдала його нічна
Тишина надворі.
В путь манили далина
Й мерехтливі зорі.
Зорі — скільки їх сія
В голубих просторах!
«Десь між ними і моя,—
Де вона? Котора?»

І така терпка печаль
На душі в хлопчини.
І себе, й матусі жаль,
Жаль йому дівчини...
Раптом пісня край села,

Із тамтого двору,
Залунала й попливла
Десь угору, вгору!
Голос він пізнав її,
Ніби чайка в морі...
Усміхнулися гаї,
Заспівали зорі.
І нема в думках ладу,
Б'ється дрозд у тілі.
Опадають у саду
Яблука доспілі.
Ну, а пісня, пісня та
Ллється просто в душу.
Ваня к серцю пригорта
У думках Манюшу.
А від пісеньки луна
Йде понад землею.
Він розмову почина
З милою своєю:
— Я б до тебе полетів
В днину веселішу,
А тепер немає слів.
Чим тебе я втішу?!
Мрії наші весняні
Схлинули, як води.
Будеш снитися мені,
З розуму ізводить.
Пожалій мене, не рань
Піснею своєю.
Привидом у мене стань,
Тінню будь моєю...
Я це чисте почуття,
Душу, повну крику,
Пронесу крізь все життя,

Збережу довіку...—
І до станції пішов
Твердо й невмолимо.
Поряд з ним його любов
Теж пішла незримо...
Хай так рік і два іде
Через гори й ріки,
І як не вклякне ніде,
То любов навіки!

1957

Признання Панаса Небилиці

I

Тим, хто готується в керівники,
Конче послухати практика треба.
Ну, а раз треба, то я залюбки
Все розкажу вам одверто про себе.

Був колись, братці, і я рядовим
(Зараз не віриться навіть самому),
Жив, не тужив, не морочивсь ні з ким,—
Клопоту й сам не робив я нікому.
Завше легка і ясна голова,
Жодної мислі під шапкою в тебе!
Є в нас правління, є голова —
Їм за нас, отже, і думати треба.
Так ото я і ходив козаком —
Сіяв, косив, забігав у контору...

Раптом зробився я комірником,
Тобто очолив колгоспну комору.
Як воно сталося!
Все мов у сні.
Згодивсь піти я туди тимчасово.
А через місяць здалося мені,
Що в рядових я ходив випадково...
Де ті й поклонники в мене взялись.

Був я колись у них тільки ледащо.
Ті, що сміялися з мене колись,
Лащились нині й хвалили ні за що.

Діло було в нас в артілі трудне...
Всі одмовлялися будь головою.
От підлабузники тії мене
І протягли туди зовсім без бою.
Тут і відчув я в собі ватажка —
Ось він, талант Небилиці Панаса!
Все це збагнула одразу слизька
Зграя ота, на готовеньке ласа.

Слово звичайне скажу чи зроблю,
Саму б, сказати, найпростішу дрібницю,—
Хвалять нещадно, бо знають — люблю!
Залоскотали вони Небилицю...
Проста натура у мене була —
При похвальбі
Вся душа моя мліла.

Згодом ота рядова похвала
Нам, як то кажуть, була вже без діла.
Вірша про себе схотілось мені,
Бачить схотілося з себе портрета!..
Думав уже запросить навесні
В нашу артіль живописця й поета.
Винайшли й кошти ми з рахівником
(Любить-таки винахідливих каса!).
Все вже було на мазі, та райком
Раптом схотів лицезріти Панаса.

...Констатували роботи розвал —
Зрив по скотарству районного плану.

Так несподівано вийшов скандал,
Так я придбав собі першу догану...
Як то говориться: важко почать,
Потім усе піде само собою!..
І якщо правду вам, братці, сказать,
Так і було воно далі зі мною.
Перевели мене в іншу артіль,
Авторитет підняли і пошану,

А через місяць прогнали й відтіть,
Ще й записали сувору догану.
Потім у Кутах робив, у Корчах,
В Кбстанці, в Трдстанці,
Скачу та й скачу!..
Весь у доганах, як в дукачах,—
Отже, як бачите, щось я та значу.
Ну, а тримався я, ніби скала!
Бачу, зі мною розстатись не хочуть —
Возять мене від села до села,
Хвалять безжально, а люди регочуть.
— Знаємо! Знаєм! —
Гримить звідусіль.
— Добрий господар! —
Лунає у залі.
— Ми піднесемо і хліб йому й сіль,
Тільки, будь ласка, везіть його далі!..

Діло, дивлюсь, і в начальства скрутне,
Менше і в мене до нього пошани:
З одного ж боку, похвалить мене,
З другого боку — виносить догани.
Випав, нарешті, я з штатних голів,
Та залишився ще в номенклатурі.
Місяць на маслозаводі сидів,

Тиждень в млині та півроку на шкурі.
Потім пішло уже зовсім дрібне...
Я збунтувався (звичайно, для спроби).
Ледве зовсім не прогнали мене.
За що? За власний культ особи.
— Значить, ніщо я?! —
А сам аж киплю.—
Хто чого вартий, то ми ще побачим!
Ще от роботу одну розваляю
І доведу вам,
Що дещо я значу!..—
Це я довів на артілі «Прогрес».
Вигнали потім мене звідусюди.
Дунав я, дунав... піду в МТС,
Зараз потрібні там грамотні люди.

II

Все од випадку залежить в житті,
Хто б там і що б там мені не казав!
От повезло ж Василю Красоті,—
Я лиш причіплювач, він уже зав,
Складом завідує тут, в МТС.
Трапився б я був на очі в ту мить,
Я був би завом —
Не той інтерес!..
А так доведеться фізично робить...
Знов у ріллі, в пилюзі, на жарі,
Щулься, дрижи під осіннім дощем.
Знов тобі мухи, знов комарі.
Їсти посадять тебе під кущем...
Я ж, як товариш колись керівний,
Тільки під кущ — так одразу й засну!
І взагалі під кущем я смішний,

Все-таки більше люблю я чайну.
Що не кажіть, а культура!
І сам
Більш благородним здаєшся собі.
Тут і нарзан тобі, тут і сто грам,
Тут і виделка, й салфетка тобі!..
В мене з культурою, братці, біда —
Заїда!

Із керівництва, неначе з гарби,
Випав, як сніп, я. Такі-то діла!
Всього позбувся я, окрім ганьби.
Правда, надія в мені ще жила...
...Десь через місяць і збори у нас
(Трохи спізнившись, прийшов я туди),
Що ж я там чую?

Один лоботряс

Пушить директора на всі лади.
Бідний директор!.. На лобі роса.
Виду, що сердиться ж, не подає,
Ще й посміхається.
Ну, чудеса!
Навіть води ще промовцю наллє.
Я ж у ділах цих психолог старий!
Глянув — усмішка нещира, слаба...
Не проведеш ти мене, дорогий,
Маска твоя для маляток хіба...
Хтось би в цю мить добре слово сказав,
Як би душа заспівала твоя!
Може б, скотилася навіть сльоза...
З досвіду власного знаю це я.
Раптом ідея мене осява:
От і скажи те словечко, авжеж,
Може!.. А може ж!

(Усяке бува...)
У керівництво ти знов попадеш!
Я на трибуні.
Боже ж ти мій,
Ніби вода, ті слова з язика!
Сам я не знав, що в натурі моїй
Бродить балакальна сила така!
— Я,— кажу,— знаю його третій рік.
Він,— кажу,— вказує путь нам у світ!..
Всі б ми такі, як оцей чоловік,—
Нас би ще більше боявсь Уолл-стріт!..
Як розходився,
як розпаливсь!
Тільки про мертвих балакають так
Гарно та красно.
Вже й сам розгубивсь,
Що зупинитись не можу ніяк.
Регіт загальний мене зупинив:
— Дайте кадило йому,
Він же піп!..
Тут і збагнув я, що перехватив.
Тут мене кинуло, наче в окріп...
Сором і стид до кісток пропіка,—
Сходжу з трибуни я ледве живий.
Боже, який ти безбожний і злий,
Нащо вчепив ти мені язика?!

III

Після оцих

та ще інших невдач
Взяв я свій гонор і кинув під лавку.
Бачу, що виженуть, плач, хоч не плач.
З день повагався й подався в відставку.

...Прісна й пісна наступила пора,
Виду ж не хочу подати народу...
Спереду в мене й позаду — хандра,
Ніби несучи на коромислі воду.
В дзеркало гляну — я чи не я?
Чую дошкульний смішок звідусюди...
Виклепав косу (це справа моя!)
І на сіножать подався між люди.
Холодно стріли мене земляки,
Та ще на мигах усякі там штучки...
Тільки ж пропав, розтопився-таки
Той холодок після першої ручки.
— Так би, — сміються, — Панасе, давно!
— Видно ж одразу, що руки умілі.
— Та й веселіше живеться воно,
Якщо стоїш при своєму ти ділі.

Все це тепер і мені вже ясно.
Та задля цього ж зазнав я мороки!..
Те, що один за годину збагне,
Інший не втямить того і за роки.
Ось я такому й кажу: —

Зрозумій,
Кожна співає по-своєму птаха.
Краще на місці своїм — рядовий,
Ніж на чужому —
начальник-невдаха.

Цар Корній Перший

(І останній)

...Батьюшка схожий був на упира.
В школу ввалився,
Сів і заплакав:
— О горенько, горе!..
Нема в нас царя...
Біда нас тепер дошкулятиме всяка...

Нема, так нема вже,
А що дітвори?
Помер, значить, цар!
Ну то що, поховають...
Не знали тоді малюки, що царі
Ніде і ніколи самі не вмирають,
І ще треба мати було їм на оці,
Що діялось це у сімнадцятім році!

І все ж несвідома ота дітвора,
Як вибігла геть із шкільного двора,
На радощах стала кувікати, вити:
— Тю-тю!.. Гаря-ря!..
— Нема більш царя! —
І стала свідомо синка шинкаря,
А з ним заодно й куркуленків лупити.
Зривали й топтали новенькі шапки,

А згодом цього їм було вже замало —
Батькам їх показували язики,
Сміялись їм в очі
Знущально, зухвало.
Угледівши те, Семилатка Корній
Злякався й почав заганяти до хати
Численний обшарпаний виводок свій
І в передчутті ще страшніших подій
Сховався за тин сам
І став вижидати...
...Коли ж він упевнився,
Що все так і є,
Що справді з престолу
Прогнали Миколу,—
Він мовчки поліз на горище своє,
Три дні і три ночі не злазив додолу.
Лише на четвертий підвечір з'явивсь
З рукою піднятою вверх на драбині.
У позі величній стояв і дививсь,
У жінки мурашки полізли по спині...

Про те, що до влади
Цар новий прийшов,
Узнали перш діти і жінка Мелашка.
Не знали про це тимчасові:
Гучков,
Всілякі родзянки
Та Керенський Сашка.
Про те, як він стати монархом зумів,
Корній пояснити не міг би нікому!
...З драбини він зліз,
Бараболі поїв,
Одяг сірячину і вийшов із дому.
А згодом в селі

Загуло, заревло!
Забилися дзвони невлад на дзвіниці.
До церкви усе повалило село:
Діди, малюки,
Мужики, молодиці.
— Та годі в ті дзвони тобі калатать!
— Що сталося? Можеш по-людськи сказать?
— Ти що там, сказився, гвалтуєш дарма?!
— Ану там ізлазь! —
Гомоніла юрма.
Тоді із дзвіниці,
Аж десь із-під хмар,
Корній Семилатка явився народу
І крикнув: — Миряни!
Я новий ваш цар!
Іще не було того звіку і зроду,
Щоб стадо не мало собі пастуха.
А тож без царя отакенна держава!
Чого смієтесь ви?
Тут не до сміха...
Я можу тепер притягти вас до права!

Одні земляки розгубилися вкрай,
А інші уже почали жартувати:
— Нехай живе цар Корній Перший!..
— Неха-ай!
— Давайте мерщій його коронувати!..—
А ще трохи згодом сміялися всі.
І з кого ж сміялись —
З монарха держави!..
У день коронації ще на Русі
Ніколи не знали такої забави...
Корній переждав той гармидер і сміх
І виклав коротку програму народу:

— Тепер ми землею наділимо всіх!
І рівно на всіх розподілим свободу.

Отямились першими тут куркулі:
— Чого захотіла безверха сволота!..
— А гейте, наб'єм йому в пельку землі!..
Але за царя... заступилась голота.
І класова тут боротьба почалась.
Которі молодші — пішли навкулачки!
І вже коли ніч по селу розлилась,
Тікав цар додому здебільшого рачки.

Корній після того в запілля пішов,
Проте, ненавидівши зроду безділля,
Почав він державою правити знов
З горища та з погребя,
Тобто з підпілля...
В царя із бідноти й актив уже був.
Афішки гуртом до народу писали.
Але для солідності
(Хтось десь те чув!)
Афішки ті часом указами звали.
Багатих просили частину землі
Навічно й задарма віддати бідноті.
На що одвічали царю куркулі:
— Дамо!
Скільки вміститься в тебе у роті...—
Корнієве «царство» в безвихідь зайшло,
Цар думав:
«Ну як же тепер його бути?»

Аж ось в листопаді у рідне село
Вертається з фронту Данило Роззутий.
— Земля тепер наша! Так Ленін сказав.

Про це ми довідались там ще з декрету,—
І тут же Данило із шапки дістав
Пожовклу й потерту
Солдатську газету.
І став він декрет той напам'ять читать,
Де сказано
коротко,

ясно

і сміло:

«У дідичів землю негайно забрать!» —
Забрать — не канючити,
Вам зрозуміло?
— А хто ж такий Ленін? Не цар він,
бува? —

Корній аж підвівся:

— Скажи, бога ради!

— А Ленін,— Данило сказав,— голова
В Росії нової, народної влади.—

Зрадів, але виду Корній не подав:

Не личить це людям монаршого стану...

А потім врочисто й покірно сказав:

— Тоді я зрікаюся царського сану,

І Леніну низько вклоняюся я,

І слова ніколи свого не порушу,

Бо в Леніна майже програма моя,

Та тільки ляга вона краще на душу.

Актив цю заяву до відома взяв

І перейшов до важливіших справ.

Не гаючи часу, створили ревком

(Бо гідра буржуйська не здасться без бою).

Корній у Данила став помічником,

Данила ж обрали в ревком головою.

...Отак не помітив Корній того й сам,
Як зріс він
Тій «гідри» на зло й на досаду!
Уже через рік очолив комнезам,
А ще через рік очолив і сільраду.
І так все життя у своєму селі
Корній добував, гартував перемогу!..
— Стріляли з обріза мене куркулі,
Фашисти живого ховали в землі,
А я ще понині живу,

слава богу! —

Сміється старий сміхом добрим, не злим
І далі розкажує гаряче, вміло
Сільським комсомольцям
Про царський режим
І як воно з ним взагалі було діло...
Корнійів ровесник — старий дід Павло —
Уже сорок років сміється з Корнія:
— Такого царя-добряка не було...
Такого монарха не знала Росія!

Соборна корчма

(Памфлет)

Була подія ця химерна
В Америці, і недарма...
В одному штаті є таверна
Чи, просто кажучи, корчма.
Корчма «соборна». Та цікава
Була вона ще й тим, що в ній
За кожним столиком держава,
А в ній — король чи гетьман свій
(В Америці ще є притони,
Де роздають корони й трони).
У цю корчму «крулевство» польське
Попутним вітром занесло,—
Пригрілось «панство» тут угорське,
Й болгарське «регентство» було.
Тут що не столик, то й країна.
І менші й більшенькі були...
А от «соборна» Україна
Займала тут аж два столи.
За ними мокнуть у горілці
З відчаю, злості та з нудї
В синцях та в гулях чухраїнці,
Що причухрали аж сюди
З-над Росі, Псла, із Коломиї.
(Не раз вони там опеклись...)

Он сивий і сухий — той Київ
Брав із Петлюрою колись.
Його сам бог святий на зміну
Петлюрі битому послав.
І він «соборну» Україну
По всіх материках збирав.
Збиваючи у кров коліна,
Тікав із України він,
Тікав він тричі до Берліна,
В сорок четвертім — за Берлін...
І скрізь патронів мав надійних...
А на сьогодні числивсь він
У картотеках поліційних
Не менш як десяти країн.
На совісті його наличок,
Як на дорожньому мішку...
Своє ж ім'я в шпигунських кличках
Згубив, як голку у стіжку.
З якимось хижим інтересом
Він прибирав нове й нове,
А саме в цей момент Зевесом
Спогорда він себе зове.
Зевес, чи Зевс, а це те саме,
Насправді ж просто звався — Іван,
Так от казав Іван цей прямо,
Що він останній з могікан,
Що він єдина тут людина,
Яка одна лише і зна,
Що значить справжня Україна —
Вишнево-вербна сторона
З лампадками та каганцями
В похилих глиняних хатках,
Із рушниками, куманцями,
З покірним бидлом у латках,

Що вщент маєток розметало,
Його прабатьківське кубло...
У нього й досі клекотало
Усередині люте зло...
Кому зрівнятись тут з Іваном,
Що зватися добувся прав
Всеукраїнським отаманом,—
Себе ще й гетьманом він звав.
Натуру мавши хижу, панську,
Про те він мріяв кожну мить,
Щоб нашу сторону радянську
У людській крові потопить.
Туди ладен повзти він плазом
Й народ підняти на штики
За те, що він з російським разом
У побратимстві навіки!
Сьогодні якось особливо
Було не по собі йому.
Хоч силкувався він щасливо
Всім усміхатись, а в корчму
З'явивсь в парадному мундирі.
За Зевсом в убранні шликів
Ввійшло чотири командири
Мертвонароджених полків.
Для важності у генерали
Зевес пожалував усіх.
На радощах вони блищали,
Мов гудзі на мундирах їх...
Отож, як бачте, грізні сили
Ці представляли земляки.
Вони, як ми вже говорили,
І єсть чотири ті полки:
Бандерин, імені Мазепи,
Петлюри полк та Бульби полк...

«Ну, хто там каже — недотепи?!
А з них, дивись, ще вийде толк!..»
Так їхні боси розмовляли,
Старі, досвідчені шпики!
У них були ці «генерали»
Зачислені у денщики.
В корчму ввійшовши, Зевс і свита
Приємно вражені були —
Їх ждала тут закуска сита,
Докупи зсунуті столи.
Це значило, що Україні
«Соборній» від сьогодні быть.
«Ще не вмерла!..»

Вже аж сині
Джазисти щедро в труби дмуть.
...Якщо ж розтягнуті під стіни
Стояли нарізно столи,
То значило, що України,
Зовсім окремі, дві були —
І Правобічна й Лівобічна.
На першій Зевс був бог і пан,
А Лівобічну в власність вічну
Загріб Вишиваний Роман —
Суперник Зевсів.

В пук зміїний
Їх чорні заміри сплелись.
Один і другий на Вкраїні
Гетьманиць думали колись.
Цей другий, Зевсу на відміну,
Молодшу мав у жилах кров.
І в сорок першій на Вкраїну
Уперше з Кохом він прийшов.
Назад укупі з ним же драпав,
Зовсім не в тій уже красі.

Ще по дорозі із гестапо
Перемістився в Сі-Ай-Сі.
Хоч був він на Україні й трохи,
Йому сподобалося там...
Тепер без Гітлера і Коха
Поклав її загарбать сам...
У голові роїлись думи
Настирливі, мов та мушва.
У нього з фордівської гуми
Була гетьманська булава.
На цілковитому серйозі
Оцей проява із прояв
Зевесу на його дорозі
При булаві отій стояв.
Отак противники ці й досі,
Як кажуть, на ножах були.
Сьогодні ж їм звеліли боси:
Докупи зсунути столи,
Забути зненависть звірину,
Простить по-лицарськи вину...
І об'єднатись в Україну,
«Соборну», дужу і міцну.
«А потім ми того Івана
Тихцем узуєм в постолі!..»
Так і Івану про Романа
Вони шептати почали.

.
І першу за Зевеса чашу
Підняв Вишиваний Роман:
«За розум ваш, за мудрість вашу,
За політичний ваш талан!..»
Патріотичним, безкорисним
Із тосту поставав Зевес.
Сам од вдоволення аж писнув,

Хоч знав, що бреше хитрий пес...
А свити збиті з пантелику
І зовсім тостом тим були.
І мовчки, наче без'язикі,
Пили, загрозово пили...
Наливши келих, в честь Романа
Урізав тост Зевес-Іван.
Перехвалив того він пана,
І от здурів ураз той пан,
Хоча й на сорок другім році,
Та пан Роман таке визнає:
Що із великих полководців
Найбільший він, до речі, є!
І не якийсь талановитий,
А геніальний!..

Ну, так ось,

Серед Вишиваного свити
Зовсім нове щось почалось:
«Якщо ватаг наш справді геній,
А це при всіх сказали ви,
Чому ж йому ви, ланці темні,
Не віддаєте булави?..
Тож він одён і мусить править,
Бо він і справді голова!..»
Вишиваний:

— А люди праві,
Ти чуєш, Зевс!

В одній державі
Вождів не може бути два!..—
Неначе в капкані лисиця,
Зевес шарпнувся і обм'як:
— Так то ж у тості,

для годиться...

Мене страктовано не так!..—

Він простогнав благально, слізно,
Спітніле витерши чоло.
Та схаменувся надто пізно:
В повітрі грізно вже гуло...
Один горланив на другого,
Та голосу не чув свого.
Настав момент, після якого
Розпочиналось — хто кого...
А тут неждано, як на зло,
Шахрайство ще одно сплигло.
Щоб легше на гетьманство сісти,
Зевес тайком таке утяв:
Він майже кожен пост міністра
Де двом, де й трьом пообіцяв.
В Романа теж така картина,
Цей діло теж робив своє...
Про себе ж кожна тут личина
На гетьмана Вкраїни б'є.

.
І от «соборна» Україна
Ареною боїв стає.
І табір ринувся на табір,
Лунали стук, і грюк, і тріск.
Ще мить, і в світові масштаби
Конфлікт місцевий переріс...
Які були в корчмі «країни»,
Усіх їх в бійку затягло...
Бо їм усім від України
Шматок обіцяно було.
Вмить засвистіли: — Гальба, бритва...—
За тим пішло літять дрантя.
Зчинився лемент, крик, виття...
Всю ніч в корчмі тривала битва
На смерть уже — не на життя...

...Коли ж скінчився бій кривавий
І сонце стало на поріг,
Виконувать державні справи
Ні один з гетьманів не міг.
Хтось Зевса з'їздив так під вухо,
Що він зовсім позбувсь ума.
Підстрибує і ловить муху,
А мухи й близько там нема.
Вишиваний дивився скоса
На себе в люстро й голосив:
Красивого такого носа
Йому пілсудчик одкусив.
Бандери «полк» з старим рахунком
До нього тягся й весь дрижав...
І, ніби по команді «струнко»,
«Полк» бульбівський в кутку лежав.
Мазепин «полк» у тій когорті
Був хитрий з біса хапунець:
Мерцем прикинувшись, у Хорті
Зняв персня й витяг гаманець.
І тут же покотом лежали,
Которі всопші і живі.
Полковники і генерали
Лежали так, як рядові.
Тут міжнародні аферисти
Валялись просто на землі,—
Всілякі «регенти» — папісти,
Царі, гетьмани й королі...
І вже по видному, уранці,
Сирени люто заревли.
Хазяїни-американці
На місце битви прибули.
— Хелло! Які ж ви ідіоти!..—
Загримкотів скрипучий бас,—

В які турботи та клопóти
Ввігнали ви на цей раз нас...
Всі звалища земної кулі
Ми обійшли, щоб вас знайти,
І підняли вас на ходулі
І на «державнії» пости...—
Розлючені американці
Люльки курили й гризли пальці.

1954

Листи до президента Трумена

Перший

Шановний сер,
Чи як вас там!
Не прогнівiться, пане,
Бо це не вашi пишуть вам,
А наші громадяни
Iз України, з-пiд Черкас,
Колгоспники з «Прогресу»:
Юхим Самусь, Тронько Панас
Та Оникiй Колеса.

Хоч не близька, звичайно, путь
Од нас у вашi Штати,
Та вам про нас уже, мабуть,
Доводилось чувати.
Ви президент поки що, так,
Не простi й ми в артілі,
Нас троє тут,
I всяк мастак
В своєму, звiсно, ділі.
Самусь, наприклад, моторист,
Я — майстер по пшениці.

Панас Тронько — спеціаліст
По цеглі й черепиці.
Оцю преамбулу, сказать,
Ми пишемо свідомо,
Щоб вам докладно показать
І хто ми є, і що ми.
Авторитети наші, сер,
Ще в комнезамі куті,
Тож поговоримо тепер
Начистоту й по суті.
Скажіть,
Чи в вас таке бува,
Чи вам коли кортіло
Хороші, добрії слова
Перетворити в діло?
Недавно, перед обранням,
Ви скрізь про мир волали
І все закинули к свиням,
Як тільки вас обрали.
Знов бомби атомні прете
У штабелі, в кагати
І лицемірно кричите:
— Себе обороняти! —
А задля чого вам оті
Союзи, блоки, пакти?
А ми привикли у житті
Зважать лише на факти.
Ви репетуєте весь час,
Неначе з перепою,
Що нібито Москва на вас
От-от піде війною...
Пробачте нам,
Та ви в цю мить
Похожі на хапугу,

Що сам украв
І сам кричить:
— Держіть, ловіть злодюгу!..—
Та ось почули ми слова,
Почув світ мову щиру —
До вас звернулася Москва
Із справжнім Пактом миру.
Що ж ви сказали їй
На це
Яко поборник миру?
Сховали в тінь своє лице,
А в закуток сокиру!..
Гадаєм, та й не ми одні,
Що ви, задля розваги
Хазяїнів своїх,
Ладні
Ковтати в цирку шпаги.
Невже ви, сучії сини,
Не бачите, уперті,
Як до ганебної стіни
Москвою ви приперті?
В вас пам'ять куца
І слаба,
Язик лиш до коліна...
А може, сниться вам судьба
Покійників з Берліна!..
В листі завдання в нас просте,
Ви вже його збагнули:
Ми вам нагадуєм про те,
Про віщо ви забули.
В нас, пане,
Мирний, добрий люд,—
Нас нічого бояться.

Девіз наш — мир,
І творчий труд,
І ще раз мир і праця!
Того ж, хто хоче нам біди
І нашу кров пролити,—
На смерть
 нешадно,
 як завжди,
Ми будемо громити!
Ми часто чуємо базік,
Що б'ють себе у груди
І твердять,
Що двадцятий вік
Американським буде.
Брехня, шановний сер,
Міраж...
Ви гляньте в іншу призму,—
Двадцятий вік не ваш,
А наш,
Вік щастя, комунізму!
Це всі збагнули до пуття
Тямуці, чесні люди.
Такий у нас закон життя,
А іншого не буде!
На перший раз
Доволі з вас.
Колгоспники з «Прогресу»:
Юхим Самусь, Тронько Панас
Та Оникій Колеса.

Другий

Оце, закінчивши сівбу
І маючи дозвілля,
Відпочиваємо добу
(Сьогодні в нас неділя).
Ми певні за свою судьбу,
Бажаєм всім так жити!
Так, значить, скінчили сівбу
Й рішили відпочити.
Пішли на поле — красота!
Не можна надивиться...
Які стоять у нас жита,
Яка стоїть пшениця!
Артіль у нас передова,
Бо золоті в нас люди...
Центнерів так по тридцять два
Зерна в Колеси буде.
І радісно за друга нам,
Бо чоловік як з криці.
Про нього ми писали вам,
Він — майстер по пшениці.
Живе на світі недарма
(Такі усі ми троє).
Ні в кого сумніву нема —
Одержить він Героя.
Після таких, звичайно, справ
Зайшли до його хати...
Взяв балалайку він, заграв,
І стали ми співати.
Самі складали ми вірші
Не гірші, як у «Перці»,
Бо дуже легко на душі

І радісно на серці.
Земля в цвіту...
Весна прийшла —
Дерева білі-білі...
Хороші, пане, в нас діла
І дома, і в артілі.
А років, скажем, через п'ять
Ви знаєте, що буде?
Ну, словом, те, чого хотять,
Того й доб'ються люди.
Бо в нас вони хазяїни,
Господарі усьому.
І скривдити себе вони
Вже не дадуть нікому.
Про те,
Як здоровуємо ми,
В листі не розказати —
Про це, шановний сер, томи
Потрібно написати...
Не думайте, що наша ціль —
І вас загітувати,
Щоб ви також до нас,
В артіль,
Рішилися вступати.
Ні, ми складаєм ці листи,
Простіть за неув'язку,
Щоб здерти все-таки, стягти
З вас лицемірства маску.
Нехай іще раз гляне світ
На вас,
Без лиску й шику,
Яку зробив з вас Уолл-стріт
Куму слизькоязику...
Ми пишем вам в зв'язку з одним

Із міжнародним фактом,
В зв'язку, шановний сер,
З отим,
Із Атлантичним пактом,
Який, на вашу думку, теж
Є пактом оборони...

Шановний сер,
А совість де ж?
Купили в вас її, авжеж,
Рокфеллери й дюпони...
Скажіть нам,
Не як дипломат,
Скажіть, та без підлоти,
В Кореї нищили малят
Не ваші самолёти?
А в Індонезії чиї
І дні, і ночі, й ранки
Ведуть на знищення бої
Не ваші, може, танки?
Ви й тут злукавите: — Вони
У всьому винуваті,
Вони загрозу, бач, війни
Несуть у мирні... Штати.
Не ми на них, вони на нас,
Вони пішли війною!..—
Так і зіпаєте весь час,
Неначе з перепою:
— Москва йде через океан
На миролюбні Штати...—
Цих крикунів, шановний пан,
У балаган би дати.
Скільки в словах отих кипить
Брехні, нахабства, блуду...

Та вам нічим не обдурить
Уже простого люду.
І гітлерівці у свій час
Так само лізли з кожні.
І хто зна,
Чи вони на вас,
Чи ви на них похожі...
Одно нам ясно: Уолл-стріт
І всі ви, шалапути,
Давно живцем увесь би світ
Хотіли проковтнути.
Перекажіть таке їм, сер:
— Панове, киньте злитись,
На світі є СРСР,
І можна подавитись.
Ми правду кажем, далєбі,
Було так завше досі.
Це й зарубайте ви собі,
Шановний сер, на носі.
Загине всякий, хто до нас
Поткнеться як агресор,—
В цім запевняємо ми вас,
Колгоспники з «Прогресу»:
Юхим Самусь, Тронько Панас
Та Оникій Колеса.

Третій

Це пишуть знов-таки до вас
Колгоспники з «Прогресу»,
Що недалеко від Черкас:
Юхим Самусь, Тронько Панас

Та Оникій Колеса.
Тут попаде не тільки вам,
А й суддям і воякам,—
Найбільше ж вашим хазяям
Та їхнім посіпакам.
Оскільки й ви
До них також
Належите, мосьпане,
То лист оцей і вас отож,
Хоч трохи, а дістане...
На днях довідався наш люд
Про дуже дивні вісті,—
Про те, що ви
Дали під суд
Дванадцять комуністів
За те, що ці товариші
Ідуть з народом в ногу
І що до людської душі
Знайшли собі дорогу,
Що не хочуть такі-сякі
Звертати з путі своєї,
Що в них, бач,
Зовсім не такі,
Як в Трумена, ідеї...
Перекажіть отим панам —
Нехай не лізуть з шкіри,
Народ уже
Ні їм, ні вам
У блуд отой не вірить.
Ви всі в брехні,
Як у шовку,—
Вона вас і підкосить...
Народ на власному віку
Набачився вас досить.

Нових ідей не захитать,
Не засадить за ґрати,
Ані в петлю запетлювать,
Ні розстрілять з гармати!
І жалюгідна ваша рать,
Що вийшла їм навпроти.
Од них у прірву полетять
Престоли, трони, доти...
Вони виводять люд з п'їтьми,
Із мороку й туману...
Раби рішили стать Люд'ьми.
І скоро ними стануть!
Союз Радянський
Тридцять літ
Існує недаремно,—
І рветься все живе
На світ
Звідтіль, де затхло й темно...
Нам смішно, пане,
З тих базік,
Що б'ють себе у груди
І твердять,
Що двадцятий вік
Американським буде.
Брехня, шановний сер,
Міраж...
Ви гляньте в іншу призму —
Двадцятий вік
Не ваш,
А наш,
Вік щастя, комунізму!
Та й ви недаром, далєбі,
Розтрачували сили,
Самі ви з трударів собі

От з цим-то ми
Й вітаєм вас,
Колгоспники з «Прогресу»:
Юхим Самусь, Тронько Панас
Та Оникій Колеса.

1948—1949

На золотих котурнах

(Сатирична поема-казка)

Є на нашій планеті земля
(Людям нашим за землю ту стидно).
За морями вона. Звідціля
Так що, мабуть, не кожному й видно...
Ну, так от, є на світі земля,
Чи, як в казці говориться, царство,
Має царство оте й короля,
Та не він там веде господарство.
З-за куліс верховодить патрон,
А король для проформи б, сказати,
Бо патрон його садить на трон,
Підбира і затверджує штати...
Він один там владика всьому,
Він незримо за ниточки смика...
І в догоду йому одному
Скаче зграя державців безлика.
Хто ж він є, цей патрон їх? Мудрець?
Чи герой-богатир, а чи геній?
Ні! У нього товстий гаманець
І глибокі та повні кишені...
А в кишенях дзвенять золоті...
Для державців ті звуки— то мука.
Отже, цар чи король у житті
Маловажна, як бачите, штука.

Це, сказати б, модель, на яку
Надівають ковпак чи корону,
Змалювавши на тім ковпаку
Щось похоже на нашу ворону.
І якщо їй патрон повелів,
То й на вишку модель подереться.
Тільки вишка ота в королів,
Для поважності, тронем зоветься.
Сяде зверху король-неборак
Та лестивців і склочників слуха.
Уцяцькований щедро ковпак
Наповза на самісінькі вуха.
Так і нудиться він без кінця,
Позіхає та чхає — все разом,
А коли підмахне й папірця,
Що для важності зветься указом.
А що це не так часто бува,
То король ту корону роззує,
Злізе з трону і всякі слова
Непристойні на вікнах малює.
Так проводять вони день за днем,
Короновані ті шалапути.
Тож, як бачите ви, королем
Не така вже мудрація бути.
Є й малята грудні королі
(Спеціально для цього зачаті),
Так оці можновладці малі
У присутності пишної знаті
Кулачки на весь рот собі ссуть,
Голі ніжки задерши до неба.
І на сан, і на стан свій шпують,
Словом, роблять усе, що їм треба.
Ніби знають зухвальці малі,
Що штанів їм не терти об трони,

Що мозолів на їхнім чолі
Не намуляють їм ті корони.
А патрон їх ще вірить у це
(Королів він розводить — аматор).
І кладе він яйце повз яйце
У скрипучий старий інкубатор...
Реставрує старих, дресує нових
Та сусідам насильно їх тика...
Королям, що лишились в живих,
З цього радість не дуже велика.
І, по суті, знущальницьку роль
Грає нині отой інкубатор.
Бо на біса румунам король
Чи болгарам, скажім, імператор?!
От я й збочив, а річ не об тім,
Тож даруйте мені ви, будь ласка.
Захопивсь і забувся зовсім,
Що це ж тільки, так мовити, казка...
Облишімо царів, королів,
Справа їх і без цього солона...
Отже, скажемо декілька слів
Ще про їхнього шефа-патрона.
Та не має ж ім'я він свого,
Ну, а це не годиться нікуди!..
Для порядку давайте його
Містер Стріт величати ми будем.
...Сотні ліг людську кривцю він ссе,
Вершить судьби народів на світі...
А «крамольне» виловлює все
У підступно розставлені сіті.
Жала в душі людські запуска
І шпує в них дурман і трутизну,
Однімаючи в трудівника
І любов, і свободу, й вітчизну.

Він з видючого робить сліпця,
Перетворює друга в падлюку...
Він оброщує шерстю серця,
Обертає людину в звірюку,
У якої відчай у очах,
Віроломство, підступність, жадоба,
Лицемірство, прокляття і страх,
Ницість, лестощі, зрада і злоба.
Всі пороки великі й малі,
Що з нужди народились і гніту,
Він розкидав ускрізь по землі,
Він щедротно розсіяв по світу.
Все колись містер Стріт оцей міг
В молоду, в золоту свою пору.
І не падав він через поріг,
Але дерся все вгору та вгору...
Все під себе в путі підминав:
Рушив скелі, вирівнював доли
І в шаленім розгулі не знав
Ані втоми, ні впину ніколи.
Промайнула весняна пора,
І заскочила осінь із тилу...
Ниньки містеру Стріту гора
І найменша уже не під силу.
З нього сиплеться вже порохня,
І сльоза затуманює очі.
В нього приступи нові щодня,
В нього привиди нові щоночі.
От і зараз найшла така мить —
Знову приступ тієї ж недуги...
Уві сні він зловісно кричить,
І на крик той збігаються слуги.
І до послуг його вже стоять:
Лікарі, знахарі, ворожбити,

З переляку активно тремтять
І своє зачинають робити:
Той живіт розмина, той крижі,
Третій пульса послухати хоче.
Ще один розкладає ножі,
Набік спльовує, дмуха, шепоче...
Одливають його, масажують його,
Накладають припарки й примочки.
Він же духу боїться свого
Й шарудіння своєї сорочки.
...І патрона підводять. В очах
Блиски розпачу, болю й тривоги.
Гнів хихацький в очах тих зачах,
Він йому і підламує ноги...
Слуги тягнуть патрона тоді
На котурни із щирого злота.
Б'ють в клепала гучні золоті,
Золоті відчиняють ворота,
І гримить костурами тими
По лункому камінню владика.
І віта його за ворітьми
Зграя поключів слизькоязика.
Посилають шаноби уклін,
Всі раді, що не скоїлось лиха,—
Слуги знають прекрасно, що він,
Їх владика, на ладан вже диха.
У холодний їх піт укида
Лиш при мислі, що вріже він дуба.
І обсядуть їх злидні й нужда,
І на шиї повисне їм згуба...
Прогулявши у всіх на виду,
Знов кладуть його слуги в постелю.
І лежить він, немовби в чаду,
Мертво втупивши очі у стелю.

Він пригадує давні часи,
Ще коли він стояв у зеніті...
Повен сили, спромоги, краси
Й нероздільної влади на світі.
Раптом скорчився весь од злоби,
Що ні моці, ні слави тієї,
Що ні сну вже того, ні гульби,
Що трухлявіють навіть ідеї,
А знамена посікла вже тля,
І що все на загибель похоже...
Що занадто вже хутко земля
Кружеля і що він вже не може,
Як раніше, триматись на ній —
Завидющий, пихатий, рукатий...
Знов хотів би він рушити в бій,
Та самому з постелі не встати...
— Переможче, хто ти? — він гука
І трясеться від страху й напруги...
І в темряві очима шука
Винуватця своєї недуги.
Винуватець з'явився в ту ж мить,
Синя блуза на ньому надіта,
Він суворий і грізний стоїть,
Очі зівши на містера Стріта.
О, він містеру дався взнаки!..
Досить тільки піднять йому руку,
Вмить замруть і верстати й гудки,
А в цехах — ані світла, ні звуку...
І вугілля не йде на-гора,
Осипається в полі пшениця,
Місто-велетень вмить завмира,
І змовкає лунка залізниця.
Шаленіє тоді містер Стріт
І часи викликає знебуті.

Він ладен підірвати весь світ,
А живе все втоптати в отруті.
Він хліба тоді палить на пні,
Заливає він шахти водою...
— Ні тобі,— він гарчить,— ні мені,
Будеш вічно ходити з сумою,
Буде мучить тебе каяття,
До покори тебе я ще змушу...
Все життя, все життя, все життя
Буду тіпати з тебе я душу...—
Часто з глуздом своїм не в ладу,
Він шугає із ями до ями...
Потім знову, собі на біду,
Поступово приходять до тьми.
Обляга його дійсність страшна,
Підтягає тугіше попруги.
У думках він крушить, розпина
Винуватця своєї недуги.
Потім стогоном хриплим, глухим
Захлинається посеред ночі.
Знову грізно заблиснуть над ним
Ті страшні і проникливі очі...
Голова йому звисла слаба,
Як почулося владне з темряви:
— Я твоя неминучість... Судьба.
Скоро прийде година розправи...
Цілий вік я тягаю твою,
Ненависну мені, колісницю.
Знемагаю від спраги і п'ю
Тільки піт свій та ще кривавицю.
Але ж прийде на тебе пора...
Вже загибель довідалась, де ти...
Час тобі вирушати з двора,
Тобто, значить, з цієї планети!

Сам на крок цей не зважишся ти,
Досить добре тебе вже я знаю.
Що ж, я згоден тобі допомогти...
Все життя я тобі помагаю.—
Уловивши глумоту й ганьбу,
Містер Стріт повертається боком
І націлює кволо в Судьбу,
Повне злості звірячої, око.

Містер Стріт

Все на світі розумно, що є,
Споконвіку людині це звісно.
Правда, трохи сьогодні стає
На планеті цій декому тісно...

Судьба

І не декому, тісно — тобі,
Невигойну ти маєш хворобу,
Не протився ж даремно Судьбі,—
Я зніму з тебе мірку для гробу.

Містер Стріт

Ах, невдячний який чоловік!
Ти б за мене віддався богомілью.
Я ж пікуюсь про тебе весь вік,
Постачаю і хлібом і сіллю...

Судьба

Сіль? То правда, без солі біда.
Я ж купаюсь у тій солонині...
Сіль та очі мені виїда,
Проступа крізь сорочку на спині.
Ти ці поклади солі знайшов
І мене безугавно білуєш,

Рани свіжі посиплеш і знов
Сіллю тою мене нагодуєш.
Хлібом псів ти годуєш та льох
«Благородної» раси й породи...
Кинеш крихту й мені, щоб не здох,
Бо тобі в цім немає вигóди.
З мене ж тягнеш за те, що дивлюсь
Я на сонце й повітря вдихаю,
І за те, що на світ я роджусь,
І за те, що його залишаю...
На приманку мене не лови,
Перед совістю я не лукавлю.
Скоро, скоро я світ з голови
Перекину й на ноги поставлю.

Містер Стріт

Дух руйнацтва сидить у тобі,
Всі раби до руйнацтва охочі...
Ти піддався безумству й злобі,
Засліпивши завидою очі.
В сліпоті цій ударом руки,
Невблаганної й надто важкої,
Все, що зводив я цілі віки —
І палаци, і храми, й покої,—
Ти повержеш у прах. Далєбі,
В тебе щось не гаразд з головою.
Як же буде без мене тобі,
Ти подумав, що буде з тобою?

Судьба

Більш промов цих не треба мені,
В них по вінця знущання й облуди.
Цій твоїй безсоромній брехні
Не повірять ніколи вже люди.

Все, чим здавна гордиться земля —
І палаци, й покої, і храми,—
Все воздвиг, знемагаючи, я,
Щоб валятися попід тинами,
Чи з тюрми-душогубки, з-за ґрат
Милуватись на цяточку неба.
Ти ж ставав ще жадніший в стократ,
Заґрібав, що де бачив, під себе...
На всілякі злодійства — митець,
Для безсмертя свого, до речі,
Ти створив електричний стілець,
І напалм, і Майданека печі.
Сам колись попадеш ти туди,
Тільки дим, тільки пил з тебе піде...

Містер Стріт

Ти назичив тут стільки біди,
Що її і подіть мені ніде...
А нащо блискавки ці й громи?
Знай, влуча блискавиця не кожна.
Сторгувалися з іншими ми,
А з тобою хіба так не можна?

Судьба

Є й такі, і раніше були,
Що для себе шукали вигóди,
Що тобі за метал продали
І країни свої, і народи.
Це вони взолотили узду
І народи свої погнуздали,
Узаконили злидні й нужду,
Золотих ланцюгів наклепали...
Змогу вирвали в батька дітей
Хоч упроголодь прогодувати,

Приневолюють нагло людей
Жезл караючий їх цілувати.
Це вони, запрокляті в віках,
Звівши очі облудно до неба,
Із дарами в кривавих руках
Місць тепленьких канючать у тебе.

Містер Стріт

Сам схотів царювати? Ова!
Не збагнеш ти цієї науки.
Тут потрібні талант, голова,
Ну, а в тебе ж самі лише руки.

Судьба

Скільки ниця жорстокість твоя
Тих талантів безжалісно вбила,
Затопила в підступних боях,
Обпалила в пожарищах крила...
Скільки ти оббиваєш за день
Отого неповторного цвіту!..
Скільки б світлих творінь і пісень
Ті таланти лишили для світу!
Що тобі не скоряється, все
Убивати — така твоя мрія.
Бо тебе безнастанно трясє
Найлютіша з хвороб — гітлерія.
Як позбутись її, тільки я
Тут і можу тобі пособити.
Що потрібно зробить? Носія
З головою його розлучити.

В містера Стріта тут річ одняло,
Він підвів себе, ніби колоду,
Озирнувсь. А Судьби не було,

Тільки буря ревіла зі Сходу...
І в ту мить містер Стріт пригадав,
Що він був уже раз такий хворий,
Як по Зимньому залп пролунав
У сімнадцятім році з «Аврори».
Він у розпачі знову поник,
Не приносять удачі потуги...
І з грудей виривається крик,
І на крик той збігаються слуги.
Вмить до послуг його вже стоять:
Шептуни, знахарі, ворожбити.
Починають його лікувать —
Процедури всілякі робити.
Одливають його, масажують його,
Накладають припарки, примочки.
Він же духу боїться свого,
Шарудіння своєї сорочки...

А Земля кружеля не дарма,
Вже зриваються в прірву із неї
З родичами своїми всіма
Знахарі, ворожбити, лакеї
Та вельможі великі й малі,
Розчепіривши вусики й лапки,
У яких синяки на чолі,
В багатьох ні корони, ні шапки....
Одне слово, зійшли нанівець,
І патрон їх на ладан вже дише.
От і все! А де казці кінець?
Час його неминуче допише.

Жерці науки

Американська преса повідомляє про те, що вчені США винайшли токсин, однієї унції якого досить, щоб знищити 180 мільйонів людей.

Ось завчасно лисіють над чим
Їхні «світочі», «друзі» науки,
Людовбивцям приреченим, злим
Заглядаючи жадібно в руки.
Чи ж на те пломеніли в огні
Наші мужні, безсмертні предтечі,
Щоб досягнення їх в наші дні
Обернули на вбивство малечі?
Скільки світ життєлюбів тих зна,
Що йому безкорисно всі сили
Віддали, тих, чиї імена,
Як сонця, нам шляхи освітили,
Подолавши страшну темноту,
Мракобісся, що вабить вас нині,
Щоб звеличить життя красоту
І вдихнути надію людині.
Їх прославила в наших віках
Не пиха, не дивацька химера.
В кого подиву не виклика
І захоплення подвиг Пастера!
Хто Мічуріна не спом'яне
Теплим словом чи серцем без слова?

Тімірязєва ім'я ясне,
Імена Богомольця й Попова —
Всіх, чиї невмирущі діла
Процвітають нев'янучим цвітом.
Чия слава в віки пролягла
І горить негасимо над світом?
Ви ж всі дишете духом лихим
І паскудите в храмі науки,
Все життя людовбивцям тупим
Заглядаючи жадібно в руки!

1948

Порада мальтузіанцям

Ви скаржитесь: — Тісно тепер на Землі,
Надміру, мовляв, розплодилось людей...—
У мізках у ваших уже мозолі
Від довгих шукань людоморських ідей.
Замало вже вам електричних стільців,
Напалму, гармат і фортець-літаків?
Тепер засадили науки жерців
Лупити вам бліх і чумних павуків.
Проте ви придумали й дещо, крім бліх.
За те б вам годилося визначить приз,—
Що ви з хмарочосів міністрів своїх
Навчили стрибать головою униз.
Цей спорт не завадив би також і вам.
Говорите, страшно? Та це попервах —
Хто стрибне хоч раз, той упевниться сам,
Що більше до нього не прийде вже страх.
Є способи й інші,
щоб тут, на Землі,

Позбутися вам отії тісноти:
Пацюча отрута!

Її взагалі

У родичів Геббельса можна знайти.
Не гайте ж ви часу, панове, дарма:
Чим скорше це зробите, краще для вас.
Вам іншого виходу більше нема—
Такий невблаганний історії час!

Інакше ті люди,
 що ви на них злі,
Яких ви рішили із світу звести,
Вам скоро допоможуть,
 щоб тут,
 на Землі,
Навіки позбулися ви тісноти!

1949

Привиди фюрера

Зелена од світла в очах каламуть.
Він сонце ладен би навік погасити,
Щоб тільки нічого не бачить, не чує,
Як банда його почина голосити.
А ніч як наляже — він світу не рад,
Примари його починають терзати:
Привабна Україна, Москва,
Ленінград,
Балкани, Прибалтика, Вісла, Карпати.
У двері щось входить, віршовку несе,
Загвинчує гака над ліжком у стелі,
А потім регоче, за плечі трясє
І раптом його вибиває з постелі.
Підламує ноги злочинства тягар,
Неначе на шию почеплений камінь.
Він хоче одвести смертельний удар
І скривлену твар затуляє руками.
Вслухається довго в зловісну пітьму
І труситься весь од холодного поту.
Ввижаються скопища люду йому
Арійської раси у вигляді скоту.
Він крикнути хоче — і сили нема,
За горло хтось душить міцними руками.
За комір хапа, догори підійма
І хоче з розгону жбурнути до ями.
І кида об землю. Тепер він кричить —

І раптом жахається власного крику.
За спиною важко хтось дихає: — Цить!
Сюди його,— шепче,— сюди на осику!..—
У вікна за тим, розбиваючи скло,
Просовують морди тварюки рогаті,
На роги намотують все, що було
В його замаскованій, затхлій кімнаті.
А потім, узрівши владику свого,
Тварини ці ревище дике зчинили:
Обнюхували і лизали його,
Хвостами плескали, у ратиці били.
— Радій, веселися, танцюй — це ж плоди
Твоєї духовної праці-роботи.
Ми схожі на тебе, мов крапля води,
Ти — звір, володар наш, а ми твої скоти.—
І ринула в спальню твариняча рать,
І стала періщити вбивцю хвостами.
Ревіть заходилася, бігать, кричать:
— Радійте, танцюйте! Він з нами, він з нами!..
— Хайль Гітлер! Хайль Гітлер! — він сам
заревів

І далі під стіну почав задкувати.
Сяк-так дерев'яшки на ноги надів,
Шмигнув крізь вікно і подався тікати.
Стрибав через урвища й через тини,
Шукав і не бачив затишного доту.
А вслід йому бігли страшні табуни
Арійсько-фашистського лютого скоту.
А вітер свистить, захлинається в млі,
Пронизує, шарпа, склепляє повіки,
І вийшли назустріч йому з-під землі
Каліки, каліки, каліки, каліки.
Усе, що солдатами звалось колись,
Колишні його і надії, і мрії,

Безсилі та гнівні, вони підвелись —
Зариті у землю України й Росії.
Біжить він, тікає із видом блідим,
Із ляку та холоду ляска зубами.
Мерці та каліки женуться за ним
І крешуть наосліп в дерева лобами.
Услід йому милиці люто свистять,
Прокльони, погрози дошкульні і грізні.
У нього й повз нього летять і летять
Кістки, і хрести, і протези залізні.
...Нарешті вщухає, стихає усе,
Нічого й нікого навколо немає,
А ввечері знов лихоманка трясє,
І знову з початку усе починає.

Правда про фашистську Біду*

В сорок першім це було.
Гітлера здавило зло,
А для зла були підстави:
Заманулось, бачте, слави.
Задудив він у дуду,
Привели йому Біду:
— На Україну б ти чухрала
Та хапнула меду й сала,
Бо немилий уже й світ —
Підтягло мені живіт
Аж до самого хребта,
Бач, схожий на хорта.—
Миттю в танк Біда сідає
Й так йому відповідає:
— Буде все: горох і біб,
Сало, масло, житній хліб,
Паляниці із пшениці
(Буде, конче, і по пиці),
А на куцо́му задку
Привезу тобі медку.—
Та й поперла, повна лиха,
Од жадоби крекче, чмиха,
Рило пха своє тупе,
Аж пітніє, аж сопе.

* Написано спільно з А. Малишком.

Прискакала на Україну
Та ковтає тільки слину,
Копитами в землю б'є,—
Що ти хочеш, все тут є
Од корови й до курчати,—
І не знає, що хапати.
Забіга до діда Власа,
Дулю з'їла замість м'яса.
Закотилась до Дем'яна —
Вийшла звідти, наче п'яна.
В п'ятисотниці Параски
Позбулася вона каски.
А Петро з усім розгоном
Ще вперіщив макогоном.
Порівнялася з Мартином —
Поточилась попід тином.
Зустріча її Гаврило
Та ціпилном просто в рило.
Вийшов з дрюком дід Улас:
— Ну, то як тобі у нас? —
За коротким цим опросом
Аж зарила Біда носом.
Без балачки, мов з гарячки,
З України лізе рачки.
З-попід Волги, із-за Дону
Вийшла Армія Червона.
Затріщали в Біди ребра,
Порябіла, наче зебра,
Почорнів падлюці світ,
Виступив холодний піт.
Пре вона через горби,
Губить сакви і торби,
Танки кидає побиті,
Чорним димом оповиті.

Без штанців, чобіт тікає
Та на фюрера гукає:
— Вишли трути кінську дозу
Чи подай же перевозу!..
Через воду нема броду,
Нема ходу для відходу,—
Поповзла з Дніпра на Прут
Й заревла: — Всьому капут! —
Зголодніла, гола й боса
Пре до Гітлера-барбоса.
У Біди по цій роботі
Ні одного зуба в роті.
Гітлер вибіг, зблід і слуха:
— Де ж це ти згубила вуха?!
Ані вуха, ані ока,
Бідна Бідо, кривобока...—
А Біда й відповіда:
— Получилась єрунда;
Що схопила ненароком,
Те мені полізло боком.
Що хапнула крізь ворота,
Те мені поперло з рота.
На Україні ох же й б'ють,
Б'ють і плакати не дають...—
Потім носа собі втерла,
Перекинулась і вмерла.

В Гітлера була кобила

В 1941 році Гітлер кілька разів
обіцяв фашистам захопити Москву.

В Гітлера була кобила —
Твар арійська, не проста.
Копитами в землю била,
Танцювала — не ходила,
Задираючи хвоста.

Загубило кодро враже
Всяку етику й мораль.
Зуби фюреру покаже,
І от-от, здається, скаже,
Як і всі нацисти: — Хайль!

Басувала, хизувалась:
«От живу, мов, так живу!»
Гітлера вона збиралась
На собі внести в Москву.

Гарцювала скоком-боком
Та косилась хижим оком.
Так було...
І все пропало.
Не брика вже й не гаса.
Стухли боки, спало сало,

І грайливості не стало,
Полиняла вся краса.

Подалась, змарніла сива,
Аж поменшала на зріст.
Посіклася пишна грива,
Мов деркач, зробився хвіст.

І блука вона, сірома,
Без хазяїна сама.
Фюрера шука, та дома
Вже давно його нема.

Потім зникла десь. Насилу
Я на слід її напав:
Кажуть, зараз ту кобилу
Гаррі Трумен осідлав.

1945—1950

«Континентальний клімат»

У виступі по радіо керівник німецького сільського господарства імперський міністр Бакке сказав таке: «Україна, якщо спинитися на цій найбільш цікавій для нас області, хоч і має кращі й найбільш родючі шари чорнозему в Європі і, мабуть, в усьому світі, проте, на жаль, на врожай там сильно впливає несприятливий континентальний клімат...»

Стеліпати можна всяке —
Це яка вже голова.
Ось послухайте, як Бакке
Німцям баки забиває:
«Ох, там клімат... хай він згине!
Споминати боляче:
В липні вас у холод кине,
В січні жаром опече.
Страшно там континентально,
А найгірш посуха та...
Як пришкварить — моментально
Дух із тіла виліта.
Ще й якась нечиста сила
Рвала склади та мости.
А земля не хліб родила,
А березові хрести.

Ох, зрадлива ж, ох, мінлива
Там погода нам здалась,
Як на нас упала злива
Та, що з Волги піднялась...
Від Міуса до Хорола,
Від Хорола аж до Ясс
Полоскала та порола,
Поливала й сікла нас.
Може, дехто й більше знає,
Я ж сказав усе, брати:
України в нас немає,—
Підтягайте животи...»

Ні, обскубана ворона,
Це далеко ще не все.
Скоро Армія Червона
З України
До Берліна
Клімат цей перенесе.

1944

Пісня кухаря

Тим ніколи не збагнути,
Хто не має талану,
Як то тяжко було бути
Кухарем у цю війну.

Із супами та борщами,
З котлетами й кашами
В заметілі й під дощами
Поспішать за нашими.

А щоб муха у розсолі
Чи в борщі була коли,—
Хай бог милує, ніколи,
От осколки — так були.

Ну, хіба ж тому збагнути,
Хто не має талану,
Як-то тяжко було бути
Кухарем у цю війну.

В Польщі снідають, обідать
Подавай в Німеччину!
Довелось усього звідать.
Стану, гляну вдалину
Та з бульйонами, борщами,
З одбивними, з кашами —

В заметілі й під дощами
Знов женуть за нашими.
На передній край прибуду:
— Ну,— гукаю,— навали!
— Що ти,— кажуть,— з'їхав з глузду,
Одчепись, нема коли!..

Я з досади та з відчаю
Залишаю борщ, омлет
І собі між них лягаю
За станковий кулемет.

Б'ють гармати, б'ють «катюші»,
Здійметься такий базар!..
А фашистські чорні душі
Підлітають аж до хмар.

Тим ніколи не збагнути,
Хто не має талану,
Як-то тяжко було бути
Кухарем у цю війну.

1945

Пісня регулювальниці

На фронті були в нас прекрасні діла,
Ми йшли з Сталінграда й прийшли до Полтави.
Коли ж прапорці я в Полтаві взяла,
Ще краще пішли на фронтах наші справи...

Змахну, було, білим — на захід летять,
Аж сніг під гарячими танками тоне.
Червоний підношу — наказую стать!
І кожна машина, як вкопана, стане.

За це і люблю вас, мої прапорці,
Дарма що ви зовсім уже полиняли.
Та слухались вас офіцери, й бійці,
І маршали навіть, і всі генерали.

І знала героїв одважна сім'я:
В Берліні завершим свою перемогу!
Ішло та й ішло наше військо, а я
Справляла його на берлінську дорогу.

Далека та путь, ой, далека була
З Полтави на Київ, тоді на Плоєшті.
Крізь вісім держав я війська провела,
Аж поки в Берлін не вступили нарешті.

За це і люблю вас, мої прапорці,
Дарма що ви зовсім уже полиняли.

Та слухались вас офіцери, й бійці,
І маршали навіть, і всі генерали.

Тепер однесу вас і здам у музей —
І люди всі будуть на вас задивляться,
Я нишком стоятиму серед людей
І буду за вас і за себе пишатись.

А воїн замислиться і спом'яне
Форсовані ріки, військові дороги,
Всміхнеться привітно, згадавши мене
І вас, що вели його до перемоги.

За це і люблю вас, мої прапорці,
Дарма що ви зовсім уже полиняли.
Та слухались вас офіцери, й бійці,
І маршали навіть, і всі генерали.

1945

Сержант Іван Рахуба

(Листи з фронту)

На їхній землі

Здорові будьте, земляки
Й рідня, котора любя!
Вам пише з фронту ці рядки
Сержант Іван Рахуба.

Ваш лист мої товариші,
Як пісню, прочитали
І по-солдатськи, від душі,
Мене і вас вітали.

Хороший лист фронтовику,
І хто це догадався?
Авторитет мій у полку
Від нього враз піднявся.

А для гвардійця, земляки,
Це дуже важна штука.
Хай кожен візьме це втямки
Від діда до онука.

І про частину я свою
Вам розкажу по суті:

Завзяті хлопці! А в бою
Неначе в криці куті.

І кожен з нас спеціаліст,
І кожен шану має.
Чи він обозник,
Чи танкіст,
Чи чоботи латає.

У нашім взводі є боєць —
То майстер на всі руки.
Скрізь молодець, а як стрілець —
Загадка й для науки.

Летять, приміром, літаки
На лінію на нашу,
Зенітки луплять, шум такий...
А він собі їсть кашу.

Аж ось один іде в піке —
Він дістає рушницю,
А око в Дробота зірке
На цю фашистську птицю.

Літак не вийде вже з піке,
На землю пада нашу,
А він говорить: — Іч, яке...—
Сіда й кінчає кашу.

Кричать фашисти: «Вас іст дас?»
У чім секрет — не знають,
І вже коли летять до нас,
То полк наш обминають.

...А я в розвідниках служу,
Вже мало не два роки,
І щиро, друзі, вам скажу —
Набрався я мороки.

Це служба знаєте ж яка,
Все страшно точно й строго.
Дістати треба «язика»,
А головне — живого.

Цього-то я й не вмів якраз,
Піду, було, на влови,
Піймаю, вдарю в тім'я раз,
А він уже й готовий.

Біда була то, земляки,
Ходив, як вовк, я злющий,
Що бог смертельні кулаки
Такі мені втелющив.

— Воно,— як мовить Гужевій,
Товариш мій з Тараші,—
Завжди фашисти неживі
Для нас, Іване, кращі.

Насправді це не завше так—
Й живого треба мати.
І ось почав я на кулак
Намотувати вати.

І цей компрес як прикладу,—
Фашисти нині слабі,—
Зів'яне, шельма, на виду,
Очуня тільки в штабі.

Понастягав їх, так сказати,
До нашого окопу—
Ну, так, щоб вам не набрехати,
То мало вже не копу.

Отак, як бачте, й живемо
В годину цю бурхливу.
На їх земельці їх б'ємо,
У хвіст б'ємо і в гриву.

З Берліна ще раз напишу,
Як ворог вріже дуба.
Всього найкращого, спішу.
Сержант Іван Рахуба.

Весілля

Не знаю, з чого і почати...
А вийшло справжнє диво.
В листі докладно описати
Усього неможливо.

Почну, порву, закреслю й знов,—
І, мабуть, так з годину...
Учора я таки знайшов
Свою любов — Марину.

Перекажіть усій рідні —
Марина вже за мною;
Це мало збутись навесні
Іще перед війною.

Три довгих роки ця любов
Мене пекла, їй-право...

А як Маринку я знайшов —
Послухайте: цікаво.

Приходжу з розвідки. Два дні
Сидів собі в окопці...
Дивлюсь — усі якісь чудні
Мені здаються хлопці.

В очах у кожного смішок.
Все надто підозріло.
Невже зробив якийсь грішок?
Неважне, значить, діло...

Дивлюся — офіцери йдуть.
Ідуть з усього поляку...
Невже оце за щось намнуть
Тобі, Іване, холку?

«Казбек» полковник роздає
Й мене не поминає.
І теж сміється. Щось тут є,
А що — ніхто не знає...

У клуб ідуть, мене ведуть,
І якось так недбало.
Зайшли всередину — і тут
Мені все ясно стало.

Запанувала тишина.
Пройшла, мабуть, хвилина,
Дивлюсь, дівчата і вона —
Любов моя — Марина.

Неначе вкопаний стою
І з місця вже не рушу...

Марина тут усю мою
Перевернула душу.

І все одразу загуло
Од краю і до краю...
А що вже далі там було,
Не дуже пам'ятаю.

Музики тут заграли туш.
Товариші вітали.
Тоді підбігло з двісті душ
І нас обох качали.

А потім сіли за столи,
Наповнили бокали,
За нас з Мариною пили
Бійці і генерали.

Тут «гірко» хтось давай кричать.
Таке там почалося...
При генералах цілувать
Марину довелося.

Співало, грало все, як є,—
Душі таке привілля!..
Так одгуляли ми своє
З Мариною весілля.

І де? Аж тут, в Німеччині,
І знов-таки весною,
Що мало збутись навесні,
Іще перед війною.

Привіт із Берліна

Привіт, Марино, всім привіт
І зокрема папаші.
Вже від фашистів цілий світ
Урятували наші.

Побідний одлунав салют —
Давно його ми ждали,
А те, що вийде їм капут,
Ми ще з початку знали.

Ти ж тільки, любко, уяви,
Яка це переміна,—
Від Сталінграда і Москви
Прийти аж до Берліна.

Це в сотні років раз бува,
Не всякий так зуміє.
Й не кожна вчена голова
Усе це зрозуміє.

Скінчилася страшна війна.
Вже гуркоту не чути.
Настала раптом тишина,
Й не можу я заснути.

І ось поклали спати нас
В одному замку нині.
Скрізь глухо, тихо, мертвий час,
Аж дроз іде по спині.

Десь раптом муха задзижчить,
Зашкрябає десь миша.

Не можу спати, і друг не спить,
Бо заважає тиша.

Було це, правда, в перші дні.
Тепер почав звикати.
І мушу визнати: в тишині
Таки смачніше спати.

На мирному становищі

Довгенько щось листа нема
Від тебе, любко мила...
У мене в серці мов сурма
Відтоді засурмила,

Як ти поїхала. Бринить
І радісно співає,
Не затихає ні на мить,
На хвильку не вгаває.

Вночі дивлюся на зорю,
А серце наче п'яне,
З тобою знов поговорю —
І ніби легше стане.

Настав жаданий мирний час,
А наставляв він трудно.
Все дивувало спершу нас,
Ще й зараз трохи чудно.

На нас-бо дивиться весь світ —
І друзі, і фашисти.
Одні сердечний шлють привіт,
А інші ладні б з'їсти.

Хотіли ж нас уже ковтнуть,
Не вийшло — подавились.
Ну й цих така ж чекає путь,
Хоч як вони б не злились.

Всілякі биті псята й пси
Хай одвертають морди,
А ти, брат, голову неси,
Як переможець,— гордо.

...Я, видно, вартий похвали
У дні війни і миру —
Сержанта старшого дали
Мені за службу щиру.

Ти ж знаєш приказку таку
Про нашинського брата:
«Жезл маршальський лежить в мішку
У кожного солдата».

Лист від дружини

Здрастуй, Ваню. Я вже дома —
Чуєш, Ваню, дома я!
Вже не бранка, не сірома,
Вірна подруга твоя.

А коли я в поїзд сіла,
Що вертався із війни,
То не їхала — летіла
До своєї сторони.

Затуливши очі, вуха,
Поспішала звідтіля,

Де труїла нас задуха
І ворожа, зла земля.

Три важких і довгих роки
По краплині, мов росу,
Випивали з мене соки,
Молоду мою красу.

А надії все ж не вбили
В рідний край на вороття.
Віриш, Ваню, в мене крила
Виросли. І я в життя

Пурхнула, і ось на волі,
На своїй уже землі...
Сходило на видноколі
Сонце в голубій імлі.

Навпростець дорослі, діти
Плавом линуть звідусіль.
Молоко несуть і квіти,
Матері й батьки— хліб-сіль.

— Чи не бачили моєї?
Чи не чули? Чи нема? —
Плачуть, мліють, мов лілеї,
Виглядають — і дарма...

-- Мамо рідна!
— Доню мила!..
— Сестро, сестронько, сюди!..
На руках бійців носили,
Цілували їх сліди.

Всю дорогу я пеклася,
При вікні усе стою,
Ледве-ледве добулася
У Малинівку свою.

Три дні дома, а до тям
Я ніяк ще не прийду.
Походжу удень полями,
Посиджу вночі в саду.

А садки-то ще ніколи
Не цвіли отак, мабуть...
І степи, і гори, й доли,
Навіть зорі — й ті цвітуть.

Рідна пісня звідусюди
Лине й душу звеселя.
Рідна мова, рідні люди,
Рідна звільнена земля.

Сонце рідне в ріднім небі,
Перший теплий, рідний грім...
Я думками коло тебе,
Ти ж у серці у моїм.

Я твій голос, Ваню, чула,
Як заснула в першу ніч.
Щось казав ти, я забула,
Прокидаюсь. В чому ж річ?

Аж зозуля, що на клені,
Все кує й кує давно,
Хитро дивиться на мене
У розчинене вікно.

Не могла я спати більше —
Десь гриміли поїзди.
Ваню, голубе, скоріше
Управляйся й приїзди.

Жде тебе уся родина,
А найбільш, звичайно, я,
Будь здоров. Твоя Марина,
Вірна подруга твоя!

З е м л я к а м

Пишу вам, друзі, неспроста́,
Аби що написати.
Усе село цього листа
Повинне прочитати.

Чотири дні тому була
Мені така рахуба:
Спіймав я старосту села —
Падлюку й душогуба.

Страшної кривди носія,
Що рвав вам душу й тіло.
Так от, я злапав Кудляя,—
І так було це діло:

Затримав я (в Берліні ж знов)
Одну мару похмуру.
На всякий випадок зайшов
Із ним в комендатуру.

Там битих, латаних вояк
Набилось, мабуть, з двісті.
Отож сиджу й дивлюся, як
Поводяться фашисти.

Худа ця маса і бліда,
Немов була в холері.
Аж гульк — знайома борода
Просовується в двері.

Мене уздрів і аж присів,
Зробився менший вдвічі,
Та, поборовши страх і гнів,
Дививсь нахабно в вічі.

Лице смикнулося рябе:
— Щось вас я не згадаю...
— Не впізнаєш? А я тебе
Пізнав і добре знаю.

І в трибунал його тоді,
Там розібрались скоро.
І виступав я на суді
Уперше прокурором.

Я смертний вирок виніс там
Для ката-супостата
І виконав той вирок сам
Із свого автомата.

Пишу, як бачте, неспроста́,
Аби що написати.
Усе село цього листа
Повинне прочитати.

Парад Перемоги

Салют, Маринко, всім салют!
В мені усе співає,
Бо те, про що пишу я тут,
Раз на віку буває.

В Москву приїхав я, авжеж,
З берлінського барлога.
І взяв активну участь теж
В параді Перемоги.

Москва моя, Москва! Сюди
В тяжку годину скрути
Думками рвався я з біди
І прагнув тут побути.

На той світ брала нас земля,
Не раз були ми в пеклі.
Та знов вертали відтіля,
Бо люди ми запеклі.

А хто казав:
— Помрем все дно.
А хто вціліє — щастя...
Але ж до рук саме воно
Отак спроста не дасться.

Казав я часто сам собі,
Це знали всі солдати,
Що можна тільки в боротьбі
Його завоювати.

Як бачиш, вийшло на моє,
Інакше бути не може.
У кого віра в правду є,
Той всюди переможе.

Я мов напився з джерела
Життя, снаги, спромоги.
Нас віра в правду привела
Усіх до перемоги.

Москва гримить, співа, гуде.
Така гостинна, люба...
По Красній площі браво йде
З Героями Рахуба.

Пишу тобі про ті діла,
Що дорогі для мене;
Про ту колону, що тягла
Фашистівські знамена.

Це з ними бути у Москві
Хвалився Гітлер здуру.
Ми протягли їх по Москві
І скидали на хуру.

Всі барабани в мить одну,
Як грім, зарокотали.
Останні цвяхи ми в труну
Фашизму забивали.

Цього, допоки я живу,
То, мабуть, не забуду.
Докладно визнаєш про Москву,
Як у село прибуду.

Бо пофортунило мені
І другові одному —
Нам дозволяють на три дні
Заскочити додому.

Ми з ним і пісню склали тут,
Щоб з друзями співати:
«Через Берлін найближча путь
Солдатів до хати».

**Почнем тепер життя
нове**

Уже й не знаю, чи жалю
Завдам тобі я, мила,
Листом оцим чи звеселю,
Та не писать — несила.

А справи повернулись так,
Що дивно ще й самому:
Не можу зараз я ніяк
Приїхати додому.

В думках вже грався з вітерцем,
Косив на ріднім полі...
А опинивсь кінець кінцем
У офіцерській школі.

І не тому на цей поріг
Я змушений був стати,
Що звик до битв і вже не міг
Без автомата спати.

Служив я в армії й служу
Не з примусу, а щиро,
Й лишився в ній, бо дорожу
В житті найбільше миром.

Згадаю інколи на мить,
Що нам кати зробили,
І серце кров'ю обкипить...
Бо ж скільки вміння, сили,

Надій, і праці, і снаги
В своє життя ми вклали!..
...Не всі ще наші вороги
Головами наклали.

І ти це добре зрозумій:
Хоч ці і в іншій формі,
Але з мерцями на одній
Стоять вони платформі.

Їм припікає звідусіль,
Ми їм як вила в боці,
А як не вила ж, то як сіль
У їх неситім оці.

І ці джентльмени заводні,
Посли та дипломати,
Ножа з усмішкою ладні
У спину нам загнати.

Дарма сподіванки свої
Плекають недоріки —
Ми утвердились на землі
Не на роки, навіки!

Привіт, Маринко! Хай живе
Час миру і спокою!
Почнем тепер життя нове
І ми разом з тобою.

1944—1945

«Г е н е р а л»

Як приїхав мій миленький восени
Із Берліна, по закінченню війни,
Сперш його я не впізнала,—
Прийняла за генерала.
В три рядки значки, медалі,
Еполети і так далі.
А впізнала, то подумалось мені:
Хто ж нам буде заробляти трудовні?
— Глянь,— кажу я рідній мамці,—
Хоч бери заводь у рамці! —
Та й припала на медалі
З радощів, а не з печалі.
Засміявся мій Терешко, потім я.
«Ех ти,— каже,— жартівнице ти моя!
Будем,— каже,— працювати,
Як на фронті, як солдати!» —
Зняв погони та медалі,
Косу в руки і так далі.
Як пішли в колгоспне поле ми в жнива,
Я в'яжу, Терешко косить та співа.
Ну, і я, щоб не відстати,
Починаю підтягати.
І, звичайно, дуже рада,
Бо співає вся бригада.
А коли зібрали влітку ми врожай,
Запишався нами весь наш рідний край.

Факт один мене розстроїв,
Як дали нам двом Героїв,
Впали сльози, мов кришталі,
І так далі і так далі.
Ми з Терешком як не сіємо, то жнем,
Здоровієм, багатієм з кожним днем —
Попід ручки ходим в свята,
Заздрять хлопці і дівчата.
Наші золоті медалі
Осявають їхні далі.

**ЛІТЕРАТУРНІ ПАРОДІЇ,
ЕПІГРАМИ, ШАРЖІ**

У дошкільних черевичках

Поки хвастала, ходила,
Черевичка загубила.
І стоїть тепер в лозі
На одній своїй нозі.

П. Воронько.
«Чому Чапля стоїть на одній нозі».

Бачу, аж стоїть в лозі
Чапля на одній нозі.
— Що таке? — питаю птичок.
— Загубила черевичок! —
Так мені сказали птички.
Зняв свої я черевички
І сказав: — Не плач, дурна,
Надягай мої ось, на! —
Сам я взувся в дошкільні,
Черевички по мені!
Стоїмо тепер удвох
На своїх ногах обох.

1950

Відкритий лист сатиричних персонажів до свого поета Дмитра Білоуса.

Від хворих тільки й чути:
«Ме-ме»... «Ве-ве»... «Му-му».

«Незвичайна лікарня»

І пишуть пискунець:
— Пі-і, пі-і... Невже кінець?

Д. БІЛОУС. «Голуб'я».

— Пі-пі...— воно, конешно,
Як і «ме-ме», й «му-му»...
Але скажіть сердешно,
Поете наш, чому
Писать про Киць ви стали,
Про нас же перестали?

Не чуємо!.. Шо-шо?
Ні-ні, нехорошо!

Хоч ми жили й не в мирі,
Хоч ви й лупили нас,
Та все-таки в сатирі
Ми звикли вже до вас...

Вертайтеся, дмитруйте!
Та більше не хитруйте.

1962

Микита Годованець *

В нас байкарі є — хлопці й молодиці,
Але не кожен з них у цьому жанрі молодець,
Хоч і живуть вони у Києві, в столиці...
Столиця ж байки на Україні — КАМ'ЯНЕЦЬ!

1962

* Микита Годованець живе в місті Кам'янці-Подільському.

Іван Вирган

То в високій, шумкій пшениці,
Крізь її колихкі вали...

І ластівки в натхненному мовчанні
Ліпили гнізда на моїх плечах...

І нехай з пісень моїх віднині
Переймають голос солов'ї...

І. ВИРГАН. З книги «Над Сулою шумлять явори».

У шумкій, колихкій пашниці
Клечінь-дерево зацвіта...
Зірки дзьобають жар-птиці,
На одній з них плахта золота.
Я сиджу у калині й співаю,
Поки ранок-світанок свіне.
Соловейків співати навчаю,
А не солов'ї мене.
Гніздами од краю й до краю
Ластівки заліпили мене.
Ходить пустопаш скотина
Об цій об такій об весні.
Кукібна дівчина-рибчина
Моні надоїть мені.

1962

Степан Крижанівський

Питаєш ти мене — чи я поет?
Ні, я вже не поет, хоч і лечу вперед,
Хоч для спочинку не згортаю крила.
Поезія палка покинула мене,
Наука нелегка привабила мене
І інший, важчий шлях мені відкрила.

С. КРИЖАНІВСЬКИЙ. З книги «Срібне весілля».

Весілля срібне з Музою улаштував,
Аж тут її зустріну, так мені здалося.
Сонета їй рядків на сорок написав,
А от весілля і не відбулося...
Прийшли з МК, із академії, з Союзу.
І я прийшов, звичайно, не з'явилась Муза.
Мене вона й на цей раз обдурила.
Тоді, згорнувши, зняв я поетичні крила
І, як печальний спомин про минулі дні,
Повісив їх у себе в кабінеті на стіні.

1962

Віктор Кочевський

Тру лоб замислено: де рима?
Весь день просиджую дарма:
Не підвертається — нема.
І спересердя — грюк дверима!
І я їду по тую риму
До земляків своїх в артіть.

В. КОЧЕВСЬКИЙ. З книги «Земля натхнення».

Весь день сиджу і чуба грію,
І все, як бачите, дарма.
Весь день тримаюсь за надію,—
Надія є, а рим нема!
Уже на лобі мозолі...
Нарешті-решт, я розумію,
Що одірвавсь від землі.
Тоді я мчу в село по рими,
Де ждуть мене вже земляки,
А разом з ними й поруч з ними
І рим кропив'яні мішки.
Цих дармових добротних рим
Запасся я на кілька зим...

Та в віршах їх шукати всеує,
Чи їх поет не силосує?

1950

Любомир Дмитерко

Є до щастя сто доріг.
Та якою ближче?
Зорі падають до ніг,
Вітер в полі свище.

Л. ДМИТЕРКО

Ворон кінь біжить, іржить,
Ратицями креше.
На даху телятко спить
Та на місяць бреше.

Осяває сонце путь,
Припікають зорі,
Чую, бачу, як ростуть
Гарбузи на морі.

Скільки к щастю є доріг?
Тисячі, напевно.
Я спіткнусь через поріг,
Під вербою темно.

Серед рут і серед м'ят
Рути й м'яти много!
Ви питаєте стократ,
Що посеред чого?

А мені не дивина,
Я поет-догадько.
На вгороді бузина,
А в Києві дядько.

1944

Андрій Малишко

Ми з Платоном на тім рушничкові,
Немов на космічному кораблі,
Завдяки співаку Гнатюкові
Летимо й летимо навколо матусі Землі.

І скрізь, і всюди,
Й повсякчас
Люди, прекрасні люди
Квітами, хлібом і сіллю стрічають нас.

І стає чомусь Драча й Вінграновського
шкóда...
І дуже приємно, що хвалять тебе.
І хочеться, так хочеться зійти до народу
І ще ближче йому показати себе.

А ще хочеться всіх до одного обняти!..
І написати з тим же Платоном про
Київську ГЕС,
А Шеремета хочеться високо, високо
підняти
І легенько пустити на матінку Землю
З-під самих небес.

1964.

Микола Нагнибіда

Ще малим мене за руку
До рибалок дід повів.
— Покажіть,— сказав,— онуку,
Як ловити окунів.

М. НАГНИБІДА

З того часу цілі гори
Наловив я окунів,
Юшки випив, мабуть, море
З тих моїх дитячих днів.

В мозолях у мене руки,
В складках мудрощів чоло,
Та ніколи риби щуки
В тих уловах не було.

Ще з дитинства, друзі-браття,
«Засікла» вона мене.
Зараз гляне з-під латаття,
Підморгне мені й пірне.

Пам'ятає, бо живуча
(Кажуть, жиє триста літ!..),
А хіба було б не лучче,
Якби стільки жив мій дід!

Він би взяв мене за руку
І навчив ловити щуку.

1962

**Де що про футбольну тещу
болільника, Степана Олійника**

Якби на своєму віку
Хоч одну я мав тещу таку,
Я б сказав їй одверто і прямо:
— У київське, мамо,
Вступайте «Динамо»!
Не мусять такі агресивні мамуні
Марно зіпати отак на трибуні.
Не треба даремно трудить свого рота,
У захист ідіть!
Ставайте в ворота!
І буду спокійний,
Яко болільник,
І я,
І Дмитерко,
І Ле,
І Олійник.

1962

Олександр Підсуха

Ти мене до себе не мани.

О. ПІДСУХА

Одійди, одійди, одійди!
Сатано ти, лукава, підривна!
Крім усього, ти ще й негативна,
Я з сім'ї не піду нікуди!..

Не мани, не допоможе, бо я ж
Позитивний цілком персонаж.
Саме в цьому, мабуть, і вся суть.
Іншим я і не можу бути.

1962

Максим Рильський

Благословен хай буду я!
Щось у мені є віще, благовісне...
На прю супроти зла зведись, моя
Єдвабно-харалужна пісне.

Лисиці брешуть на щити,
В борні здолать я кривду мрію.
І ви повинні тут мені допомогти,
Малишку наш великий, друже мій, Андрію!

В нас множество поетів є,
А нас, по суті, тільки ж двоє...
Хай бог здоров'я ж нам дає,
Благословенні будьмо ми обоє!

1961

Перший парубок

Ті поженились. Той сутулиться.
А то малеча ще німа.
Я перший парубок на вулиці,
Де парубків нема.
Ну, а дівчата ходять хмарою...
М. С О М. «Чому дівчата в нас кирпаті».

Так дівчата й ходять хмарами
Із очима синьо-карими,
Як поїду в Бровари.
Як же тут, скажу одверто,
Пробачайте, не задерти
Носа догори!
А від цього, кажуть мати,
Чоловік стає кирпатий.
Так нащо ж мені ці справи,
Нащо тих овацій тріс?
Краще жить без тої слави,
Але мати рівний ніс.

1962

Василь Швець

Гуде реактивний літак.

А хлопчик сміється. Для нього
І мрія, і щастя літак.

Він сам крізь бурани й тривоги
Хотів би піднятись отак.

І як розказати лошатам,
Телятам, ягнятам, волам,
Рудим, круторогим, кошлатим,
Що так він літатиме й сам.

В. Ш В Е Ц Ь. «На пасовиську».

Про ці свої мрії хлопчина
Торочив худобі весь день.
Нічого не вдієш, скотина!..
Пасеться собі, й нітелень.

Пастух уже сердився й плакав,
В роботу пускав батога,
Уже й по-німецьки балакав...
Нічого не допомага.

Тоді забалакав віршами —
І тварі таке підняли!
Захлопали дружно вушами,
Ягнята ревіли, іржали воли.

У риму лоша доповіло:
— Тепер нам усе зрозуміло!..

1962

Павло Тичина

Пісня про партизанку Олесю Кулик

А я у ліс ходила,
Самісінька-сама.
А там дерева люлі...
І знов-таки зозулі
Кували недарма.
Фашиста я там стріла
Та з автомата — пах!
А він — ах, ах...
Та ниць —
Беркиць!
З кущів дивлюсь. Фашистська гидь
Ногами — сов, руками — кидь...
Біля мене скрізь пом'ята
Партизанами трава.
Трохи далі вчора стята
Поліцейська голова...
Потоки як токи,
Руто, ой руто.
Я сміюся, і не чує
Тут мене ніхто.
Я гукаю, не боюся:
— Це вам, гади, ще не все.—
І, як вітер, далі мчуся
На дорогу, на шосе.

На дорозі щось гуркоче —
Я туди гранату — на!
Потім другу... Ой же смішно!
Потім третю! Ну й чудна.
...Дим-димок від машин,
Вгору ворог зліта.
Не той тепер час настав,
Та й сама вже я не та...

Я пишаюся добою,
Я пишаюся собою
І Павлом Тичиною.
Ще горджуся я по всьому
Тим, що я тепер у всьому
Рівна із мужчиною.

1945

Творча лабораторія поета

(НА ПАВЛА УСЕНКА)

Хлиснув я ковточок з баклаги
(Звичайно, води).
У мене з поетами змаги —
Куди їм до мене, агей!..
Поезії стяг я нестиму
Незламний завжди.
Яку тут придумаєш риму?
Найкраще, звичайно, «сухий».
Хто зна між поетами тими,
Що вірші — це річ непроста.
В поезії, друзі, без рими
І сила не та, і краса.
Давно вже надворі біліє,
А я все сиджу край вірша.
За всіх вас, колеги, боліє
Душа поетична моя.
Можливо, що декому й нудно,
Та треба ж і «декому» знать,
Як важко, як важко, як трудно
Вірші хороші писать.

1944

Микола Шеремет

В Індії хоч був я й малувато,
Та зате побачив я багато.
І скажу Минку я просто в вічі,
Що за нього бачив більше вдвічі,
Бо зі мною там була й дружина.
І тому ясніш мені картина.
І хоч Індія довжезна і широка,
Охопили ми її в чотири ока.
Нам у перший день там стало видно,
Що живуть індійці прості бідно.
Бачив я міста багатолюдні,
І хоч це було вже пізно, в грудні,
Хоч могла вже вдарить завірюха,
Не стрічав на людях я чобіт, ані кожуха...
Люди там коричневі на тілі,
Це в той час, як ми із вами білі.
Можна б ще було сказати вам багато,
Та, на жаль, я був там малувато.

1962

Тільки для Григорія Плоткіна

Перекласти італійську
З російської на українську
Хлібну оперету,—
То, як бачте, треба мати
Чималу кебету.
Кінець кінцем аж оперета
Його признала за поета.

1949

Авторові книги «Цілюще зілля»

(М И Х А Й Л О В І Д О Л Е Н Г У)

Муза каже поетові:
Дай хоч трошки сала!..
Бо від того бур'яну
Зовсім я охляла.

1949

Єлизавета Старинкевич

Так і кажуть всі поети:
Краще сторч із неба впасти,
Ніж на шпальтах «Літгазети»
Ув обійми їй попасти.

1949

Пісні на трудодні

Коли ти, музо, зможеш потрудиться,—
Тоді тобою створені пісні
Під осінь із центнерами пшениці
Колгоспникам дадуть на трудодні...

АБРАМ КАЦНЕЛЬСОН

Якби йому на трудодні
У вигляді оплати
Давали отакі пісні,—
Він кинув би писати.

1956

Остап Вишня

У нього стільки доброти
У серці щедрому було,
Що, де він мав лише пройти,
Уже звідтіть тікало зло.

1957

Олександр Довженко

Великий був він!
 Біля нього
Й маленькі більшими ставали.
А всі надуті та бундючні,
Ті зовсім плюсклий вигляд мали.

1957

Володимир Сосюра

Такий, як в нього, щирий спів
Буває тільки в солов'їв.
Та в солов'я вмовкає голос,
Як викине ячмінь свій колос,
А він, як добрий чоловік,
Співав невтомно цілий рік.

1960

* *
*

В поетів деяких (сучасних)
У віршах множество турбот
Про те, чи їх, таких прекрасних...
Добром згада колись народ.

А ви йому, як жертву богу,
Себе приносили коли,
Що сквапно так безсмертя тогу
Уже на себе одягли?

1954

Виключний приятель

На творчій вечорі мовчить,
А тільки книга з друку вийшла,—
Уже кричить, уже летить
Із замашним оцупком дишла.

1945

Хитрун

Не скаже «за», не скаже й «проти»,
Від нього правди ждати всує.
Немов циркач отой на дроті,
Усе життя він балансує.

1945

К р и т и к - н е в д а х а

Ну, цей не матиме гріхам
Своїм прощення з неба:
Він гопака ушкварить там,
Де помолитись треба.

1945

Критик з маленьким дефектом

**В цього сіроми-товмача
З очима кепсько трохи:
Великого недобача,
Та спритно ловить блохи.**

1945

Без натяку

Червонощокий по натурі,
Давно лисіючий юнак
Залишиться в літературі,
Як запитання дивний знак.

1939

Розмова поета з читачем

1

Поет

Хотів би знати правду я,—
Ну, як вам книжечка моя?

Читач

Нічого... книжка гарна, нова...
Але потрібна передмова.

Поет

А то ж навіщо? Хочу знати!
Там ясно все без тлумача.

Читач

За вірші б треба попрохати
Пробачення у читача...

2

Поет

Ну, як нові мої вам вірші?

Читач

Та як сказати вам... Є ще й гірші.

1954

Соромливий поет

Соромлива людина поет Головня,
І при ставленні навіть суворому
Він з естради чита свої вірші щодня
Й щоразу червоніє...
від сорому.

1954

Деяким романістам

Писать романів товстелезних я не раю,
Від цього ж програють герої у великій мірі.
Протопавши роман такий від краю і до краю,
Стають вони, бідахи, немощні і сірі...

1953

Таких є чимало

**Він пише про великих тільки.
З тієї писанини нам
Видніше робиться, наскільки
Цей чоловік маленький сам.**

1960

Авторам довгих і пустопорожніх критичних статей

В мислителів оцих виходять з-під руки
Статті довжезні, мов рибальські сіті.
Де мали б сяяти думки,
Там світяться дірки.
Чимало критиків таких живе тепер на світі...

1960

Байка про Кицьку та Муху

(Для дошкільнят)

Кицька почала вертіти

Хвостиком коло люстерка:

— Я не проста,— каже,— діти,

Кицька вам... я мільйонерка!..

Я служу у Дитвидавві

Ніби як за тягача...

Постачаю їм автуру

У малу літературу,

Для малого читача.

Біля мене їх немало

Веселенько жити стало...

Мають дачки, мають «ЗІМи».

І мені не кепсько з ними.

Цю промову й Муха вчула;

Крильцями поворухнула

І сказала:

— В цім видаві

Я не в меншій шані й славі!

І мені

Від поетні

Сорок літ нема одбою...

Хай ще Кицька та зрівняється зі мною!..

Тут подвійна вже мораль:
Діток жаль
І грошей жаль.

1958

Критик-кон'юнктурист

Відомих він, звичайно, хвалить,
А вади, що в їх творах є,
Безсоромно на менш відомих валить
І «перцю» їм за двох дає...

1962

Лев Толстой і я

Толстой — прозаїк,
І я прозаїк.
У школі йде по наших творах залік.
Ну, як тут не торжествувать!..
За мене учням ставлять «5»,
Відміннику за Льва
Вліпили «2».
— Чому це так? — питаєш ти.
— У мене більше простоти.

1962

* * *

Не дачі, не машини і не гроші
Поетам роблять милим світ,—
Увесь секрет у настрої хорошім,
Як твердив мудрий Демокріт.

О критику! У кожному разі
Май і собі це на увазі.

1962

Поет-оптиміст

Поет я маленький,
але не безликий.
І в тому ще втіха моя:
Що з тих,
котрі ходять сьогодні в ВЕЛИКИХ,
Бувають ще менші, ніж я.

1958

Н. Н.

Що потрібно у житті
Даному поету?
Завше мати в животі
Одбивну котлету!

1955

Поклонник Декарта

Мій бог — Декарт!
Всерйоз кажу це, а не вжарт.
До нього повен я привіту
За його мудрий заповіт:
«Коли змінить не можеш світу,—
Зміни свої думки про світ».

1962

* *
*

Якщо співці з свого владики
Майструють бога на землі,
То ще не факт,
Що він великий,—
Скоріше ті співці малі.

1956

Вберіть орла у золотії шати,
І більш під хмарами
Не зможе він ширяти.

1960

Завбачливий поет

У дачнім селищі Тюльпан,
Поміж хатин-картинок,
Високий появилсь паркан,
А згодом і будинок.

За тим парканом оселивсь
Один поет дитячий.

Зустрінувши його колись,
Я той паркан відзначив:
— Нащо високий він такий? —
Почав я дивуватись.—
Читач у вас,— кажу,— малий,
Нема чого боятись...

На зауваження мое
Сказав він: — Це між нами,
Читач малий, та в нього ж є
Великі татки й мами...

1956

В літературному буфеті

З більярдної в підвал-буфет
Зайшла компанія тепленька.

Один розпещений поет
За себе п'ятий тост підняв:
Дружків своїх він запевняв,
Що він не менший від Шевченка.

А ті йому аплодували
І, мов ікону, цілували.

У горілчаному запалі
Один з дружків пішов ще далі.
Він склав про те негайно вірші,
Що друг їх за Шевченка більший!..

Поет до цього ще балакав.
Тепер од щастя тільки плакав.

Десь прибиральниця взялася
Й дошкульно мовила: — Ого!
Ви всі б у шапці у Тараса
Вмістилися б до одного!

1956

Рідкісне обдарування

Він добре вміє лиш одне:
Писати нудно про смішне.

1960

Яка цілинна ще натура
У цього дядька збереглася:
Він певен, що література
З його новелки почалася.

1957

Народ полюбить до кінця
Лише тоді пісні співця,
Коли життя співця самого
Не виклика огуди в нього.

1960

Подолання відставання

(Поема-жарт)

Це в нашім клубі позавчора
У літераторів було:
Схвалили на загальних зборах
Гуртом поїхать на село.

Поставили собі й завдання:
Назавше і без вороття
Ліквідувати відставання
Літератури від життя!

Додому йшли всі раді, любі.
Було на серці гарно всім...
Домовились зібратись в клубі
Узавтра вранці рівно в сім.

.
Як хто там спав, ні в кого права
Писать про це у нас нема.
То суто особиста справа,
І взагалі, і зокрема.

...Забравши спінінгові палки,
О сьомій ранку у буфет
Прийшли запеклії рибалки:
П'янов, Шиян і Шеремет.

Десь і Кротевич тут узявся,
Гука здаля: — Поштення всім! —
Із кожним двічі привітався:
— Оце всього нас? Тільки сім?

Колись, як був я в громадянську
Народним вчителем, еге ж...—
Та бог в цю мить приніс Познанську
І Стельмаха Михайла теж.

Ну, словом, так,— один по дному,
Годин за півтори чи й дві,
Зійшлись до клубу, в основному
Всі рядові-передові.

А ще пізніш, хто мав сумління,
Прийшли і декотрі з правління.
З президії — куди пізніш!
І то процентів п'ять, не більш.

Уже й чекати нудно стало.
Пішли розмови й не дарма:
— Як побалакать, їх чимало,
А як до діла — то чортма!..

— Такого, братці, я за жодним
З людей простих не помічав!
Як був я вчителем народним...—
Кротевич знов було почав.

Та хтось із нас від місцевкому,
Якраз у ту щасливу мить,
По телефону став додому
Ораторам усім дзвонить.

Еге, куди там!

В того жінка
Захворіла, той сам захрип.
У того ще якась новинка,
А в того завтра... буде грип...

Пождавши ще якусь годину,
Хоч і не в цьому, власне, суть,
В відкриту сіли ми машину
І рушили, нарешті, в путь.

За Києвом побігли села.
В машині — жарти і пісні.
Дорога в нас була весела,
Хоч ми буваємо нудні.

В степу Косарика догнали.
— Сідай! — шофер наш посигналив.
— Ніяк не можу, бо спішу,
Давай минай скоріш, прошу! —
Дмитро натиснув «на педалі»,
І ми також помчали далі.
Аж раптом —

стук,
і грюк,
і стоп!

Поглянули — внизу потоп.
Шофер на мить роззявив рота
Й загнав машину до болота,
Ще й каже, капосне хлопчисько:
— Задком вихнула і... сама.
— Що ж нам робить?
Оглянься, близько
Нічого з техніки нема?

Він знову каже й не сміється:
— У воду злазить доведеться...

І довелось би лізти в воду,
Якби не трапились воли.
Колгоспники з цукрозаводу
Маляс і жом собі везли.

У Новиченка строгі й грізні
Заблиснули вогники в очах:
— Що, що! Мене? При комунізмі
На архаїчних на волах?!
Це хтось підстроїв, це нашішки...
Зсадить мене, піду я пішки!

Воли ж худобонька сумлінна,
Не зважили вони на крик,
Рвонули, впали на коліна
І вивезли «на материк».
Біжить машина полем, бором,
Шофера слуха вже того.
А ми співаєм другу, п'яту...
Аж гульк — село, в селі — дива!
Кость Гордієнко нову хату
Вдовиці гонтою вкрива.

— Сідайте, Костю! — кажем ми.
Як завше, став протестувати:
— Мені, — говорить, — до зими
Ще треба вшити чотири хати.
— Оце душа!
— Здоров живи! —
Перекидались ми словами.
Навіть заступник голови
Був однієї думки з нами.

І знов співали ми й шуміли,
В колгосп нарешті прибули.
З музиками там нас зустріли,
І хліб, і сіль нам піднесли.
Ну, провели маленькі збори.
Вони вітали нас, ми — їх.
Тут добре знають наші твори,
Читають нас, хоча й не всіх.
Та проти нас вони відсталі.
Для них письменник — це книжки,
А не звання і не медалі.
Там все, як бачте, навпаки...
Потім по жанрах нас розбили
І не всаджали за столи,
А бригадирам доручили
І по хазяйству повели.

Дитячу секцію, як звісно,
Цікавить птиця більш та звір.
Затяг Іван Нехода пісню,
І всі пішли на скотний двір.
А як угледіли дорогу
На короварні підвісну,—
В дитинство впали всі, їй-богу,
Зчинили спірку голосну.
Всі покатались захотіли
Від Копиленка до Забіли.
Механік вуса підкрутив,
Гостей злегенька пристидив.
Не міг Пригари вгамувати,
Таки прийшлося покатати.
Після, мабуть, зо дві години
Було про це балаканини...
А скільки чулось мудрих слів,

Як стали оглядять корів!
Сказав Бичко: — В корівок ваших
Одна недосконалість є:
У вас їх сто, а простокваші
Ані єдина не дає.—
Якийсь момент усі мовчали,
Цим скориставсь товариш Чалий:
— Чому ж це так? — Богдан звів брови.—
Студент з хвостом, так це — ганьба,
А тут у кожної корови,
Та ще який! Де ж боротьба!?

А Іваненко та Пригару
Он Копиленко вбік одвів
Й нагнав такого їм кошмару:
Сказавши, що вгорі в корів
Зубів у жодної нема...
Пригара крикнула: — Тюрма!
— Шкідництво! — мовила тихенько
Й собі Оксана Іваненко.
— Тюрма правлінню й голові!..—
Сказали разом обидві.

Долонею підперши щоку,
Біля телят одним одна
Стояла М. Познанська збоку,
Уся зажурена й сумна.
До неї збіглись дошкільнята,
Побравшись за рученята,
І просять: «Тьотю, ви скажіть,
Чи в вас нічого не болить?»
— Душа болить за цих теляток,
В них мами єсть, а тат нема...
Сумний це, дітоньки, випадок:

Один бугай із усіма
Коровами, виходить, в шлюбі...
Це — многоженство, це — гарем!
Ну, та нічого, юні друзі,
Ми в секції це розберем...

...Тоді творців далекозрячих,
Запрягши у гарбу воли,
Уздовж села в садок дитячий
На творчу зустріч повезли.
Здійнявся крик там аж до неба:
— Дитячих віршів нам не треба!!!
Якщо немає епіграм,
Тоді давайте по сто грам!..—
Такий зчинився тарарам...
Здавалося, не буде впину.
Умовкли дітоньки, коли
Спочити з ними на годину
І гості з Києва лягли.
Поправивши в дітók подушки,
Їм няня моні налила,
Дорослим теж у четвертушки
І соски теж усім дала...
Ця няня дівка, видно, хитра,
Бо носом потягла повітря,
Зробила тут же перевірку,
Всміхнулась: Чалий та Бичко
Тягли крізь соски буряківку,
Зігнорували молоко.

Мабуть, на цьому я, читачу,
Скінчу про секцію дитячу.
З усього ж видно— молодці!
Всі списувателі оці

Набгають вражень за дві щоки
Й заляжуть знов на довгі роки.

А де ж тим часом всі останні?
Тепер поспробуй їх знайди!
У полі, в клубі, на пташарні —
Порозбрелися хто куди.

З дитячими кінець, мабуть,
Бо нас іще дорослі ждуть.

...Прихильник техніки й науки,
Он біля кузні Ле Іван.
Струменту в нього повні руки,
Гайок повнісінький гаман.
Діла він полюбля конкретні —
Збирає дріт, болти, цвяшки...
І дома з них замки секретні
Майструє вміло й залюбки.
А вже надвечір наостанку
В городню завітав ще ланку.
— Товариш Ле, чого вам треба? —
Котрась питає з молодиць.
— Щоб ви мені усе про себе
Розповіли без таємниць.—
В дівчат хитрющі стали лица:
«Еге, мовляв, нема дурних!..»
До Головка всі подалися.
Той радо подививсь на них,
І, як завжди, ласкаво й чемно
Сказав:

— Привіт!

Привіт!

Привіт!

Роман? О, напишу напевно,
І за якихось двадцять літ.

.

Іду левадами, аж бачу
В затишнім дворіку комусь
Бабки співають, може, плачуть.
Дивлюся — Стельмах між бабусь,
Все пише, пише, склад за складом.
Фольклор — це скарб його давно.
Вгостив бабусь він лимонадом,
Вони ж гадали, то вино...
Ну і, звичайно, повпивались,
Тверезі так би не старались.

Щоб Стельмаху не заважати,—
Пішов я далі попід хати.
А де ж драматургія наша?
Десь трудиться, вона така!

Заходжу в клуб, там тьотя Даша,
Стара прем'єрша з драмгуртка,
Узявшись в боки, пушить Баша,
Дмитерка, Ільченка, Минка,
А заодно й Корнійчука.
— Давайте візьмемо Шекспіра:
Писав у давній, темний час
Про короля, якогось Ліра,
А от чомусь хвилює й нас,
Не тільки простих активістів,—
Хвилює навіть комуністів!
У чім секрет? Сказати мушу:
Пізнав товариш людську душу,

Бо в королівськiм драмгуртковi
Вiн працював усе життя...
А ви? Що ж ви? Лише промови
Казать навчилися до пуття...

Так драматурги наші зроду
Не хвилювались на віку.
І згаряча дали всі згоду
Попрацювати в драмгуртку.

— Ну й що ж,—озвався Дмитерко перший.—
Гуртом Шекспіра перевершим!..—
А сам катнув до Київ-граду
На більше вигідну посаду.

А далі стрів я ще двох наших:
В. Козаченка й Гончара.
Почувши сварку тьоті Даші,
Гончар від клубного двора
Дав тягу в поле, на простори,
В озимині сховався десь.
Він думав: почалися збори
А чи засідання якесь.
Від цього він, як од біди,
Тіка із Києва завжди.
А Козаченко В., которий,
Як це відомо, навпаки,
І дня не міг прожить без зборів,—
Подавсь на шум той залюбки.
Але вже зборів не було там,
Із жалем він зітха: — Шкода!
Це не робота, це — нудота,
Такий деньок і пропада!..

А збори, чи, точніш, нарада
В колгоспі тім таки була.
Фуражно-силосна бригада,
Закінчивши свої діла,
У гості Панча запросила.
Там комсомолка Магадан
Подяку автору зложила
За запорожців, за роман;
Й на груди Панчу приколола
Новий значок від комсомолу:
— Одне в цім ділі прикро тільки,—
Закінчувала Магадан,—
Що дехто з ваших членів Спілки
Хотів угробить ваш роман.
Як жаль, що є в літературі
Такі лукавці по натурі...

Збанацького вже оточили
Колишні месники-брати
І, вимагаючи, просили
У Київ їх перетягти,
Де більш відповідальних справ.
І він, як звісно, обіцяв:
— Я декого із добровільців
Влаштую,— каже,— в себе в Спілці.
Керівники у нас хороші,
Якусь комісію дадуть,
Платитимуть задарма гроші,—
У нас так деякі живуть.

Смілянський Леонід в конторі
Годин уже, мабуть, із п'ять
Навча місцевих ревізорів,
Як зловживання викривать...

Он з гаража іде Олійник
І тільки порівнявсь з людьми,
Як тут на тин злітає півник
Та як захлопає крильми...
Олійник, знявши капелюха,
Вклонивсь естрадно, став і слуха.
Він думав — то аплодисменти
(Бувають у житті моменти!).
Розсердивсь: — День мина дарма,
Чому фотографа нема?..

Подався я поза контору
І стрів доярку серед двору.
Вона з дійницею стояла
І так сміялася до сліз.
Дивлюся: замість п'єдесталу
Забрався Воронько на віз
Й забронзовів на тому возі
В загрозливій і добрій позі.
Круг воза Крижанівський біга
Радий, щасливий, як малюк,
Через голоблі хвацько пліґа
Й кричить: — Це діло наших рук!..—
Бурляй, загнавши в дерезу
Украй захекану козу,
Сперсь на кийок біля корівні
Й на дуже науковім рівні
Розв'язує таке питання:
«Чи там коза, де дереза?
Чи дереза там, де коза?..»

А за селом, де дві тополі,
Де пастухи пасуть корів,—
Я на колгоспному роздоллі

Натхненного Сосюру стрів.
Не гаяв він часу, як інші,
За трьох трудився наш поет
І написав ліричні вірші
Для всіх журналів і газет.

А онде стежкою крутою
Малишко йде з Майбородою.
Ідуть, співаючи весь час,
Уже новий, радгоспний вальс.
Ідуть по клеверу, по просі,
І по стерні, і по ріллі,
У галстуках і зовсім босі,
Щоб і надалі, як і досі,
Не відриватись від землі.
А вслід за ними далеченько
Женуться Ющенко й Масенко.
І теж по клеверу й по просі,
І теж у галстуках і босі...

У вишняку біля криниці,
Поставивши свої рушниці,
Сидять запеклі два мисливці.
А перед ними на травиці
Двоствольні стопки з бузини —
То Вишня й Рильський, то вони!
Почокались, в кінці кінців,
За довгий вік усіх зайців.
Зайці ж, повибігавши з саду,
Щипали поблизу розсаду.
Стара досвідчена зайчиха,
Затиснувши букет між лап,
Розповідала меншим стиха,
Хто з них Максим, а хто Остап.

— За те ми,— каже,— їх злюбили
І будемо любити весь час,
Що за весь вік вони не вбили
Ані жоднісінького з нас.
Коли ж хто вб'є, вони у тузі,
З жалю до нас наллють чарки...
То наші справжні, вірні друзі,
Срібноголові ті дідки! —
Отак про двох отих щасливців
Давно подейкують зайці.
Дай боже, щоб про всіх мисливців
Так говорили звірі ці.

.

А коло броду, коло млина,
Немов Котовський в ратні дні,
Павло Григорович Тичина
Гарцює на баскім коні.
Твір про Котовського він має
І для нового видання
Ще зайвий раз перевіряє
В цій галузі свої знання.

Либонь, згубили ми Дорошка.
Аж тут гукає на весь двір
Дорожниця — Луцько Явдошка:
— Вони махнули на Сибір.
Сказали — в вас тут нецікаво,
Так і сказали, їй же право! —
Один дідок бурчав про себе:
— Літає в Африку й лелека...
Вам не літати далеко треба,
А треба бачити далеко!..

Біля ріки, в траві пахучій,
Сидить з біноклем Вася Кучер.
Він рибу в річці нагляда,
А дід Ладимир Коляда
В те місце вудку закида
Та без кінця розповіда.
Кого лише цей дід не зна:
Петра, Богдана, Богуна
І Карла Маркса...

Кучер Вася

Одвернеться і підморгне:
«От фантазер, мовляв, попався,
За пояс і мене заткне...»
Дід Коляда помовчав трошки,
А потім об'явив, що зна
«Телесика», «Котигорошка»
І автора їх — Шияна.
— Йому, як скласти все умісті,
То буде,— каже,— років з двісті.
Бо ці казки в дитячі дні
Ще прадід повідав мені.—
Ген далі вудочки наладив,
Сидить поет Нагнибіда,
І пише він морські балади,—
Йому аби була вода!
А Гончаренко під вербою,
В траві брезента розстелив,
Вгоща колгоспників юхою,
Яку він сам же й наварив.
Завгосп, наївшись юшки тої,
Кричить: — Лишайсь, Іване, в нас
Керівником з кулінарії,
Хороший кухар — наші мрії!
Хороші в нас і трудовні.

Та й невідомо вже мені,
Чи він погодився, чи ні.

У парк зійшлись сільські поети
Обговорити «Літгазету».
Розхвалюють на всі лади.
Дід Коляда, йдучи з буфету,
Приплентався й собі сюди.
Послухавши хвилині із п'ять,
З кишені витягнув кисета.
— Дозвольте,— каже,— й нам сказати!
Хороша, справді, в вас газета,
У міру довга і широка,
Але й вона не без пороку,
За що я й хочу вас покрити,—
Спалахує як закурити...—
Аж тут в розпачливій напрузі,
Почувся крик у лісосмузі.
У Білоуса очі грають
Так, наче хлопець випив лишню:
— То з Полторацьким «розмовляють»
Механізатори про Вишню...—
Сказав Дмитро, всміхнувся хвацько.
На поміч кликав Полторацький.
Повибігали люди з хати
І почали аплодувати...
Механізаторам.

Закінчивши всю цю содому,
Ми врешті рушили додому.
В хатах спажнули електричні
Вогні, вогні, вогні, вогні!
І понад вербами ліричні
В левадах попливли пісні.

• • • • •
Набрались вражень ми чимало,
І сили більше прибуло!
Сердечно й щиро всіх приймало
Нас гостелюбнеє село.

Так ми за день без зволікання,
А головне — без каяття
Ліквідували відставання
Літератури від життя.

1955

Мандрівка на Парнас

I

Було б усе благополучно,
Текло й текло б собі життя,
А ми б книжки писали скучно
Й списи б ламали без пуття.
Та якось каркнули ворони,
Що на президії у нас
Сьогодні роздають талони
Чи контрамарки на Парнас.
І раптом булькнула ця чутка,
Неначе в чисту воду грудка,—
І скаламутилась вода,
І почалася чехарда...

II

Хоч третіх півнів ще й не чуть,
Та я вже вирушив у путь.
Іду тихесенько по сходах
(Нехай колеги ще посплять),
Та не така в колег природа —
Вслухаюсь: двері скрізь риплять,
А в дверях світяться щілинки,

В щілинах тліють цигарки
Та очі блискають. Ялинки
Сіяють прибрані в цяцьки...
В дворі наткнувся на Усенка,
Він, як завжди, не привітавсь,
Мабуть, загледів Гончаренка,
Що визирнув і заховавсь.
За місто вибіг я. Сіріє...
Натиснув я на всі й на все!
Коли це гульк! Щось бовваніє —
Лихий Кротевича несе.
Попід горою, врозсипну,
На всю потужність талану
Біжать схвильовані, бліді
Півметри, метри й молоді.
І мчаться емочки та газы,
Воли ревуть, до них іржуть
І Буцефали і Пегаси,
Та ішаків найбільше чуть...

Нехай вам цур, і хрін, і біс!..
Щоб переждать, звертаю в ліс.

III

Приїхали! Яке то щастя —
Дивитись зблизька на Парнас!
Тут почала трусити трясця
По черзі кожного із нас.

Ждемо одну годину, другу,
Сич пролетів і свиснув — пугу!..
Хтось позад мене важко дише

І на мозоль мені стає,
То Первомайський вірші пише
І галстука свого жує.
Терпіння, кажуть, як і гума,
Колись надірветься-таки...
Зчинились гам, і крик, і стума,
У браму гатять каблуки.
...Велично розчинилась брама,
І дивовижна панорама
Тоді відкрилась на Парнас:
В кожусі, в шапці, у чоботях
Стояв привітний у воротах
З суворим поглядом Тарас.
— Який же ти величний, ненько! —
Шепнув і змився Гончаренко.
— Аж тут мені, мабуть, каюк! —
Зітхнув і зник за ним Костюк.
І подались назад скромніші,
Згадавши тут про власні вірші.
Остались ті, хто мав талони,
Понадувались, наче жаби,
А підлабузники — в поклони.
А лікті в хід — ну, хто ж? Нахаби.

— Чому не бачу я Сосюри?
— Не в моді зараз він у нас!.. —
Із метрів хтось гукнув.

Нахмури́в

Широкі брови тут Тарас:
— Скажіть, хай прийде на Парнас.
А Рильський є між вас, Максим?
Хай збігає Бажан за ним.
Прощайте, отроки й мужчини, —
Всміхнувся лагідно Тарас.

Аж голос чуємо Тичини,
З Парнаса промовля до нас:
— Товариші! Не сам я, теє...
Еж, я не той... Ну да... Еге...
Парнас, конешно, це не злеє,
Й життя на нім зовсім друге...
Та й на землі воно не гасне —
Ясновесне, молоде,
І таке ж воно прекрасне,
Як ніколи і ніде! —
Парнас тут раптом зачинився,
І гвалт під брамою зчинився...

Отак, не солоно хльобнувши,
Хвости, як кажуть, підогнувши,
З Парнаса тягу всі дали.
Ніхто нікого не надувши
І не узувши в постолі.

Та й кинувся. Дванадцять ночі.
В кімнаті рік Новий стояв.
Всміхавсь мені по-парубочи
І жартома за вуха м'яв.

«Літературознавці»

Онук хапнув з літератури
Жирнющу двійку.

Дід скипів:

— Та я ж колись такі фігури
Носив хіба що від попів...
З літератури ж мав я тільки
Законновроджені п'ятірки! —
І тут уже онук скипів:
— Хіба ви знали горе, діду!
Та вам же рай був у дядка:
Читай веселу «Енеїду»,
Шевченка, Лесю та Франка...
Тепер же тих, що для народу
Книжки друкують,— тьмуца тьма.
Ви, діду, ластесь дарма,
Бо я ще знаю і Неходу,
Пригару, Чалого, Бичка,
Та Іваненко, та Забілу,
Іще жінок силенну силу...
Фантастів: Бердника й Владка,
Грицьків двох — Бойка і Донця.
Як хоче, всіх назву з кінця...
Це ж тільки ті, дідусю, гей,
Що обслуговують дітей.
А треба ж буде знати нам
Ще й тих, що пишуть і для мам,

І для татусиків. Так от.
А кажуть компетентні люди,
Що загалом таких ще буде
На Україні зо п'ятсот.
Візьміть та й спробуйте самі
Удержать їх усіх в умі!..
Ну, хай би треба було знати,
Которі вже лауреати!
Та ні ж бо, знай (у тім-то й суть)
І тих, що хочуть ними быть.
А хочуть всі зробитись ними,—
Кажу вам це не задля рими...
Це ще не всі мої турботи:
А скільки критиків тепер!
Од Новиченка та Шамоти
До рецензентської піхоти.
У нас один відмінник вмер —
Старався мати й тут п'ятірку...
А ви свою до мене мірку,
Та ще й з насмішкою, з докором...

Ввігнав у краску діда сором.
Бо дід був справді симпатичний,
Крім того, ще й самокритичний.

Перехитрив

Писати можу я, нівроку
(У мене творча голова),
Пишу по рóману щороку,
У високосний — міг би й два.

На те й письменник, щоб писати,
Це всім нам треба пам'ятать.
Читач примушений читати,
А видавництво — видавать.

Хоч мушу прямо вам признаться —
Профани там редактори:
Здаси їм аркушів з п'ятнадцять —
То добре, як зоставлять три.

Звичайно, важко так творити.
Проте в людей ще гірш бува.
Рішив я їх перехитрити —
У мене творча голова.

Одніс роман їм «Світло й Морок».
Було там аркушів із сорок,
Роман — перлина, так сказать.
Ну, думаю, залишать п'ять.

Та видавці дали тут маху
(Так, як мені, щастить не всім).
Надрукували, певно, з страху
Не п'ять, як думав я, а сім.

1944

Трагедія лжеписьменника

У куток з кутка крокує,
Все не так, усе невлад.
Музи знов йому бракує,
Як і двадцять літ назад.
Раптом, юна і жива
(Тільки в казці так бува),
Крильцями затріпотіла
І сама на руку сіла.
Він до неї:

— Музо-нене,
Чи ще вийде щось із мене?
Слава ж богу, цілих сорок
Стукнуло мені в вівторок.
За плечима ж ні книжини,
Ані вірша, ні статті...
Правда, мав я три дружини
В своєму творчому житті.
Але жодна, слід сказати,
Не збагнула ще мене.
Щось писну, почну читати,
А вона зітхне й засне.
А бува й така ще справа —
Забульчить, як самовар:
«Де ж твоя,— питає,— слава?
Де ж твій,— каже,— гонорар?»
А того й не знають вперті

(Звісно, бабська голова),
Що до генія по смерті
Завжди слава прибува.
Правда, я б не відцурався
Мати славу за життя,
Але скільки не старався —
Не виходить до пуття.
Жертва, бачиш, я кричуща,
Бо письменників тьма-тьмуща.
Вискочить таке зелене,
А дивись — пішло й пішло...
Ех, якби... якби, крім мене,
Їх нікого не було!
Отоді б нам повезло...
Ну, а так... між нами строго,
Аж під ложечкою ссе.
Не лишилося ж нічого,
Вже написано про все...
Тож признайся, музо-нене,
Чи ще вийде щось із мене?

Муза, сплутавши адресу,
Ждала чесно до кінця,
Потім, зовсім не до речі,
Скікнула йому на плечі,
Поплескала, мов по плесу,
Лису голову творця
І, натягнувши шапку-бирку,
Захурчала у квартиру.

1944

Романтик

Жив собі в літературі
Пересічний повістяр,
Романтичний по натурі,
Жан... Іванович Грабар.

Романтичним я сірому
Недаремно тут назвав,
Бо товариш в основному
І здебільшого писав:

Про волошки сині в житі,
Про хлівці та про сажі,
Про вівчарика у світі
На прабатьківській межі,

Що в калинову сопілку
Він аж стогне та дудить,
Смокче іноді горілку,
А насмокчеться, то спить.

Про горшки писав на лісі,
Самобутні каганці
Та про те, як гарно в стрісі
Піють сови й горобці.

Що в хатині дна кімната,
Ну, а в ній сім'я уся.
На печі пищать курчата,
А під піччю поросся.

От якось попало читиво
У колгосп до земляків.
І сказали люди:— Диво!
Чи земляк наш не здурів?

Щоб дарма не мудрувати
І не спорить без кінця,
То домовились послати
До письменника гінця.

Повістяр не знав нічого
І писав собі с'як-так.
Несподівано до нього
Завітав його земляк.

Той зустрів його в світлиці,
Загорнувшись у халат
(Жив, звичайно, він в столиці
У квартирі з трьох кімнат).

Тут земляк нахмурих брови
І замислився на час.
Все оглянув і промовив:
— Що ж, не гірше, як і в нас!

Про яке ж село та повість,
Що до нас отам прийшла?
І чи в тебе, каже, совість
Хоч в гостях коли була?

Ти в тій повісті хатину
Хвалиш нам на всі лади,
У якій, в лиху годину,
Скніли прадіди й діди.

Та не ті ж тепер онуки,
Щоб по-дідівськи й собі
Скніть отак згорнувши руки
І підхлипувать тобі.

Не на те, кажу, робили
Революцію вони
І в Берліні закінчили
Переможний хід війни.

І життя в них не безпутнє,
Й хата вабить їх не та.
Ім дорогу у майбутнє
Осява нова мета.

Ну, а ти завів якої
На своїй нудній струні?
Ні, не ті тепер герої
І зовсім не ті пісні!..

Плаче муза твоя, плаче,
Бо загнав її ти в саж.
Схаменись, кажу, земляче,
Щоб не вилетіть в тираж.

Попрощавсь, надів кашкета
І подався з кабінету.

Сила поезії

(Жарт)

В одній солідній установі
Завівся також свій поет.
Писав начальству він промови,
Міг байку скласти і сонет —

Це вже залежно від події.
Поет відгукувавсь на все:
У байці рознесе злодіїв,
Хто вмре,— в сонеті вознесе!

З тамтого часу і по досі
Немовби краще йдуть діла —
Злодійство вивелося зовсім,
А смертність ніби аж зросла.

І я сказати не побоюся
За всіх усопших, в чому суть,—
Велика надто вже спокуса
Оспіваним в сонетах бути.

1960

З М І С Т

	Стор.
Ні пуху ні пера! Передмова Федора Маківчука	3

Вимушені попутники

Подивись на себе збоку	11
В честолюбстві вся причина	13
«Народолюбець»	15
Чужими руками	17
Постарався для нащадків	19
Круть	22
Розвінчаний	24
Дволикі	25
Запеклі друзі	27
Чіп — людина перелітна	29
Пожежна вежа	31
Обіцяльник	34
Назад повернутий очима	36
Свиня	37
Іменини директора Куті	38
Невдаха	40
На полюванні	42
Незламна вдача	44
«Відданий» друг	47
Розмова Кліма-колісника з самим собою	49
«Божок»	53

Один у двох лицях	55
Зав і зам	56
Добряга	59
Спритник	61
Сам себе перехитрив	65
Двійники	69
У колисці з компліментів	71
«Базис» і «надбудова»	74
Медаль (Жарт)	76
Мартин Лахва	78
Совість	82
На пташарні	84
Добра Горпина	86
Екзамен у короварні	88
Дідусь та онук	91
Правда	96
Чорт	98
Директива	101
Філька	103
Колядка молодих дармоїдів	107
Колгоспні музики	109
Від душі	113
Слава	116
Новосільна	118
Будеш вік парубкувати	120
Роботяги	122
Катрусеня	124
Марта	126
Тоня	129
Янгол молодиця	133
Шахтарочка	135
Хвостата красуня	137
У селі Береговім	140
Кажуть, полюбила діда	145

Чарівниця	147
Пісня про Смерть та діда коваля	153
Смерть від «культури»	155
Учений	157
«Верхоглядство»	158
Злодій на сповіді	159
В перукарні	160
Кмітливість	161
Чиношанування	162
Запопадливість	163
Господар свого слова	164
Заява чесного касира	165
Бюрократичний телеграф (За народни- ми мотивами)	166
Завбачливий начальник	167
Виняtkова хоробрість	168
Товариш з характером	169
Заєць	170
«Переконливий» аргумент	171
Слизькоязыкий	172
«Благородний» хабарник	173
Залізна логіка	174
Перукар-підлабузник	175
Проговорився	176
Спостережливе хлоп'я	177
«Культурні» батьки	178
Чесний Мишко (За народними мотива- ми)	179
Пережитки	180
Міська дитина	181
Мамина мазуха	182
Ласун	183
Директор-«оптиміст»	184
Мініатюри	185

За голубим парканом (Поема)	198
Сусіди (Фрагменти)	231
Син матері не послухав	243
Признання Панаса Небилиці	258
Цар Корній Перший (І останній)	265
Соборна корчма (Памфлет)	271
Листи до президента Трумена	280
На золотих котурнах (Сатирична поема-казка)	292
Жерці науки	304
Порада мальтузіанцям	306
Привиди фюрера	308
Правда про фашистську Біду	311
В Гітлера була кобила	314
«Континентальний клімат»	316
Пісня кухаря	318
Пісня регулювальниці	320
Сержант Іван Рахуба (Листи з фронту)	322
«Генерал»	340

Літературні пародії, епіграми, шаржі

У дошкільних черевичках	345
Відкритий лист сатиричних персонажів до свого поета Дмитра Білоуса	346
Микита Годованець	347
Іван Вирган	348
Степан Крижанівський	349
Віктор Кочевський	350
Любомир Дмитерко	351
Андрій Малишко	353
Микола Нагнибіда	354

Дещо про футбольну тещу болільника, Степана Олійника	355
Олександр Підсуха	356
Максим Рильський	357
Перший парубок	358
Василь Швець	359
Павло Тичина	360
Творча лабораторія поета (На Павла Усенка)	362
Микола Шеремет	363
Тільки для Григорія Плоткіна	364
Авторові книги «Цілюще зілля» (Михай- лові Доленгу)	365
Єлизавета Старинкевич	366
Пісні на трудодні	367
Остап Вишня	368
Олександр Довженко	369
Володимир Сосюра	370
«В поетів деяких...»	371
Виключний приятель	372
Хитрун	373
Критик-феномен	374
Критик-невдаха	375
Критик з маленьким дефектом	376
Без натяку	377
Розмова поета з читачем	378
Соромливий поет	379
Деяким романістам	380
Таких є чимало	381
Авторам довгих і пустопорожніх кри- тичних статей	382
Байка про Кицьку та Муху (Для дошкі- льнят)	383

Критик-кон'юнктурник	385
Лев Толстой і я	386
«Не дачі...»	387
Поет-оптиміст	388
Н. Н.	389
Поклонник Декарта	390
«Якщо співці...»	391
«Вберіть орла...»	392
Завбачливий поет	393
В літературному буфеті	394
Рідкісне обдарування	395
«Яка цілинна ще натура...»	396
«Народ полюбить...»	397
Подолання відставання (Поема-жарт)	398
Мандрівка на Парнас	415
«Літературознавці»	419
Перехитрив	421
Трагедія лжеписьменника	423
Романтик	425
Сила поезії (Жарт)	428

Сергей Илларионович Воскресенко

НЕ КРИВИ ДУШОЙ

(Сатира и юмор)

(На українском языке)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор С. М. Литвин

Художник О. К. Кузьменко

Художній редактор В. В. Машков

Технічний редактор Н. С. Жандарова

Коректор О. С. Назаренко

Виготовлено на Київській фабриці набору Комітету
по пресі при Раді Міністрів УРСР, вул. Довженка, 5.

Лінотипісти Ю. О. Цвєтков, В. М. Чепурда,

Верстальник І. П. Кирилов

Друкар М. М. Кесельман

Керівник палітурно-брошурувальних процесів
Є. А. Волкова

БФ 00058. Здано на виробництво 12/Х 1965 р. Підписано до друку 17/І 1966 р. Папір № 1. Формат 70×108¹/₃₂. Фізичн. друк. арк. 13,625. Умовн. друк. арк. 19,075 + 1 вкл. Обліково-видавн. арк. 13,86. Ціна 89 коп. Замовлення 762. Тираж 8 000.